DE NVMENIO PHILOSOPHO PLATONICO

DISSERTATIO PHILOLOGICA

QVAM

AD SVMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

AVCTORITATE AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

IN

VNIVERSITATE FRIDERICIA GVILELMIA RHENANA

RITE CAPESSENDOS

SCRIPSIT

ET VNA CVM THESIBVS

DIE XXXI MENSIS AVGVSTI A. MDCCCLXXV

HORA X

PVBLICE DEFENDET

FRIDERICVS THEDINGA

HANNOVERANVS

ADVERSARIORVM PARTES SVSCIPIENT

HERMANNVS DE ROHDEN STVD. PHIL.
GEORGIVS LOESCHCKE STVD. PHIL.
GVSTAVVS HEYLBVT STVD. PHIL.

BONNAE

FORMIS CAROLI GEORGI.

Vita scriptoris

Natus sum Ioannes Fridericus Thedinga Lingae die XXX Novembris a. h. s. IL patre Eduardo, Francisca matre. Litterarum primordiis imbutus patriae urbis adii gymnasium Georgianum, quod tunc Noeldecke, deinde Lahmeyer moderabantur. Successit in regimine a. h. s. LXVIII Arnoldus Passow, cuius viri optime de me meriti obitum praematurum semper lugebo. Auctumno a. h. s. LXIX examine pro abitu superato, Bonnam me contuli philologiae operam daturus. Anni h. s. LXXI mense octobri Berolinum migravi, post sex menses Gottingam. Ibi vero gravissimo morbo tantopere afficiebar, ut valetudinis recreandae causa studiorum cursum per annum interrumpere cogerer. Tandem finem studiis facturus per bis sex menses iterum Bonnae commoratus sum.

Docuerunt me Bernays, Bonitz, Buecheler, Haupt, Hiller, R. Kekulé, Lucianus Mueller, Sauppe, Ioannes Schmidt, Springer, Vsener. Exercitationibus ut interessem concesserunt philologicis Buecheler et Hiller, epigraphicis Buecheler, metricis Mueller, Kekulé archaeologicis. Seminarii philologici ut sodalis extraordinarius fuerim Vseneri Buechelerique benignitate factum est.

Quibus viris omnibus optime de me meritis gratias habeo quam maximas.

Theses

I Singulas in Phaedro dialogo orationes Plato scripsit, ut singulae, quas statuit animae partes illustrarentur, Lysiana oratione *τὸ ἐπιθυμητικόν*, Socratis priore *τὸ θυμοειδές*, Socratis altera *τὸ λογιστικόν*.

II Plat. Phaed. p. 62B et Cratyl. p. 413A verba *ἐν ἀποῤῥήτοις* ad mysteria sive Eleusinia sive Orphica referenda sunt.

III Plotin. Enn. IV, 4 p. 407 B (XXVI, 45, 20 Kirchh.) scribendum est: *δέδωκε τὸ αὑτοῦ ἦθος* (libri *εἶδος*) *θερμὸν ἐλαττόνως ποιῆσαν*.

IV Ioh. Philop. in Arist. de anima quatern. G, f. 7r *Οἱ μὲν πᾶσαν ψυχὴν ἀποθανατίζειν βουλόμενοι λέγουσι κτλ.* scribendum est: *ἀπαθανατίζειν*.

V Errant qui hominibus esse liberum arbitrium dicunt.

Inter eos philosophos, qui ante Plotinum in Asia atque Alexandriae Graecorum et imprimis Platonis philosophiae studebant, primum Numenius Apameae in urbe Syriae natus tenet locum [1]). Qui Platonis sententias ita interpretatus est, ut ad philosophiam, quae Neo-Platonica vocatur plurimum contulisse existimandus sit.

De tempore autem Numenii, quamquam nihil certi traditur, tamen saeculo post Chr. n. secundo, L. Vero, Marco Aurelio imperatoribus eum floruisse ex his caussis concludi potest. Primus enim Clemens Alexandrinus eum commemorat (Strom. I, p. 411 Potst. fr. XIII), deinde vero eius doctrinam de tribus deis secutus est Harpocratio, Attici, philosophi Platonici discipulus [2]). Atticum vero constat Marci Aurelii tempore vixisse [3]).

---

1) Suidas *Ἀπαμεὺς ἀπὸ Συρίας, φιλόσοφος Πυθαγόρειος κτλ.* Amelius Porphyrii vit. Plot. 17 *τὸν Ἀπαμέα Νουμήνιον.*

2) Proclus in Timaeum p. 93. *Ἁρποκρατίωνα δὲ θαυμάσαιμ' ἄν, εἰ καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ γε ἀρέσκοι, τοιαῦτα περὶ τοῦ δημιουργοῦ διαταττόμενος· ἕπεται γὰρ τῷδε τῷ ἀνδρὶ (Νουμηνίῳ), κατὰ τὴν τῶν τριῶν θεῶν παράδοσιν καὶ καθ' ὅσον διττὸν ποιεῖ τὸν δημιουργόν* Ibidem *Ἀττικὸς δὲ, ὁ τούτου διδάσκαλος.*

3) Cf. Zeller, Philolophie der Griechen V. 193, 6. IV, 718. Non igitur quem Capitolinus in Vero, 2 commemorat grammaticus Harpocratio idem esse potest atque philosophus, quod Barthius, ad Aeneam Gaz. 190 sq. ed. Boiss. contendit. Praeterea errat Barthius, cum dicit Numenium fuisse Plotini praeceptorem nec videt hanc sententiam illi priori repugnare; nam Plotinus anno p. Chr. n. 205 natus est.

Numenius ab omnibus qui eius mentionem faciunt scriptoribus Pythagoreus appellatur philosophus, neque dubitari potest, quin ipse sese ita appellaverit, quamquam nihil aliud nisi Platonis doctrinam ab Academicis philosophis obscuratam in integrum voluit restituere, quod infra ipsius Numenii verbis demonstrabimus. Platonem vero et Socratem doctrinam a Pythagora accepisse censet Numenius, de qua re conferantur ipsius in librorum '*περὶ τῆς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα διαστάσεως*' fragmento I, § 6. 7 verba. Paulo vero post dicit, Platonem inter Pythagoram Socratemque medium fuisse: ibidem, § 9, ubi verbis '*αὐτὸ τοῦτο*' Numenium notam aliquam atque usitatam de Platone sententiam attulisse indicatur.

Platonem Socratis atque Pythagorae doctrinas iunxisse atque miscuisse D i c a e a r c h i est sententia a Plutarcho tradita Quaest. conviv. VIII, 2, 2 p. 719: '*ἀλλ' ὅρα μή τί σοι προσῆκον καὶ οἰκεῖον αἰνιττόμενος λέληθεν* (*Πλάτων*), *ἅτε δὴ τῷ Σωκράτει τὸν Λυκοῦργον ἀναμιγνὺς, οὐχ ἧττον ἢ τὸν Πυθαγόραν ᾤετο Δ ι κ α ί α ρ χ ο ς.*' Hanc vero notissimam fuisse et recentioris aetatis philosophis valde placuisse apparet et ex ipso Plutarchi loco allato et ex eis quae Proclus (in Tim. p. 3) dicit, isdem fere quibus Numenius usus verbis. Sunt vero haec: '*εἴπερ οὖν καὶ ἄλλοθι που ξ υ ν ε κ ε ρ ά σ α τ ο τ ή ν τ ε Π υ θ α γ ό ρ ε ι ο ν κ α ὶ Σ ω κ ρ α τ ι κ ὴ ν ἰ δ ι ό τ η τ α, κἀν τῷδε τῷ διαλόγῳ τοῦτο φαίνεται ποιῶν. ἔστι γὰρ ἐν αὐτῷ παρὰ μὲν τῆς Πυθαγορικῆς συνηθείας τὸ ὑψηλόνουν, τὸ νοερόν, τὸ ἀπὸ τῶν νοητῶν πάντα ἐξάπτον, τὸ ἐν ἀριθμοῖς τὰ ὅλα ἀφοριζόμενον, τὸ μυστικῶς τὰ πράγματα καὶ συμβολικῶς ἐνδεικνύμενον, τὸ ἀναγωγὸν καὶ ὑπεραῖρον τὰς μερικὰς ἐπιβολάς, τὸ ἀποφαντικόν· παρὰ δὲ τῆς Σωκρατικῆς φ ι λ α ν θ ρ ω π ί α ς τὸ εὐσυνουσίαστον, τὸ ἥμερον, τὸ ἀποδεικτικόν, τὸ δι' εἰκόνων τὰ ὄντα θεωροῦν, τὸ ἠθικόν, πάντα τὰ τοιαῦτα.* Quae cum Numenii verbis ita congruunt, ut eiusdem auctoris, Dicaearchi utrumque vestigia eluceat pressisse. Denique poeta quoque anonymus in anthologiae Palatinae

epigrammate in Platonem composito l. IX, 188 Dicaearchi dicto usus est:

Πρῶτος δ' εἴς τε θεὸν καὶ ἐς οὐρανὸν ὄμμα τανύσσας
Θεῖε Πλάτων, ἤθη καὶ βίον ηὐγάσαο,
Σωκρατικῷ Σάμιον κεράσας μυκτῆρι φρόνημα
Κάλλιστον σεμνῆς σχῆμα διχοστασίης [1]).

Neque tamen Pythagoram neque Platonem Numenius credidit sua atque propria docuisse, sed primarias philosophiae doctrinas eos accepisse a clarissimis gentibus orientalibus, a Brachmanibus, Magis, Aegyptiis, Iudaeis [2]); quam ob rem etiam Platonem, ut tradunt Clemens, Eusebius, Suidas (fr. XIII) appellat Mosem Attice loquentem [3]).

Optimo igitur iure Numenius, qui non solum Platonis doctrinam Pythagorae adscripsit, sed etiam, ut infra videbimus, Pythagoreorum modo de numeris libellum composuit, se ipse nominavit Pythagoreum.

Platonis vero dogmata plerumque convenire cum Mosis aliorumque Iudaeorum sententiis, ante Numenium Philo Iudaeus demonstratum iverat, quem in ratione Platonis interpretandi Numenius fortasse secutus est.

In Plotoni schola Numenii scripta diligentissime lecta esse testatur Porphyrius in vita Plotini cap. 14, immo fuisse qui Plotinum nihil proferre nisi Numenii sententias obicerent (cap. 17: *τὰ Νουμηνίου αὐτὸν ὑποβάλλεσθαι*). Qua re Amelius, Plotini discipulus et ipse Numenii philosophiae studiosissimus [4]) adductus est, ut librum scriberet de Plotini atque Numenii dogmatum discrepantia [5]). Atque quamquam,

---

1) *σχῆμα* ex Iacobsii coniectura pro vulg. *σῆμα* recepi.

2) Numenius, *περὶ τἀγαθοῦ* fr. IX. Origenes, contr. Celsum I, p. 13 ed. Hoeschel. IV, 51 (p. 204 H.)

3) Nostris temporibus A. Schopenhauer illud Numenii dictum laudavit. Nam ille quoque putat, Platonem theismum, quem vocant, a Iudaeis accepisse. Cf. Welt als W. u. V. I, p. 577.

4) Porphyr. Vita Plot. C. 3. Cf. infra p. 5.

5) Porph. ibidem 17: *περὶ τῆς κατὰ τὰ δόγματα τοῦ Πλωτίνου πρὸς τὸν Νουμήνιον διαφορᾶς.*

quod maxime doleo, hic liber servatus non est, tamen illam accusationem iure suo refutasse Amelium ex accurata elucet Numenii reliquiarum et Plotini scriptorum comparatione. Consentiunt enim hi philosophi in permultis et gravissimis rebus, sed cum uterque sit Platonicus, nihil est, cur id miremur, neque cur alterum putemus alterum transcripsisse. Praeterea difficile sane est intellectu, qui factum sit, ut Plotinus ab omnibus suis discipulis tamquam summus philosophus tantis laudibus efferretur atque tanta apud eos valeret auctoritate, si nihil nisi Numenii dogmata docuisset, praesertim cum huius philosophi scripta plurimis illius temporis hominibus litterarum studiis imbutis essent notissima.

Porphyrius quoque multis in rebus Numenium esse secutus traditur a Proclo in Tim. p. 24: *ἐπὶ δὲ ταύτης ἐστὶ τῆς οἰήσεως ὁ φιλόσοφος Πορφύριος, ὃν καὶ θαυμάσειεν ἄν τις, εἰ ἕτερα λέγει* (leg. *λέγοι*) *τῆς Νουμηνίου παραδόσεως.*

Denique easdem philosophiae doctrinas in Cronii philosophi sententiarum reliquiis invenis [1]). Cronius vero Numenii discipulus fuisse videtur. Nam Porphyrius (de antro nympharum cap. 21) eum Numenii *ἑταῖρον* fuisse commemorat, *ἑταῖρος* vero non solum discipulum, sed etiam eum significat, qui cum altero in eadem est sententia [2]).

Sed satis de Numenii tempore, ratione, auctoritate. Iam ad scripta examinanda transeamus.

De Numenii scriptis.

Numenium permulta scripsisse ex eo patet, quod Porphyrius in vita Plotini cap. 3. p. XXI ed. Kirchh. Amelium

---

1) Porphyr. de antro nymph. 21. Iamblich. de anima, apud Stobaeum eclog. I, 40 (910). Mein. I, 41 (896). Nemesius, nat. hom. p. 50 Antv. 117 M.

2) Cf. Zeller, Phil. der Gr. V. p. 199, 5.

condiscipulum, ut eius diligentiam laudet, omnia Numenii scripta dicit exscripsisse, contulisse, maximam partem edidicisse: '*φιλοπονίᾳ δὲ ὑπερβαλλόμενος τῶν καθ' αὑτὸν πάντων, διὰ τὸ καὶ σχεδὸν πάντα τὰ Νουμηνίου καὶ γράψαι καὶ συναγαγεῖν καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα ἐκμαθεῖν.*'

Trium philosophi librorum fragmenta servavit Eusebius in libro qui inscribitur 'Praeparatio evangelica', quorum maximi sunt momenti libri *περὶ τἀγαθοῦ*, qui continent Numenii doctrinam quam vocant metaphysicam. Priusquam vero de horum librorum fragmentis disputemus, pauca nobis dicenda erunt de libris: *περὶ τῆς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα διαστάσεως*, cum ex eis optime quae Numenii de Platone sit sententia perspiciatur.

Ex primo libro excerpta sunt, quae apud Eusebium l. l. XIV, cap. 5—9, § 2 leguntur. Continuerunt hi libri criticam, ut ita dicam, philosophorum Academicorum historiam sic conscriptam, ut eos paene omnes, quod a Platonis discessissent doctrina, vituperaret. In paucis illis quae attulit Eusebius fragmentis adumbratae sunt res Academicae inde a Speusippo usque ad Antiochum, quintae Academiae conditorem, quem Cicero Athenis audivit anno a. Chr. n. 79/78 [1]). Dogmata vero philosophorum leviter tantum illic tetigit Numenius, quam ob rem libro primo externas res expositas esse putamus, reliquis ipsa Academicorum philosophemata refutata. Quod ipse scriptor indicat fr. II, § 8 cum dicit: '*ὅπερ νῦν μὲν οὐκ ἔστι μηνύειν μοι ἐν καιρῷ, μνησθήσομαι δ' αὐτοῦ αὖτις, ἐπὰν κατὰ τοῦτο μάλιστα γενέσθαι μέλλω.*

Fragm. I. § 8 verbis '*ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα χωρίζειν αὐτὸν (Πλάτωνα) Ἀριστοτέλους καὶ Ζήνωνος κτλ.*' adducor, ut Numenium putem initio huius libri Antiochum aliosque Academicos, qui Platonem, Aristotelem, Stoicos non

---

1) Plutarch. Cicero 4. Cicero de fin. V, 1, 11. Acad. post 1, 4. 13. pr. II, 35, 113.

rebus, sed verbis tantum dissentire contenderent, impugnasse, ibique Platonis, Aristotelis, Zenonis docuisse differentias. Quae sententia stabilitur verbis fr. II, § 11 his: *Ζήνωνα μὲν οὖν μέμνημαι εἰπὼν Ξενοκράτει, εἶτα δὲ Πολέμωνι φοιτῆσαι κτλ.*, quibus itidem Numenius ad priorem huius libri partem nos revocat.

In conscribenda historia Numenius isdem atque Diogenes Laertius fontibus usus esse videtur, nam in plurimis rebus cum eo consentit [1]). In fragmento primo, apud Euseb. XIV, 5 Speusippo Xenocrate Polemone breviter commemoratis Numenius suam de Platone sententiam exponit (cf. p. 2). Vituperat Academicos philosophos, quod Platonis doctrinam non puram atque sinceram servaverint, et Epicureos laudat, quod numquam a magistri doctrina recesserint [2]).

Deinde in fine huius et per totum secundum fragmentum (cap. 6 = fr. II. § 1 sqq.) disputat de Arcesilao et eius cum Zenone contentione. In capite septimo (fr. III) intolerabili loquacitate de Lacyde refert narratiunculam, quam multo brevius Diogenes Laertius tradidit. Quae in eiusdem capitis paragraphis 14 et 15 afferuntur ex Numenio hausta, sed ab Eusebio in compendium redacta esse recte Gaisfordium statuisse censeo. In sequentibus fragmentis (IV—VII), de Carneade disputatur, denique initio capitis noni (fr. VIII) de Philone et Antiocho.

Librorum *περὶ τἀγαθοῦ* fragmenta servavit nonnulla Eusebius in 'Praeparatione evangelica' ex libro primo,

---

1) Cf. adnotationes nostrae ad Numenii fragmenta.

2) Cf. Zeller l. l. V. p. 194: 'Mit der gesammten nachplatonischen Philosophie unzufrieden, will Numenius ganz zu Platon und Pythagoras zurückkehren. Diese beiden hält er nämlich für durchaus einverstanden, indem der erste derselben seine Lehre, wie er glaubt, ganz dem zweiten entlehnt und nur den Ausdruck aus nothwendigen Klugheitsrücksichten verändert habe.'

secundo, tertio, quinto, sexto excerpta; de libro quarto nihil traditum est. Utrum his sex libris totum Numenii opus contineatur an pluribus, diiudicari nequit.

Ipsa verba, quae Numenius libris suis inscripsit indicant, eum in scribendo spectavisse libros illos *περὶ τἀγαθοῦ* a Platonis discipulis editos. Talis liber etiam Aristoteli adscribebatnr, cuius saepius mentionem faciunt Aristotelis commentatores (cf. Brandis, de perditis Aristotelis libris de ideis et de bono. Val. Rose, Aristoteles pseudepigraphus p. 46 sq.).

Quamquam Aristotelicos illos libros Numenii temporibus puto perditos fuisse, cum Alexander Aphrodisiensis, qui paulo post Numenium scripsit, eis usus esse non videatur (cf. Rose l. l. p. 47), tamen veri est simillimum, Numenium alius cuiusdam Platonici libris usum esse. Rerum principia in illis libris secundum Platonis Philebum (Rose l. l. p. 29. 46) assumptis Pythogoreorum placitis ponebantur *τὸ ἕν* et *δυὰς ἀόριστος*. Quae cum Numenio quoque principia universi sint, equidem mihi persuadeo, illum plurima eorum quae de bono, de monade, de indefinita dyade, de ceteris disputavit, ex illis Platonicorum libris hausisse, praesertim cum ipsum de Pythagora eiusque doctrina nihil certi scivisse e librorum *περὶ τ. τ. Ἀκ. πρὸς Πλ. διαστάσεως* fragmentis eluceat, et ipse sane persuasum habeat, totam suam doctrinam esse Platonicam (cf. p. 6). Illos igitur Platonicorum libros secutus, quos periisse omnes dolent, qui quomodo Platonicorum recentiorum doctrina ex ipsius Platonis sententiis oriri potuerit exquirere student, et ipse Numenius libros quibus de principiis universi agit, verbis *περὶ τἀγαθοῦ* inscripsit.

Praeterea eo quoque Numenius Platonis sectatorem atque imitatorem se praebuit, quod inscribendis libris dialogi forma est usus; id miror adhuc a nullo viro docto esse perspectum, praesertim cum in fragmentis non pauca exstent dialogi indicia. Duos enim introduci a scriptore personas, Numenium, vel qui

eius partes sustinet, fortasse Socratem, et hospitem quendam, ex eo maxime patet, quod in fragmento libri V (fr. XXIX, 18) ὦ ξένε legitur. Talia non nisi in dialogo posse dici nemo erit quin intellegat. Sed accuratius fragmenta inspicientibus plura etiam nobis occurrent dialogi vestigia. Numenius apud Eusebium XI, 18, 4 (fr. XXX) alteram personam alloquitur his: μὴ θαυμάσῃς δ' εἰ τοῦτ' ἔφην, πολὺ γὰρ ἔτι θαυμαστότερον ἀκούσῃ. Deinde in fragmento e libro II desumpto, postquam exposuit, ipsum incorporeum esse ens, adiicit haec: Ἔστω οὖν καὶ δεδόχθω, εἶναι τὸ ὂν τὸ ἀσώματον, quod sane supervacaneum fuit, si continua oratione usus esset Numenius. Denique in libri primi fragmento (Euseb. XV, 17 = fr. XI. XII) postquam Numenius docuit, materiam propter naturae suae inconstantiam non posse esse τὸ ὄν, adiicit τοῦτο δὲ ἦν, ὅπερ ἡμῖν αὐτοῖς ὡμολογησάμεθα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, quibus hospes respondet: δοξάτω μάλιστα μὲν πᾶσι, εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἐμοί. Omnino hoc fragmento, cum fere totum ex interrogationibus atque responsionibus constet (ut ναί, παντὸς μᾶλλον, παντὸς ἧττον) optime Numenii librorum formam intellegimus.

Quibus praemissis iam singulorum librorum περὶ τἀγαθοῦ fragmenta examinanda erunt. Ex libro primo desumpta sunt, quae apud Eusebium libro IX, 7. XI, 22 initio, XV, 17 leguntur. Gaisfordii sententia, etiam capita huius libri 18 et 19 Numenio esse tribuenda, compluribus de caussis probari nequit. Namque quae in eis exponuntur Stoicorum de inflammatione mundi placita Numenius cur in suis libris exposuerit, equidem intellegere non possum. Hic enim res vere entes esse incorporeas demonstrans ob hanc rem contra Stoicos pugnabat, qui omnia esse corporea docebant. Praeterea dicendi ratio in illis capitibus plane alia est ac Numenii. Accedit quod ipse Eusebius in fine capitis vicesimi dicit, quae antecedunt ex Arii Didymi libris a se esse excerpta: τοιαῦτα, inquit, καὶ τὰ τῆς Στωικῆς φιλοσοφίας δόγματα ἀπὸ τῶν ἐπιτομῶν Ἀρείου Διδύμου συνειλεγ-

μένα. Saepius autem auctoris nomen in fine demum excerpti affert Eusebius. Eodem modo atque hic paulo ante (cap. 15) amplius eiusdem Arii Didymi affert fragmentum, cum praecedens caput ex Aristoclis de philosophia libro septimo sumptum sit, et in fine demum capitis 15 legimus: *ταῦτα μὲν ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἐπιτομῆς Ἀρείου Διδύμου παρακείσθω.* Quamquam igitur Eusebius post caput 17 ita pergit, quasi ex eodem quo antea sit usus auctore haec Stoicorum placita afferat, tamen capita 18 et 19 Numenii esse non possunt, sed Ario Didymo adscribenda sunt, praesertim cum et scribendi ratio et quae in eis exponuntur cum aliis eiusdem auctoris fragmentis optime congruant[1]).

Inter primi libri fragmenta primum sane est illud, quod apud Eusebium lib. IX capite 7 exstat et hisce ex verbis incipit: *Εἰς δὲ τοῦτο δεήσει ..... ἀναχωρήσασθαι κτλ.* (fr. IX, 1). Videmus igitur initio huius libri Numenium exposuisse suam philosophandi rationem. Neglecta enim Academicorum, Peripateticorum, Stoicorum philosophia ad Platonis de summo bono doctrinam redeundum esse atque cum ea coniungendas esse putat Pythagorae et nobilissimarum gentium[2]) de uno, de deo, de ceteris sententias, quae

---

1) Postquam haec scripsi, vidi iam Krischium, Forschungen etc. I. p. 359, 483 haec fragmenta tacite Ario Didymo adscripsisse.

Etsi vetus librorum Eus. index capita XV, 18—20 Numenio non tribuit, tamen huius nomen capiti 17 adscriptum (in mss.) maturo tempore effecit, ut sequentia quoque illa ad Numenium referrentur. Certe Didymi mentio extremo c. 20 facta impedire non potuit quin Theodoretus Gr. aff. cur. V p. 73, 48 (200 Gf.) locum hinc petitum (c. 20 § 6 p. 822 b) Numenio tribueret: *Νουμήνιος δὲ ὁ Πυθαγόρειος πρὸς τούτους* (Stoicos) *ἀποτεινόμενος ἔφη 'τὴν δὲ ψυχὴν ... ... χρόνους'.*

2) *τὰ ἔθνη τὰ εὐδοκιμοῦντα* Numenius eas gentes appellat, quae deum esse incorporeum et unum putabant. cf. Origenes contra Cels. I, p. 13 H. (fr. IX a.)

cum Platonicis conveniant. Nam illud *τοῦτο*, quod initio huius fragmenti legitur, nihil aliud esse posse nisi Platonis *ἀγαθὸν* (ideam boni) apparet ex secundo huius libri fragmento (apud Euseb. XI, 22. fr. X, 1): *τἀγαθὸν δὲ οὐδενὸς ἐκ παρακειμένου (λαβεῖν ἡμῖν ἔξεστιν)*.

In hoc igitur fragmento Numenius rationem ac viam ostendit, qua ad boni et unius cognitionem possimus pervenire, quae via nulla sane alia est, nisi mentis a corpore secessus, a Graecis *ἔκστασις* appellatus, quem iam Philo Iudaeus tamquam viam quae ad dei cognitionem duceret praedicaverat, posteaque Plotinus summis laudibus et interdum isdem fere quibus Numenius usus verbis celebravit [1]). Videmus igitur Numenium primum exposuisse, cognitionem summi boni, quale Plato statuerat, summum esse philosophiae, deinde viam ostendisse, qua ad hanc cognitionem perveniamus; et cum illud *τοῦτο* fragmenti prioris quid sit omnino non dicatur, necesse est antea a Numenio Platonis de ideis et de bono doctrinam fuisse laudatam.

Quibus de philosophandi ratione praemissis Numenius suae ipsius philosophiae exordium videtur fecisse a clarissimo Platonis Timaei loco (27 D, 28 A.), ubi dicit Timaeus haec: *Ἔστιν οὖν κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε· τί τὸ ὂν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μέν, ὂν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτόν, ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὄν, τὸ δ' αὖ δόξῃς μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστόν, γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε*

---

1) Plotin. Enn. IV, p. 465 A = II, 10, 30 Kirchh.: *σκόπει δὴ ἀφελών, μᾶλλον δὲ ὁ ἀφελὼν ἑαυτὸν ἰδέτω καὶ πιστεύσει ἀθάνατος εἶναι, ὅταν ἑαυτὸν θεάσηται ἐν τῷ νοητῷ καὶ ἐν τῷ καθαρῷ γεγενημένον. Ὄψεται γὰρ οὖν ὁρῶντα οὐκ αἰσθητόν τι οὐδὲ τῶν θνητῶν τούτων, ἀλλ' ἀϊδίῳ τὸ ἀΐδιον κατανοοῦντα πάντα τὰ ἐν τῷ νοητῷ, κόσμον καὶ αὐτὸν νοητὸν καὶ φωτεινὸν γεγενημένον, ἀληθείᾳ καταλαμπόμενον τῇ παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ πᾶσαν ἐπιλάμπει τοῖς νοητοῖς ἀλήθειαν· ὡς πολλάκις αὐτῷ δόξαι τοῦτο δὴ καλῶς εἰρῆσθαι· 'Χαίρετ, ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος.'*

ὄν: quae ipse Numenius in secundi libri fr. XXI, §. 10 affert, ubi tamen verbis φέρ' ἀναμνησθῶ πῶς λέγει indicatur, scriptorem iam antea loci Platonici mentionem fecisse. Nam in tertio libri I fragmento quid sit τὸ ὄν quaerens, neque corpus neque materiam id esse posse demonstrat, sed tantum incorporeum. Atque cum, quod supra p. 8 commemoravimus, ad Stoicorum materialismum quem vocant refellendum Numenii verba afferat Eusebius, verisimile est, etiam Numenium nominatim contra Stoicos pugnasse. Isdem fere argumentis in libris περὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς usum esse philosophum ad refellendam eorundem philosophorum de corporea animae natura doctrinam infra demonstrabimus.

Quid vero Numenius ante ea de quibus modo diximus protulerit ex ipsius verbis intellegimus his: ὥστε καλῶς ὁ λόγος ..... ἀθέμιστον εἶναι (fr. XII). Quibus ex verbis plane fit perspicuum, Numenium in praecedentibus de omnibus eis notionibus, quae rebus vere entibus non possunt attribui, fecisse sermonem et demonstravisse, eas omnes materiae posse attribui; hanc enim esse infinitam, interminatam, ratione carentem, non comprehensibilem, inordinatam, non stabilem atque ideo omnino non ens.

Cum vero pauca sint Numenii verba, unde hanc doctrinam intellegimus, plura de ea disseruit Chalcidius in commentariis ad Platonis Timaeum (cap. 293—297), quae cum ex hoc primo περὶ τἀγαθοῦ libro hausta esse videantur, infra ei adscripsimus (fr. XIV—XVIII). Quae Chalcidius de Numenio rettulit adhuc a viris doctis paene neglecta sunt, quamquam imprimis Numenii de materia doctrinae lucem afferunt. Moeller Gesch. der Kosmologie p. 93 dicit haec: »Man kann schon nach diesen Sätzen vermuthen, dass Numenius ähnlich wie Plutarch der Hyle ein gewissermassen widergöttliches Bewegungsprincip zugeschrieben habe. Es ist zu bedauern, dass über diesen Punct die Fragmente wenig Aufschluss geben.« Chalcidius vero manifestis verbis tradit, ex Numenii sententia materiam esse plane

noxiam, adversari deo sive providentiae, consulta eius impugnare malitiae suae viribus. Praeterea Chalcidius nos docet Numenium duas statuisse mundi animas, alteram bonam, malam alteram (cap. 295 = fr. XVI); nam materia quoque animata est, 'lege eorum omnium, quae genuino motu moventur'. (Chalc. ibidem cf. Plat. Phaedr. p. 245 C. D.)

Numenius postquam in libro primo demonstravit neque corpus neque ipsam materiam posse esse *τὸ ὄν*, sed incorporeum tantum quiddam, atque omnia enumeravit, quae de rebus vere entibus praedicari non possint, iam in secundo libro, cuius fragmenta apud Eusebium l. l. XI, 10 inveniuntur (fr. XIX—XXII), ad ipsum ens definiendum transit et demonstrat, quod sit incorporeum esse ens idque solum ratione comprehendi. Corpus vero semper moveri, neque eam ob caussam esse neque intelligentia et ratione, sed opinione tantum et sensu rationis experte percipi. Ea vero huius argumentationis pars, in qua demonstratur idem esse *τὸ ὂν* et *τὸ νοητόν*, non est servata; sed sine ulla dubitatione Numenius argumentis usus est Platonicis, nam Plato quoque entia tantum sive rerum ideas intelligentia et ratione posse comprehendi docuerat[1]). Praeter illa fragmenta nihil de libro secundo servatum est, sed veri est simillimum, scriptorem in eo de rebus supra commemoratis more suo latius atque fusius disputavisse.

Cum adhuc Numenius res philosophas tractaverit et ratione usus sit plane dialectica, admodum mirabile tibi videbitur primo adspectu libri tertii fragmentum, quod exstat apud Eusebium l. l. IX, 8. De rebus enim philosophis hic omnino non facit verba philosophus sed narrat Iannem et Iambrem, magos Aegyptiacos, cum magnas a Mose calamitates accepissent Aegyptii, gravissimas earum sustulisse.

1) cf. Plato de republ. V p. 477 A. *Ἱκανῶς οὖν τοῦτο ἔχομεν ... ὅτι τὸ μὲν παντελῶς ὂν παντελῶς γνωστόν, μὴ ὂν δὲ μηδαμῇ πάντῃ ἄγνωστον.*

Saepe in scriptis suis attulisse Numenium Mosis et prophetarum sententias, et in hoc libro etiam de Iesu Christo, 'allegorice' interpretatum narrasse, Origenes tradidit [1]). Cur vero narrationem illam de magis Aegyptiis attulerit Numenius, non difficile est diiudicatu, dummodo in memoriam revocaveris, dixisse eum in libri I fragmento primo, se ad Platonis Pythagoraeque praecepta confirmanda omnia esse adhibiturum, quae nobiles gentes, velut Brachmanes, Iudaei, Magi, Aegyptii eodam modo atque Plato docuerint atque instituerint. Unde apparet Numenium attulisse illam narrationem, cum de Aegyptiorum sententiis verba faceret, eumque omnino quae secundo libro disputavit, tertio aliarum gentium testimoniis comprobavisse. Quod vero hoc loco ars magica duorum sacerdotum Aegyptiacorum laudibus effertur, fortasse ideo a philosopho factum est, ut lectores Graecos edoceret, clarissimos illos viros, qui religiones illarum gentium mente divina inspirati constituerint, ut Moses, Zoroaster [2]) Aegyptiorum sacerdotes, homines fuisse non minus sapientes atque admirabiles quam Pythagoram. Nam Numenium Pythagoram omnibus eis virtutibus ornatum sibi finxisse, quas recentiores Graeci ei attribuerant, ex paucis illis quae de eo dicit satis apparet.

Quae cum ita sint, necesse est Numenium ante illud fragmentum, sive in fine libri secundi, sive initio tertii id fecit, docuisse illud de quo antea egit ens incorporeum idem esse atque deum. Nam philosophum eas respexisse gentes quae deum esse incorporeum statuissent, iam supra commemoravimus. Antea vero in fragmentis dei nusquam mentio facta est.

---

1) Origenes contra Cels. IV, 51. I. p. 13. H. = fr. XXIV.

2) Zoroastri quoque doctrinam a Numenio fuisse laudatam, cum ex eo licet concludere, quod inter gentes supra commemoratas Magi h. e. Persae nominantur, tum per se est consentaneum. Nam ut a Numenio τἀγαθὸν et ὕλη, ita a Zoroastro Ormuzd et Ahriman tamquam principium boni et principium mali opponuntur.

Paulo difficilius est ad dignoscendum, quomodo fragmenta libri quinti et sexti inter se cohaereant et cui libro illa fragmenta sint attribuenda, quae Eusebius lib. XI cap. 18 affert, cum Numenii librum ex quo haec sumpserit, non addito numero significet [1]). Quae quidem ex libro sexto excerpta esse non posse inde licet concludere, quod Eusebius allatis eis dicit haec: *ἐπὶ τούτοις καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ πρoςτίθησι ταῦτα*, quibus verbis aperte indicat, se iam alium quam antea evolvere librum. Numenium in libro secundo vel tertio, postquam demonstravit, idem esse *τὸ ὄν* et *τὸ νοητόν* (lib. II. fr. XXI) etiam de Platonis ideis fusius disputavisse eiusque de eis doctrinam suam fecisse cum per se est verisimile, tum eis verbis confirmatur, quibus incipit fragmentum XXV ex libro quinto ab Eusebio XI, 22, 3 adlatum: *Εἰ δ' ἐστὶ μὲν νοητὸν ἡ οὐσία καὶ ἡ ἰδέα κ. τ. λ.* Sed illam potissimum Platonis perobscuram de idea boni doctrinam recepit et exornavit, cuius in libris nostris Platonicis pauca tantum exstant indicia. Sine dubio igitur Numenius in libro quarto vel quinto, certe in eis quae illud libri quinti fragmentum praecesserunt, demonstravit, res entes et intelligibiles quas antea statuerat, non per se esse entes et intelligibiles, sed essentiam suam ab alio quodam accipere principio. Nam idearum exstat multitudo, ante multitudinem vero, si sequimur Platonem, Pythagoreos, Numenium, esse debet unum, ante res intelligibiles ipsa intelligentia, ante res entes quod per se est (*αὐτὸ τὸ ὄν*). Illud unum, illam intelligentiam, illud per se ens complectuntur uno nomine boni (*τἀγαθοῦ*). Corroboratur haec sententia Syriani et Procli testimoniis (fr. XXXVII) qui referunt, Numenium statuisse, etiam in rebus intelligibilibus esse *μέθεξιν*. Ideae pariter primi boni participes sunt atque res sensibiles idearum.

---

1) Euseb. XI, 17 fin. illa fragmenta his verbis introducit: *ὁ δὲ Νουμήνιος τὰ Πλάτωνος πρεσβεύων ἐν τοῖς περὶ τἀγαθοῦ τάδε καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ δευτέρου αἰτίου λέγων διερμηνεύει.*

Talem fuisse Numenii argumentationem aperte demonstratur verbis fragmenti iam supra commemorati *εἰ δ' ἐστὶ μὲν νοητὸν — οὐσίας εἶναι ἀρχή* (fr. XXV.) Quibuscum est conferendus locus Platonicus libri de republ. VI p. 509 B: *καὶ τοῖς γιγνωσκομένοις τοίνυν μὴ μόνον τὸ γιγνώσκεσθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναί τε καὶ τὴν οὐσίαν ὑπ' ἐκείνου αὐτοῖς προσεῖναι, οὐκ οὐσίας ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἔτι ἐπέκεινα τῆς οὐσίας πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει ὑπερέχοντος.*

Cum in eis quae adhuc tractavimus libris deorum omnino mentio non facta sit, necesse est, Numenium suam de deis doctrinam ante hoc fragmentum protulisse, in quo de primo et secundo deo disputatur (infr. p. 16).

De Numenii doctrina cum Moellerus in libro qui inscriptus est 'Geschichte der Kosmologie in der griechischen Kirche bis auf Origenes' p. 91—108 copiose atque accurate exposuerit, nos, ne viri docti verba iteremus, de hac re ea tantum dicemus, quae ad intellegendum fragmentorum contextum videntur necessaria esse. Numenii principia universi sunt monas et indefinita dyas (cf. Proclus in Tim. p. 187 fr. XLVI). Illa monas est deus, dyas materia. Tres vero statuit esse deos, quorum primus et summus est ipsum bonum (*αὐτὸ ἀγαθόν*), principium essentiae. Hic deus omnino simplex et immutabilis est, atque ideo, cum nec sua sponte nec aliena vi ac necessitate a natura sua discedat, mundum efficere non potest. Quam ob rem Numenius ab eo discrevit alterum deum, quem opificem (*δημιουργόν*) appellat. Qui deus est generationis principium, nam materiam appetit atque eam exornat. Numenium hunc deum etiam *δύναμιν* et *ἐνέργειαν* primi dei appellasse Proclus (in Tim. p. 299 fr. XXXVIII) testatur. Ex illa dei opificis cum materia coniunctione tertius fit deus, scilicet mundus. Hos deos philosophum etiam *πάππον, ἔγγονον, ἀπόγονον* appellasse idem Proclus tradidit (in Tim. p. 93 fr. XXXVI). Ex Numenii sententia idem est *τἀγαθόν* atque *νοῦς*, quam ob

rem etiam he triplice mente divina locutus est (Proclus ib. p. 268. fr. XXXIX).

Monendum vero est, Numenium hanc quoque de tribus deis doctrinam Platonicam atque adeo Socraticam esse putare. cf. Num. *περὶ τῆς τῶν Ἀκαδ.... διαστάσεως* fr. I. Quod mirum non est. Nam Platonis de deo doctrina tam obscura est, ut nostra quoque aetate nonnulli viri docti, qui historiam philosophiae scripserunt, Platonem aut revera deum creatorem a summo deo discrevisse aut in hac re pugnantia locutum esse putaverint [1]). Consulto Platonem doctrinam de deis obscuritate quadam involvisse, ut secure scribere posset, sentit Numenius, de qua re conferas ipsum l. l. fr. 1. § 7. et in fragmento libri de arcanis Platonis infra allato (fr. XLI). Mundum vero ut tertium statueret deum, sine dubio adductus est verbis Platonis quae in fine Timaei leguntur his: *θνητὰ γὰρ καὶ ἀθάνατα- ζῶα λαβὼν, καὶ ξυμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῶον ὁρατὸν καὶ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεὸς αἰσθητὸς, μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν.*

Iam cum tres esse deos docuisset Numenius, de eorum natura disputare eum oportuit. Ac disserit de ea in fragmento libri quinti supra commemorato, et primum deum principium essentiae, secundum principium generationis esse docet. Cum vero in eis fragmentis quibus numerum libri

---

1) Vacherot, histoire de l'école d'Alexandrie I, p. 27: »Ce dieu vivant et créateur, ce dieu bon, qui crée parce qu'il veut créer, qui crée comme un artiste incomparable, le regard fixé sur le modèle des idées, est-ce l'idée immobile et inaccessible du bien? Selon la dialectique dieu ne se distingue pas des idées, il n'en est que le type suprême, il est l'idée des idées. Dans le Timée dieu se distingue des idées comme l'artiste du modèle qu'il a sous les yeux. Aussi Platon ne dit-il pas qu'il est le bien, mais seulement qu'il est bon. Il apparaît plutôt comme un dieu de second ordre, une sorte de démiurge que comme le dieu suprême.

unde sint hausta non addit Eusebius accuratius exponatur, quaenam ratio sit inter primum et secundum deum et quod utriusque sit munus, persuasum mihi est, haec excerpta libro quinto esse attribuenda et post fragmentum eiusdem libri supra commemoratum inseranda.

Denique in libro sexto pergit Numenius explicare de deis doctrinam, exquirit, quomodo deus opifex (*ὁ δημιουργός*) descendat ad materiam et ex ea mundum efficiat, disputat de communicatione scientiae. Quo in libro id quoque egisse philosophus videtur, ut sententiarum suarum testimonia afferret e Platonis scriptis, compluries enim in paucis illis quae servavit Eusebius fragmentis ad Platonem nos revocat.

Praeter Eusebii et Chalcidii excerpta in Procli commentario in Platonis Timaeum exstant nonnulla, quae sine dubio e Numenii *περὶ τἀγαθοῦ* libris hausta sunt quaeque infra fragmentis adscripsimus.

Tertius libellus *περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀποῤῥήτων*, ex quo parvum fragmentum Eusebius l. l. XIII, 5 affert, unum tantum librum videtur habuisse, nam laudatur *ἐν τῷ περὶ κ. τ. λ.*

Quae Platonis arcana hoc libro Numenius detexerit, elucet ex ipso fragmento, quod infra adscriptum habes (fr. XLI). Hoc igitur fragmento Numenius Platonem in Euthyphrone explicat propterea contra populares illas Graecorum de deis sententias palam aperteque non pugnasse, ne Atheniensibus caussam praeberet ʻut in eo, quemadmodum et in Socrate interficiendo suam denuo improbitatem expromerentʼ. (Viger.) Suae igitur, si Numenio fidem habueris saluti prospiciens Plato in Euthyphrone ea de caussa dialogi forma usus est, quo magis qaenam sua ipsius de vera pietate esset sententia, in dubio relinqueretur. Quod interpretationis specimen docet, Numenium omnino non ingeniosissime Platonem esse interpretatum.

Quattuor praeterea Numenii libros commemorat Origenes in libris contra Celsum, cum l. IV, 51 (p. 204 ed.

Hoeschel.): *Ἐγὼ δ' οἶδα καὶ Νουμήνιον, ἄνδρα πολλῷ κρεῖττον διηγησάμενον Πλάτωνα καὶ τῶν Πυθαγορείων δογμάτων πιστεύσαντα, πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐκτιθέμενον τὰ Μωυσέως καὶ τῶν προφητῶν καὶ οὐκ ἀπιθάνως αὐτὰ τροπολογοῦντα, ὥσπερ ἐν τῷ καλουμένῳ Ἔποπι καὶ ἐν τοῖς περὶ ἀριθμῶν καὶ ἐν τοῖς περὶ τόπου.* Tum lib. V, 57: *Τοιαῦτα δ' ἀνέγνωμεν παρὰ τῷ Σολεῖ Χρυσίππῳ τινὰ περὶ Πυθαγόρου, ἤδη δὲ καὶ παρά τισι τῶν νεωτέρων καὶ χθὲς καὶ πρώην γεγενημένων, ὥσπερ παρὰ τῷ Χαιρωνεῖ Πλουτάρχῳ καὶ τῷ Πυθαγορείῳ Νουμηνίῳ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς.*

Quibus e libris quamquam nulla neque Origenes neque alii nominatim afferunt fragmenta, exstant tamen quae ex hisce desumpta esse possint. Argumenta autem fere librorum significantur inscriptionibus. *Ἔποψ* enim idem est atque *ἐπόπτης*[1]), hoc est maiorum mysteriorum particeps. Itaque mysteria sive Eleusinia sive Orphica in usum philosophiae suae Numenius hoc libro interpretatus est explanavitque[2]).

Illam vero minus usitatam nominis formam fortasse ideo adhibuit, quod upupa pro ave divinatoria habebatur, teste Platone (Phaedonis p. 85 A. B.) — *ἥτε ἀηδὼν καὶ χελιδὼν καὶ ὁ ἔποψ, ἃ δή φασι διὰ λύπην θρηνοῦντα ᾄδειν· ἀλλ' οὔτε ταῦτά μοι φαίνεται λυπούμενα ᾄδειν, οὔτε οἱ*

---

1) Hesychius: *ἔποψ· ἐπόπτης, δυνάστης καὶ εἶδος ὀρνέου.*

2) Quamquam Lobeck. Aglaoph. p. 126 sqq. contendit, ubique apud scriptores philosophos disputationem epopticam significare doctrinam metaphysicam et numquam vocibus *μυστήρια, ἀπόρρητα* cet. significari Cereris et Liberae sed semper philosophiae arcana, tamen non dubito, quin Numenius in Epope revera egerit de mysteriis Eleusiniis. Nam illius metaphysica doctrina continetur libris *περὶ τἀγαθοῦ*, de arcanis vero philosophis scripsit in libro *περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀποῤῥήτων*. Ex Epope igitur derivatam esse puto fabulam illam Macrobianam (infra p. 19), quam meo quidem iudicio frustra explodere studuit Lobeck. l. c. p. 143.

κύκνοι· ἀλλ' ἅτε, οἶμαι, τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες μαντικοί τέ εἰσι καὶ προειδότες τὰ ἐν Ἅιδου ᾄδουσι κ. τ. λ. Quem locum fortasse respexit Numenius.

Corroboratur nostra de huius libri argumento sententia loco Macrobii (in somn. Scipionis I, 2, 19): 'Numenio denique inter philosophos occultorum curiosiori offensam numinum, quod Eleusinia sacra interpretando vulgaverit, somnia prodiderunt, viso sibi ipsas Eleusinias deas habitu meretricio ante apertum lupanar videre prostantes, admirantique et causas non convenientis numinibus turpitudinis consulenti respondisse iratas, ab ipso se de adyto pudicitiae suae vi abstractas et passim adeuntibus prostitutas.'

Qualis vero fuerit Numenii mysteriorum interpretatio, idem Macrobius docet in Saturnalibus I, 17, 65. fr. XLII. Quae sumpta esse ex Epope apparet. Nominum vero in eis interpretatio haud dissimilis est Platonicae illi in Cratylo prolatae.

Eidem libro attribuendum esse videtur id quod commentator quidam Neo-Platonicus in Platonis Phaedonem (cuius reliquiae exstant in Finckhii editione Olympiodori scholiorum in Phaedonem[1]) de Numenio adnotavit ad locum Plat. Phaed. p. 62 B: '*ὅτι τούτοις χρώμενοι τοῖς κανόσι ῥᾳδίως διελέγξομεν, ὡς οὔτε τἀγαθόν ἐστιν ἡ φρουρά, ὥς τινες, οὔτε ἡ ἡδονή, ὡς Νουμήνιος.*'

Locus Platonicus supra commemoratus hic est: '*ὁ μὲν οὖν ἐν ἀποῤῥήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν, οὐδ' ἀποδιδράσκειν, μέγας τέ τίς μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥᾴδιος διϊδεῖν.*'

Disputat ibi Plato contra necem voluntariam, illam

---

1) Nam quae in illa Olympiodori editione inde a pag. 66 leguntur, reliquias esse opusculi ab Olympiodori commentariis diversi Finckhius in praefatione p. VI et VII demonstravit.

dicens eam ob caussam non esse permittendam, quod homines in terra tamquam in carcere coerceantur. Nam carcerem, non stationem φρουράν esse, recte Stallbaumius vidit. Talia dicit Plato ἐν ἀποῤῥήτοις doceri. Quaeritur igitur, quaenam arcana sub voce ἀποῤῥήτοις hoc loco sint intellegenda.

Stallbaumius ea refert ad arcanam Pythagoreorum doctrinam (quamquam eos fortasse nonnihil vidisse concedit, qui cogitaverint de mysteriis Orphicis) mysteria nusquam apud Platonem nomine τῶν ἀποῤῥήτων nominata esse contendens. Olympiodorus vero ad hunc locum (p. 3 Finckh.) et Proclus ad Platonis Polit. p. 372 ad mysteria Eleusinia Platonem respicere arbitrantur. Utri Platonis sententiam magis assecuti sint, nostra nil refert: hoc enim, Numenius quid statuerit, quaerimus. Gravissimum igitur nobis est quod posteriores Numenio Platonici locum Phaedonis ad sacra Eleusinia rettulere; hinc enim veri fit simillimum, idem Numenium fecisse. Quae cum ita sint, etiam illam Numenii de carcere sententiam ex illius Epope a commentatore esse desumptam, facile tibi persuadebis.

Ad illam vero sententiam, nos voluptate tamquam in carcere detineri Numenius hic fortasse adductus est loco Platonis Crat. p. 403 C, ubi voluptatem sive cupiditatem dicit Socrates esse vinculum etiam validius necessitate:

Σω. Εἰπὲ γάρ μοι, δεσμὸς ζώῳ ὁτῳοῦν, ὥστε μένειν ὁπουοῦν, πότερος ἰσχυρότερός ἐστιν, ἀνάγκη ἢ ἐπιθυμία;

Ἑρμ. Πολὺ διαφέρει ὦ Σώκρατες, ἡ ἐπιθυμία.

Ex his igitur apparet, quid fere in Epope Numenius sibi voluerit. Eum in conscribendo hoc libro ad Platonis Cratylum puto respexisse, nam eiusmodi etymologiam ei magnopere placuisse consentaneum est. Numenius enim, ut omnes Asiani philosophi, allegoriam coluit. Id tenendum est de eius sententiis atque scriptis, imprimis de libris περὶ ἀριθμῶν iudicaturo.

Quamquam enim e libris *περὶ ἀριθμῶν* fortasse ne verbum quidem nobis servatum est, tamen e Procli commentariis in Platonis Timaeum perspicimus, quomodo in his libris Numenius notiones philosophas more Pythagoreorum recentiorum explicaverit et in numeros redegerit. Narrat enim Proclus l. l. p. 225. Theodorum Asinaeum, Iamblichi discipulum, *Νουμηνείοις λόγοις* repletum nonnulla hariolatum esse de litteris quae efficiunt vocem '*ψυχή*'. Quae vero in proximis Proclus de Theodori sententiis refert, magna ex parte profecto esse Numeniana inde elucet, quod in eis, quae Proclus p. 226 ex Iamblichi libris affert, quos ille contra Amelium et Numenium scripsit [1]), tota fere istarum Theodori sententiarum series damnatur. Locus igitur a Proclo traditus docet, Numenium in voce *ψυχή* omnes perfectissimos Pythagoreorum numeros repperisse. Cum illa vox ex quattuor constet litteris, *τετρακτὺν* (*τὸν σύμπαντα ἀριθμόν*) animum appellavit. Singulas litteras quomodo tractaverit, legas Proclum narrantem. Ex Iamblicho laudata nesciens quae sint Numeniana, quae Ameliana, amitto. Inaniter vero insaneque philosophatum esse de his rebus Numenium, vel propterea verisimile est, quod 'divinus' ille Iamblichus contra eum scripsit, quem Numenii rationem esse nimis artificiosam neque sanam dixisse scimus [2]). Quocum iudicio conferas Zellerum (Phil. der Gr. V p. 657): 'Proclus findet diese Speculationen, in welchen Theodor einem Numenius und Amelius folgte, welche aber selbst

---

1) *Ὁ δέ γε θεῖος Ἰάμβλιχος ἅπασαν τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἀπεῤῥάπισεν ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἀμφὶ Ἀμέλιον (οὕτω γὰρ ἐπιγράφει τὸ κεφάλαιον) καὶ δὴ καὶ Νουμήνιον ἀντιῤῥήσεσιν, εἴτε τοῦτον εἰς ἐκείνους ἀναπέμπων, εἴτε τούτοις ἐντυχὼν που ὅμοια γράφουσι περὶ τούτων· οὐ γὰρ ἔχω λέγειν.* Ex quibus patefit, iam Proclum de tempore quo vixerit Numenius nihil certi scivisse.

2) Proclus 226 C. *διελέγχει δὲ καὶ ἑκάστην ἀπόδοσιν ὡς ἐσκευωρισμένην καὶ οὐδὲν ἔχουσαν ὑγιές.*

einem Jamblich zu weit giengen, mehr sinnreich, als richtig; auf uns machen sie vor allem den Eindruck des Kindischen.'

De Numenii: *περὶ τόπου* libris praeter titulum nihil traditur. Attamen liceat mihi sententiam proferre, quaenam de spatio fuerit Numenii doctrina. Cum ille philosophus semper de Platonica aliqua proficiscatur sententia, mihi est persuasissimum, in his libris maxime ad clarissimum illum Timaei locum eum respexisse, ubi idem esse explanatur materiam et spatium (Tim. p. 52 A. D). Probasse se Platonicum illud ipse Numenius testatur, materiam dicens esse fluvium et altitudine et latitudine et longitudine infinitum (*περὶ τἀγαθοῦ* I fr. XI), quae notiones non quadrant in materiam, nisi eadem atque spatium est. Infinitis enim dimensionibus solum extenditur spatium.

Sed iam ad libros *περὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς* translamus. Origenes l. c. alterum librum laudat, quod hominibus nonnulla interdum ostenta fieri Numenius in eo exposuerat. Neque vero commemorat, qualia miracula ille tractaverit. Numenius quae de anima docuisse feratur, infra exponam. Nunc huius libri num fragmentum sit servatum examinabo. Nemesius in libro de natura hominis conscripto [1]) ad refellendam eorum sententiam qui animam esse corpus putabant, profert argumenta, quae ex Ammonio, Plotini praeceptore et Numenio Pythagoreo dicit sumpta esse: *κοινῇ μὲν οὖν πρὸς πάντας τοὺς λέγοντας σῶμα τὴν ψυχὴν ἀρκέσει τὰ παρὰ Ἀμμωνίου τοῦ διδασκάλου Πλωτίνου καὶ Νουμηνίου τοῦ Πυθαγορείου εἰρημένα.*

Quaenam vero eorum verborum quae apud Nemesium sequuntur Numenio debeantur, difficile est diiudicatu. Ammonium enim Saccam nulla reliquisse scripta Longinus diserte contendit apud Porphyrium vit. Plot. cap. 20, neque quidquam ullus discipulus de eius doctrina tradidit. Ex eodem

1) cap. II. p. 69 sqq. ed. Matth.

Ammonio, qui dicitur, Nemesius excerpsit, quae inde a p. 129 affert. Eo vero de quo agimus loco ne id quidem certo discerni potest quousque id, quod Nemesius adnotavit, excerptum sit. Primo quidem obtutu illud verbis *οὐ σῶμα ἡ ψυχή* finiri putaveris, sed fortasse pertinent usque ad verba *χωρίζεται ἀσώματος οὖσα* (p. 82), de qua re audias Zellerum (V, 402, 2): 'Für die letztere Annahme könnte man die Stelle Seite 32 (p. 76) anführen, wo mit Bezug auf die Gründe des Kleanthes und Chrysippus gesagt ist: *ἐκθετέον καὶ τούτων τὰς λύσεις, ὡς ἐπέλυσαν οἱ ἀπὸ Πλάτωνος*, denn diess weist darauf hin, dass auch diess noch aus der Darstellung eines Platonikers entnommen sei.'

Si fides verbis Nemesii p. 69 sqq. habenda est, apparet ex eodem fonte ubi argumenta Ammonii qui dicitur et Numenii in unum conflata legebantur, omnia esse ducta quae a p. 70 usque ad p. 82 *ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἡ ψυχὴ σῶμα, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων* exstant. Nemesium alterum excerptum ex Ammonio adlatum exprompsisse ex Hierocle Zellerus, Phil. d. Gr. V p. 400 sqq. demonstratum ivit, sed non demonstravit. Nam Hierocles ille non nisi in libro VII *περὶ προνοίας* Ammonium aliosque Platonicos congruos esse cum Platone demonstravit. Quo uno loco constat, eum de Ammonio accuratius egisse. Vides igitur, si tam accurate singula quaeque argumenta Hierocles relaturus erat, qualia a Nemesio afferuntur, non unum ei potuisse sufficere librum, sed multis opus fuisse. Contra prorsus probo illam quam Vsenerus benigne mecum communicavit sententiam, Nemesii auctorem esse Amelium, quippe qui Plotini discipulus in Numenio tractando enixe elaboraverit atque ea, quae apud Plotinum audiverat in centum libris qui inscripti fuerunt *σχόλια* digesserit (Porphyr. vit. Plot. c. 3. 4). Plotinus vero curabat in scholis suis legendos locos Severi, Cronii, Numenii aliorum eorumque doctrinas secundum Ammonii sententias interpretabatur (Porphyr. ib. c. 14). Quodsi recordaberis Plotini et Numenii doctrinam sine dubio inter se simillimam

fuisse (Porphyr. ib. c. 17. supra p. 5), quid tibi probabilius erit, quam e libris illis Amelii emanasse ea quae feruntur apud Nemesium? Inde hoc quoque elucet, quomodo factum sit, ut una commemorentur Numenius ex Ammonius.

Quae cum ita sint, apparet fieri non posse, ut et Nemesianis certa ratione excerpantur quae Numenii fuerint; sed tamen non nimium mihi sumere videor, cum priorem partem usque ad verba *ἰδίᾳ δὲ πρὸς τοὺς δοξάζοντας αἷμα ἢ πνεῦμα τὴν ψυχήν* (p. 72) Numenio adscribo; nam quae illic contra Stoicos disputantur, plane congruunt cum librorum *περὶ τἀγαθοῦ* fragmentis XI et XII, ubi Numenius isdem fere argumentis Stoicos, omnia esse corporalia docentes refutat. Cf. Zeller V, 402, 3: 'Der Hauptgedanke der ganzen Erörterung liegt auch dann, wenn dieselbe bis Seite 31 (p. 72 ed. Matth.) oder 35 (82) geht, jedenfalls in dem Satze, dass die Körper, an sich selbst eine Vielheit ohne Einheit und einem unablässigen Wechsel unterworfen, nur durch die Seele zusammengehalten werden können. Eben dieser Gedanke ist uns aber schon S. 198, 1 bei Numenius vorgekommen.' Cum vero illic omnino de rerum essentia, hic de anima tantum agatur, Nemesium quae affert e Numenii libris *περὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς* exprompsisse putamus. Quae cum ita sint, fragmentum infra adscripsimus.

Cum ex Numenii sententia corpus nihil aliud sit, nisi coniunctio dei (boni, essentiae) cum materia, in omnibus corporibus duae sunt animae, non solum in hominibus, de quibus Porphyrius apud Stobaeum ecl. I, 836 (fr. LIII) hanc Numenii doctrinam testatur. Numenium in numero eorum fuisse qui utramque animam immortalem esse existimaverint, nullo negotio intelleges. Nam si essentia a corpore discernitur, quod reliquum est, materia est, ea vero non minus est immortalis, nihiloque magis dirui potest quam essentia. Numenium revera docuisse omnia esse animata atque immortalia, ex eis potissimum verbis apparet, quae Cousin in actis sapientium (Journal des savants a. 1839) ex

commentariis quibusdam in Platonis Phaedonem, ut putat nondum editis promulgavit, quae verba eam tantum ob caussam Rittero, Zellero, aliis obscura visa sunt, quod Cousin ea extra orationis contextum edidit. Ille vero commentarius in Phaedonem iam pridem editus est; invenies eum in Finckhii editione Olympiodori commentariorum in Phaedonem. Ibi p. 89, 10 legimus haec: *ὅτι οἱ μὲν ἀπὸ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἄχρι τῆς ἐμψύχου ἕξεως ἀπαθανατίζουσιν ὡς Νουμήνιος· οἱ δὲ μέχρι τῆς φύσεως, ὡς Πλωτῖνος κ. τ. λ.* Quibuscum est conferendus Ioannis Philoponi locus infra adscriptus (fr. LVI). Intellegitur autem ex illo testimonio Numenium plures quam Plotinum animas immortales habuisse. Cum ex Plotini sententia plantarum animae immortales sint, necesse est, Numenium eis quoque rebus, quae ex vulgari sententia inanimatae sunt, adscripsisse animam immortalem. Hoc est, quod verba commentatoris supra adlata, quae tamen ut statim videbimus, corruptela laborant, indicant. *Ἕξις* enim quid sit, Sextus Empiricus nos edoceat, qui libro, quem adversus mathematicos scripsit (IX, 51), Stoicorum dogmata explicans dicit haec: *τῶν ἡνωμένων σωμάτων τὰ μὲν ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως συνέχεται, τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, τὰ δὲ ὑπὸ ψυχῆς· καὶ ἕξεως μὲν, ὡς λίθοι καὶ ξύλα, φύσεως δὲ, καθάπερ τὰ φυτὰ, ψυχῆς δὲ τὰ ζῷα* [1]. Cum *ἕξις* ab anima discernatur, *ἔμψυχος ἕξις* dici non potest, ideoque scribendum est: *ὅτι οἱ μὲν ἀπὸ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἄχρι τῆς ἀ ψ ύ χ ο υ ἕξεως ἀπαθανατίζουσιν, ὡς Νουμήνιος.* Quam coniecturam Iacobi Bernays erga me benevolentiae debeo.

Vides igitur, de transmigratione animarum humanarum in corpora animalium — scilicet ut puniantur — cum Zellero [2]) cogitari non posse. Nam si quid mali in anima est, id ex materia ortum est atque in illa manebit (cf.

---

1) Zeller, Phil. der Gr. IV p. 178.

2) Zeller l. s. t. V p. 198.

Iamblichus apud Stobaeum Ecl. p. 896 fr. XLIX), dum rationalis animae pars idem est ac deus atque cum isto suo principio reconciliatur. Cf. Iamblichus ibidem I, p. 1066. fr. LI. Rectissime igitur Moellerus l. l. p. 104 dicit: 'Wo daher irgendwie ein den Leib zusammenhaltendes Seelenwesen erkennbar ist, ist eine partielle Erscheinung der unsterblichen Substanz.' Numenium boni cum materia coniunctionem pro malo habuisse cum per se est consentaneum, nam materia adversatur deo, tum confirmatur eis quae Stobaeus ex Iamblichi de anima libro et ex Porphyrio refert Ecl. I, p. 832. 892 fr. XLIX. LII. Illa essentiae in materia praesentia et eius cum principio suo reconciliatio a Numenio comparatur cum Vlixe, qui in mari iactatur, donec ad homines pervenit, qui mare ignorant. Cf. Porphyr. de antro nymph. cap. 34, fr. XXXV. Eadem ex caussa Numenius Mosis illud dictum laudavit (Genes. I, 2), mentem divinam esse supra aquam; nam materia ab eo cum mari comparatur. Cf. Porphyrius ibidem cap. 10 cum fr. XXXII. Haec est Numenii de anima doctrina. Quae Porphyrius, Stobaeus, Proclus ex eius de immortalitate animae libris videntur hausisse, infra (fr. XLV sqq.) adscripsimus.

Postremo loco quaerendum erit, quonam iure Zellerus Numenium commentarium quoque in Platonis Timaeum scripsisse sumat [1]). De hoc commentario nihil traditum est. Zellerus ad confirmandam suam sententiam ablegat nos ad indicem commentarii in Timaeum a Proclo scripti Schneiderianum [2]). Quem indicem mihi quidem inspicienti nihil occurrit, ex quo necessario appareat, ea quae Proclus e Numenio rettulit, ex commentariis Timaei esse sumpta. Nam quod Numenius insulae Atlantidis incolarum cum Athenien-

---

1) Zeller. Phil. der Gr. IV, 720: Von Numenius und Longinus kennen wir ausser ihren sonstigen der Platonischen Lehre gewidmeten Schriften Commentare zum Timaeus.

2) Zeller, ibidem adn. 6.

sibus bellum ad animorum bonorum et malorum discidium rettulit, ea re nihil efficitur. Origenes omnia Numenii scripta, quorum titulos nobis servavit, ideo in testimonium vocat, quod philosophus in eis Mosis atque prophetarum dicta attulerit atque allegorice interpretatus sit. Qua ex re fit verisimilius, illum Platonis quoque mythos in omnibus scriptis interpretatum esse. Eodem iure Zellerus ex eis quae Porphyrius e Numenio affert, sibi sumpserit eum etiam de antro nympharum scripsisse librum, vel Homeri Odysseam esse commentatum. Praeterea Numenius est scriptor nimis proprius et suus, quam quem existimare possimus in conscribendis commentariis occupatum fuisse. Quae cum ita sint, in hac re Zellero assentiri non possumus.

Denique Numenii liber nondum editus περὶ ὕλης exstat in bibliothecae Escorialensis cod. ms. Φ, II, 11 n. 205 fol. 291 r — fol. 313 v. Cf. Miller, catalogue des manuscrits Grecs de la bibliothèque de l'Escurial. Par. 1848 [1]).

1) Exstare hunc librum primus adnotavit R. M. van Goens ad Porphyr. de antr. nymph. cap. 21. in ed. Traiect. anni 1765. p. 111.

Numenii librorum quae supersunt.

Περὶ τῆς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα διαστάσεως [1]).

Liber I.

I Ἐπὶ μὲν τοίνυν Σπεύσιππον τὸν Πλάτωνος μὲν ἀδελφιδοῦν, Ξενοκράτην δὲ τὸν διάδοχον τοῦ Σπευσίππου, Πολέμωνα δὲ τὸν ἐκδεξάμενον τὴν σχολὴν παρὰ Ξενοκράτους, ἀεὶ τὸ ἦθος διετείνετο τῶν δογμάτων σχεδόν τι ταὐτόν, ἕνεκά γε τῆς μήπω ἐποχῆς ταυτησὶ τῆς πολυθρυλήτου τε καὶ εἰ δή τινων τοιούτων ἄλλων. Ἐπεὶ εἴς γε τὰ ἄλλα πολλαχῇ παραλύοντες, τὰ δὲ στρεβλοῦντες, οὐκ ἐνέμειναν τῇ πρώτῃ διαδοχῇ· ἀρξάμενοι δὲ ἀπ' ἐκείνου, καὶ θᾶττον καὶ βράδιον διΐσταντο προαιρέσει ἢ ἀγνοίᾳ, τὰ δὲ δή τινι αἰτίᾳ ἄλλῃ οὐκ
2 ἀφιλοτίμῳ ἴσως. Καὶ οὐ μὲν βούλομαί τι φλαῦρον εἰπεῖν διὰ Ξενοκράτη, μᾶλλον μὴν ὑπὲρ Πλάτωνος ἐθέλω. Καὶ γάρ

I. Euseb. Praep. evang. XIV, 4 p. 727 a: Ὁποῖοι δὲ γεγόνασιν οἵδε τὸν τρόπον, λαβὼν ἀνάγνωθι τὰς ὧδε ἐχούσας Νουμηνίου τοῦ Πυθαγορείου φωνάς, ἃς τέθειται ἐν τῷ πρώτῳ ὧν ἐπέγραψε· Περὶ τῆς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα διαστάσεως. cap. 5: Ἐπὶ μὲν κτλ. 1. ταυτησὶ] ταύτης CFG | πολλαχῇ τὰ μὲν παραλ. ci. Vigerus | παρ' αἱρέσει EI παραινέσει CFG | ἀφιλοτίμῳ Toupius, Dindorf. ἂν φιλοτίμῳ codd. | 2. φλαυρότερος] φαυλότερον FG. fort. φαυλότερος.

1) Codicum notis usus sum Gaisfordianis.

με δάκνει, ὅτι μὴ πᾶν ἔπαθόν τε καὶ ἔδρων, σώζοντες τῷ Πλάτωνι κατὰ πάντα πάντῃ πᾶσαν ὁμοδοξίαν. Καίτοι ἄξιος ἦν αὐτοῖς ὁ Πλάτων, οὐκ ἀμείνων μὲν Πυθαγόρου τοῦ μεγάλου, οὐ μέντοι ἴσως οὐδὲ φλαυρότερος ἐκείνου, ᾧ συνακολουθοῦντες σεφθέντες τε οἱ γνώριμοι ἐγένοντο πολυτιμητίζεσθαι αἰτιώτατοι τὸν Πυθαγόραν. Τοῦτο δὲ οἱ 3
Ἐπικούρειοι οὐκ ὤφελον μὲν, μαθόντες δ' οὖν ἐν οὐδενὶ μὲν ὤφθησαν Ἐπικούρῳ ἐναντία θέμενοι οὐδαμῶς, ὁμολογήσαντες δὲ εἶναι σοφῷ συνδεδογμένοι καὶ αὐτοὶ διὰ τοῦτο ἀπέλαυσαν τῆς προσρήσεως εἰκότως. Ὑπῆρξέ τε ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον τοῖς μετέπειτα Ἐπικουρείοις, μηδ' αὐτοῖς εἰπεῖν πω ἐναντίον οὔτε ἀλλήλοις οὔτε Ἐπικούρῳ μηδὲν εἰς μηδέν, ὅτου καὶ μνησθῆναι ἄξιον· ἀλλ' ἔστιν αὐτοῖς παρανόμημα, μᾶλλον δὲ ἀσέβημα, καὶ κατέγνωσται τὸ καινοτομηθέν. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς οὐδὲ τολμᾷ, κατὰ πολλὴν δὲ εἰρήνην αὐτοῖς ἠρεμεῖ τὰ δόγματα ὑπὸ τῆς ἐν ἀλλήλοις αἰεί ποτε συμφωνίας. Ἔοικέ τε ἡ Ἐπικούρου διατριβὴ πολιτείᾳ τινὶ ἀληθεῖ, ἀστασιαστοτάτῃ, κοινὸν ἕνα νοῦν, μίαν γνώμην ἐχούσῃ ἀφ' ἧς ἦσαν καὶ εἰσὶ καὶ, ὡς ἔοικεν, ἔσονται φιλακόλουθοι. Τὰ δὲ τῶν Στωικῶν ἐστασίασται, ἀρξά- 4
μενα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ μηδέπω τελευτῶντα καὶ νῦν. Ἐλέγχουσι δὲ ἀγαπώντως . . . . . . ὑπὸ δυσμενοῦς ἐλέγχου, οἱ μέν τινες αὐτῶν ἐμμεμενηκότες ἔτι, οἱ δ' ἤδη μεταθέμενοι. Εἴξασιν οὖν οἱ πρῶτοι ὀλιγαρχικωτέροις, οἳ δὴ διαστάντες ὑπῆρξαν εἰς τοὺς μετέπειτα πολλῆς μὲν τοῖς προτέροις, πολλῆς δὲ [τῆς] ἀλλήλοις ἐπιτιμήσεως αἴτιοι, εἰσέτι ἑτέρων ἕτεροι Στωικώτεροι· καὶ μᾶλλον ὅσοι πλεῖον περὶ τὸ τεχνικὸν ὤφθησαν μικρολόγοι. Αὐτοὶ γὰρ οὗτοι τοὺς ἑτέ-

3. *ἀπέλαυσαν*] *ἔπαυσαν* CDEFGI | *ἐκ τοῦ* CEFGI: *ἐκ τούτου* cet. | *καὶ* ante *διὰ* om. CFG | *αἰεί*] *ἀεί* CFG | 4. *ἀρξάμενα*] *ἀρξάμενοι* CFG | *καὶ* ante *μηδέπω* om. CFG | post *ἀγαπώντως* hiatum indicavi. Numenius, ut puto, dicere vult, Stoicos interdum captos *ὑπὸ δυσμενοῦς ἐλέγχου* recessisse a Zenonis doctrina | *τῆς* uncis inclusi | *περὶ τὸ τεχν.* DFG: *ἐπὶ τὸ τ.* cet.

ρους ὑπερβαλλόμενοι τῇ τε πολυπραγμοσύνῃ τοῖς τε σκα-
5 ριφηθμοῖς ἐπετίμων θᾶττον. Πολὺ μέντοι τούτων πρότε-
ρον ταὐτὰ ἔπαθον οἱ ἀπὸ Σωκράτους ἀφελκύσαντες διαφό-
ρως τοὺς λόγους, ἰδίᾳ μὲν Ἀρίστιππος, ἰδίᾳ δὲ Ἀντισθέ-
νης, καὶ ἀλλαχοῦ ἰδίᾳ οἱ Μεγαρικοί τε καὶ Ἐρετρικοὶ ἢ
6 εἴ τινες ἄλλοι μετὰ τούτων. Αἴτιον δὲ, ὅτι τρεῖς θεοὺς τι-
θεμένου Σωκράτους καὶ φιλοσοφοῦντος αὐτοῖς ἐν τοῖς προσ-
ήκουσιν ἑκάστῳ ῥυθμοῖς, οἱ διακούοντες τοῦτο μὲν ἠγνό-
ουν, ᾤοντο δὲ λέγειν πάντα αὐτὸν εἰκῇ καὶ ἀπὸ τῆς νικώ-
7 σης αἰεὶ προστυχῶς ἄλλοτε ἄλλης τύχης, ὅπως πνέοι. Ὁ
δὲ Πλάτων πυθαγορίσας (ᾔδει δὲ τὸν Σωκράτην μηδαμό-
θεν ἢ ἐκεῖθεν διὰ τὰ αὐτὰ ταῦτα εἰπεῖν τε καὶ γνόντα εἰρη-
κέναι) ὧδε οὖν καὶ αὐτὸς συνεδήσατο τὰ πράγματα, οὔτε
εἰωθότως οὔτε δὲ εἰς τὸ φανερόν· διαγαγὼν δὲ ἕκαστα
ὅπῃ ἐνόμιζεν, ἐπικρυψάμενος ἐν μέσῳ τοῦ δῆλα εἶναι καὶ μὴ
δῆλα, ἀσφαλῶς μὲν ἐγράψατο, αὐτὸς δὲ αἰτίαν παρέσχε τῆς
μετ' αὐτὸν στάσεώς τε ἅμα καὶ διολκῆς τῶν δογμάτων, οὐ
φθόνῳ μέν, οὐδέ γε δυσνοίᾳ· ἀλλ' οὐ βούλομαι ἐπὶ ἀν-
8 δράσι πρεσβυτέροις εἰπεῖν ῥήματα οὐκ ἐναίσιμα. Τοῦτο δὲ
χρὴ μαθόντας ἡμᾶς ἐπενεγκεῖν ἐκεῖσε μᾶλλον τὴν γνώμην,
καὶ ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα χωρίζειν αὐτὸν Ἀριστο-
τέλους καὶ Ζήνωνος, οὕτω καὶ νῦν τῆς Ἀκαδημίας, ἐὰν ὁ
θεὸς ἀντιλάβηται, χωρίζοντες ἐάσομεν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ
νῦν εἶναι Πυθαγόρειον. Ὃς νῦν μανικώτερον ἢ Πενθεῖ
τινι προσῆκε διελκόμενος πάσχει μὲν κατὰ μέλη, ὅλος δ' ἐξ
ὅλου ἑαυτοῦ μετατίθεταί τε καὶ ἀντιμετατίθεται οὐδαμῶς.
9 Ὅπως οὖν ἀνὴρ μεσεύων Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους, τοῦ
μὲν τὸ σεμνὸν ὑπαγαγὼν μέχρι τοῦ φιλανθρώπου, τοῦ δὲ

σκαριφηθμοῖς] σκαρφηθμοῖς CDFGI | 5. διαφόρως CFGI: διαφόρους cet. | ἢ εἴ τινες ἄλλοι libri; fort. scr. καὶ εἴ τινες ἄλλοι cf. fr. XLI | 6. διακούοντες CFG: διακούσαντες cet. | 7. ᾔδει] ἤδη CD ἤδη Gaisf. | διὰ ante τὰ αὐτὰ delebat Vigerus | ταῦτα] τοιαῦτα | CDFG τῶν δογμάτων] τῆς τῶν δ. FG | 8. χρὴ om. CFG | ἐπενεγκεῖν] ἐπανενεγκεῖν G | ὃς Vsenerus: ὡς codd. | ὅλος Dind.: ὅλως libri | 9. ὅπως οὖν] ὡς οὖν ante Gaisf.

τὸ κομψὸν τοῦτο καὶ παιγνιῆμον ἀναγαγὼν ἀπὸ τῆς εἰρω-
νείας εἰς ἀξίωμα καὶ ὄγκον, καὶ αὐτὸ τοῦτο, κεράσας Σω-
κράτει Πυθαγόραν, τοῦ μὲν δημοτικώτερος, τοῦ δὲ σεμνό-
τερος ὤφθη.
Ἀλλ' οὐ γάρ τοι ταῦτα διαιτήσων ἦλθον, μὴ περὶ II
τούτων οὔσης νῦν μοι τῆς ζητήσεως. Ἃ δὲ προὐδέδοκτο
καὶ εἶμι ἐκεῖσε, ἢ δὴ φροῦδος ἀναδραμεῖν δοκῶ μοι, μὴ
καί που ἀνακρουσθῶμεν τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης. Πολέμωνος 11
δὲ ἐγένοντο γνώριμοι Ἀρκεσίλαος καὶ Ζήνων· πάλιν γὰρ
αὐτῶν μνησθήσομαι ἐπὶ τέλει. Ζήνωνα μὲν οὖν μέμνημαι
εἰπὼν Ξενοκράτει, εἶτα Πολέμωνι φοιτῆσαι, αὖθις δὲ παρὰ
Κράτητι κυνίσαι [1]). Νυνὶ δὲ αὐτῷ λελογίσθω, ὅτι καὶ Στίλπω-
νός [2]) τε μετέσχε καὶ τῶν λόγων τῶν Ἡρακλειτείων. Ἐπεὶ γὰρ 12
συμφοιτῶντες παρὰ Πολέμωνι ἐφιλοτιμήθησαν ἀλλήλοις, συμ-
παρέλαβον εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους μάχην ὁ μὲν Ἡράκλειτον
καὶ Στίλπωνα ἅμα καὶ Κράτητα, ὧν ὑπὸ μὲν Στίλπωνος
ἐγένετο μαχητής, ὑπὸ δὲ Ἡρακλείτου αὐστηρός, κυνικὸς δὲ
ὑπὸ Κράτητος· ὁ δ' Ἀρκεσίλαος Θεόφραστον ἴσχει, καὶ
Κράντορα τὸν Πλατωνικὸν καὶ Διόδωρον, εἶτα Πύῤῥωνα [3]),
ὧν ὑπὸ μὲν Κράντορος πιθανουργικός, ὑπὸ Διοδώρου δὲ
σοφιστής, ὑπὸ δὲ Πύῤῥωνος ἐγένετο παντοδαπὸς καὶ ἴτης
καὶ οὐδενός. Καὶ ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ ᾀδόμενόν τι ἔπος 13
παράγωγον καὶ ὑβριστικόν·

Πρόσθε Πλάτων, ὄπιθεν Πύῤῥων, μέσσος Διόδωρος [4]).

II, 10 γάρ τοι scripsi cum CFG: γάρ τι cet. | προυδέδοκτο] προσδέδεκτο C προυδέδεκτο FG | ἢ δή] εἰ δή CFG | 11. λελογίσθω] γενολογείσθω D | 12. ἅμα καὶ ante Κράτητα om. D. | 13. οὐδενός. Καὶ Vsenerus. οὐδέν. ὃ καὶ libri | ὄπιθεν] ὄπιθεν δὲ CDEI ὄπισθεν δὲ FG.

1) Diogen. Laertius VII, 2: Διήκουσε δέ, καθάπερ προείρηται Κράτητος· εἶτα καὶ Στίλπωνος ἀκοῦσαί φασιν αὐτὸν καὶ Ξενοκράτους ἔτη δέκα, ὡς Τιμοκράτης ἐν τῷ Δίωνι· ἀλλὰ καὶ Πολέμωνος.

2) Idem VII, 24. 25.

3) Idem IV, 29. 33.

4) Aristonis est versus fictus ad Hes. theog. Z, 181. cf. Diog. L. IV, 33, qui Timonis quoque qui sequuntur apud Num. versus affert.

Τίμων δὲ καὶ ὑπὸ Μενεδήμου τὸ ἐριστικόν φησι λαβόντα ἐξαρτυθῆναι, εἴπερ γε δή φησι περὶ αὐτοῦ·

Τῇ μὲν ἔχων Μενεδήμου ὑπὸ στέρνοισι μόλυβδον
Θεύσεται, ἢ Πύῤῥωνα τὸ πᾶν κρέας ἢ Διόδωρον.

14 *Ταῖς οὖν Διοδώρου, διαλεκτικοῦ ὄντος, λεπτολογίαις τοὺς λογισμοὺς τοὺς Πύῤῥωνος καὶ τὸ σκεπτικὸν καταπλέξας διεκόσμησε λόγου δεινότητι τῇ Πλάτωνος φληναφόν τινα κατεστωμυλμένον· καὶ ἔλεγε καὶ ἀντέλεγε καὶ μετεκυλινδεῖτο κἀκεῖθεν κἀντεῦθεν, ἑκατέρωθεν, ὁπόθεν τύχοι παλινάγρετος καὶ δύσκριτος καὶ παλίμβολός τε ἅμα καὶ παρακεκινδυνευμένος, οὐδέν τε εἰδὼς ὡς αὐτὸς ἔφη, γενναῖος ὤν· εἶτά πως ἐξέβαινεν*
c. 6, 1 *ὅμοιος τοῖς εἰδόσιν, ὑπὸ σκιαγραφίας τῶν λόγων παντοδαπὸς πεφαντασμένος. Τοῦ τε Ὁμηρικοῦ Τυδείδου ὁποτέροις μετείη ἀγνοουμένου* [1]) *οὔτε εἰ Τρωσὶν ὁμιλέοι οὔτε εἰ καὶ Ἀχαιοῖς, οὐδὲν ἧττον Ἀρκεσίλαος ἠγνοεῖτο. Τὸ γὰρ ἕνα τε λόγον καὶ ταὐτόν ποτ' εἰπεῖν οὐκ ἐνῆν ἐν αὐτῷ, οὐδέ γε ἠξίου ἀνδρὸς εἶναί πω τὸ τοιοῦτο δεξιοῦ οὐδαμῶς. Ὠνομάζετο*
2 *οὖν ʻδεινὸς σοφιστής, τῶν ἀγυμνάστων σφαγεύςʼ. Ὥσπερ γὰρ αἱ Ἔμπουσαι ἐν τοῖς φαντάσμασι τοῖς τῶν λόγων ὑπὸ παρασκευῆς τε καὶ μελέτης ἐφάρματτεν, ἐγοήτευεν, οὐδὲν εἶχεν εἰδέναι οὔτε αὐτὸς οὔτε τοὺς ἄλλους ἐᾶν, ἐδειμάτου δὲ καὶ κατεθορύβει, καὶ σοφισμάτων γε καὶ λόγων κλοπῆς φερόμενος τὰ πρῶτα κατέχαιρε τῷ ὀνείδει, καὶ ἠβρύνετο θαυ-*

πᾶν κρέας CDI: *πάγκρεας* cet. cf. Wachsm. de Tim. p. 56 fr. XVI. id. p. 20 | 14. *τῇ Πλ.*] *τοῦ Πλ.* DF *τοῦ ἢ Πλ.* G | *καὶ ἔλεγε* om. C | 1. Euseb. Pr. ev. XIV, 6. Novi capituli initium Euseb. fecit; tamen deesse nihil videtur. *ἀχαιοῖς*] *ἀχ. ἠξίου* C | *τὸ γὰρ*] *γὰρ* om. B | *εἶναι πω*] *πω* om. B | *οὖν*] *δὲ* D | 2. *φαντάσμασι* BFI: *φάσμασι* cet. | *ἐφάρματτεν* BCD Wyttenb. ad Plut. 16 e. *ἐφάρμοττεν* G *ἐφήρμ.* cet. | *οὐδὲν εἶχεν*] *εἶχεν οὐδένα* D | *σοφισμάτων — λόγων*] *λόγων — σοφισμ.* B.

1) Cf. Hom. Il. V, 85:
Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,
ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς.

μαστῶς, ὅτι μήτε τί αἰσχρὸν ἢ καλόν, μήτε οὖν ἀγαθὸν ἢ
κακόν ἐστι τί, ᾔδει, ἀλλ' ὁπότερον εἰς τὰς ψυχὰς πέσοι
τοῦτο εἰπών, αὖθις μεταβαλὼν ἀνέτρεπεν ἂν πλεοναχῶς
ἢ δι' ὅσων κατεσκευάκει. Ἦν οὖν ὕδραν τέμνων ἑαυτὸν 3
καὶ τεμνόμενος ὑφ' ἑαυτοῦ, ἀμφότερα ἀλληλίζων δυσκρίτως
καὶ τοῦ δέοντος ἀσκέπτως, πλὴν τοῖς ἀκούουσιν ἤρεσεν,
ὁμοῦ τῇ ἀκροάσει εὐπρόσωπον ὄντα θεωμένοις· ἦν οὖν
ἀκουόμενος καὶ βλεπόμενος ἥδιστος, ἐπεί τε προσειθίσθη-
σαν ἀποδέχεσθαι αὐτοῦ τοὺς λόγους ἰόντας ἀπὸ καλοῦ προ-
σώπου τε καὶ στόματος οὐκ ἄνευ τῆς ἐν τοῖς ὄμμασι φι-
λοφροσύνης.
Δεῖ δὲ ταῦτα [1] *ἀκοῦσαι μὴ ἁπλῶς, ἀλλ' ἔσχεν ὧδε* 4
ἐξ ἀρχῆς. Συμβαλὼν γὰρ ἐν παισὶ Θεοφράστῳ, ἀνδρὶ πρᾴῳ
καὶ οὐκ ἀφυεῖ τὰ ἐρωτικά, διὰ τὸ καλὸς εἶναι ἔτι ὢν
ὡραῖος τυχὼν ἐραστοῦ Κράντορος τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ προσ-
εχώρησε μὲν τούτῳ, οἷα δὲ τὴν φύσιν οὐκ ἀφυής, τρεχούσῃ
χρησάμενος αὐτῇ ῥᾳδίᾳ, θερμουργὸς ὑπὸ φιλονεικίας, με-
τασχὼν μὲν Διοδώρου εἰς τὰ πεπανουργημένα πιθάνια
ταῦτα τὰ κομψά, ὡμιληκὼς δὲ Πύῤῥωνι (ὁ δὲ Πύῤῥων ἐκ
Δημοκρίτου ὥρμητο ὁπόθεν γέ ποθεν) οὗτος μὲν δὴ ἔνθεν
καταρτυθείς, πλὴν τῆς προσρήσεως ἐνέμεινε Πύῤῥωνι καὶ τῇ
πάντων ἀναιρέσει. Μνασέας γοῦν καὶ Φιλόμηλος καὶ Τίμων 5
οἱ σκεπτικοὶ σκεπτικὸν αὐτὸν προσονομάζουσιν, ὥσπερ καὶ
αὐτοὶ ἦσαν, ἀναιροῦντα καὶ αὐτὸν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος

μήτε οὖν B: *μήτε* cet. | *ἢ κακὸν* B: *μήτε αὖ κακὸν* cet. | *ἀλλ' ὁπότερον* — 8 *ἐλέγξαι* om. B | *ἀνέτρεπεν*] *ἐπέτρεπεν* CG. | 3: *ἀλληλίζων* Vigerus: *ἀλλήλων* libri | *ἤρεσεν* F ut coni. Toupius: *ἤρκεσεν* cet. | *ἐπεί τε* DEFI *ἐπεί τοι* cet. | 4. *ἀφυεῖ*] *εὐφυεῖ* CFG | *ἐραστοῦ*] *ἐραστὴς* F | *δὲ τὴν*] *δὴ τὴν* D | *θερμουργὸς* Gaisf. cum D: *θερμουργῶς* CEFGI, ante Gaisf. *θερμουργῷ* | *ὁπόθεν γε*] *ὅμοθέν γε* F Fort. scribendum *ἀμόθεν γέ* | *Πύῤῥωνι καὶ* Vsenerus: *Πύῤῥ., ὡς* codd. | *ἔνθεν*] *ἔνθα* D | 5. *σκεπτικοὶ*] *ἐπισκεπτ.* CFG.

1) *ταῦτα,* id est quae supra cap. 5 § 12 sqq. de Arcesilao eiusque magistris disputavit.

6 καὶ τὸ πιθανόν. Λεχθεὶς οὖν ἂν ἐπὶ τῶν Πυῤῥωνείων Πυῤῥώνειος, αἰδοῖ τοῦ ἐραστοῦ ὑπέμεινε λέγεσθαι Ἀκαδημαϊκὸς ἔτι. Ἦν μὲν τοίνυν Πυῤῥώνειος πλὴν τοῦ ὀνόματος, Ἀκαδημαϊκὸς δὲ οὐκ ἦν πλὴν τοῦ λέγεσθαι. Οὐ γὰρ πείθομαι τοῦ Κνιδίου Διοκλέους φάσκοντος ἐν ταῖς ἐπιγραφομέναις Διατριβαῖς Ἀρκεσίλαον φόβῳ τῶν Θεοδωρείων τε καὶ Βίωνος τοῦ σοφιστοῦ [1]) ἐπεισιόντων τοῖς φιλοσοφοῦσι καὶ οὐδὲν ὀκνούντων ἀπὸ παντὸς ἐλέγχειν, αὐτὸν ἐξευλαβηθέντα, ἵνα μὴ πράγματα ἔχῃ, μηδὲν μὲν δόγμα ὑπειπεῖν φαινόμενον, ὥσπερ δὲ τὸ μέλαν τὰς σηπίας προβαλέσθαι πρὸ ἑαυτοῦ τὴν ἐποχήν. Τοῦτ' οὖν ἐγὼ οὐ πεί-
7 θομαι. Οἱ δ' οὖν ἔνθεν ἀφορμηθέντες, ὅ τε Ἀρκεσίλαος καὶ Ζήνων, ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀρωγῶν, ἀμφοτέροις συμπολεμούντων λόγων, τῆς μὲν ἀρχῆς ὅθεν ἐκ Πολέμωνος ὡρμήθησαν ἐπιλανθάνονται, διαστάντες δέ γε καὶ σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες

Σὺν δ' ἔβαλον ῥινούς, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν
Χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Ἔπληντ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει.
Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνὴρ
Ἐδνοπάλιζεν.

ἂν ἐπὶ Vsenerus: ἀναίτια libri αἰτίᾳ Dind. | τε καὶ βίωνος] καὶ δίωνος CFG | ἀπὸ] ὑπὸ F | μηδὲν μὲν CDFGI μηδέν γε cet. | ὑπειπεῖν] ἐπειπεῖν CFG | δὲ CFG: γὰρ cet. | τὰς σηπίας] τῆς σιπίας CG τῆς σηπίας Gaisf. Dindorf. | 7. τῶν τοιούτων] τῶν om. CFGI ὑπὸ τῶν om. D | τῆς μὲν ἀρχῆς] τὴν μὲν ἀρχὴν CFG | δέ γε] γε om. FG | ἐδνοπάλιζεν] Gaisf. et Dind. ante hanc vocem nonnulla excidisse putant. Sed Numenius illos versus e compluribus Homeri Il. locis (IV, 447—9. XIII, 131 sqq. IV, 472. 450 sq.) e memoria concinnasse videtur, ideoque puto ei postquam scripsit 'ἀνέρα δ' ἀνήρ' in memoriam venisse versum Il. IV, 472 'ἀνὴρ δ' ἄνδρ' ἐδνοπάλιζεν' et hanc extremam vocem extra versum ab eo esse adiectam.

1) Intelleguntur Theodorus ἄθεος et eius discipulus Bio Borysthenita. Cf. Zeller h. ph. II. p. 294 ed. 3. Diog. L. IV, 47.

Ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν
Ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων

τῶν Στωϊκῶν· οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ γὰρ οὐκ ἐβάλλοντο ὑπ' 8
αὐτῶν, ἀγνοούμενοι ᾗ ἦσαν ἁλῶναι δυνατώτεροι. ἡλίσκοντο
δέ, τῆς βάσεως αὐτοῖς σεισθείσης, εἰ μήτε ἀρχὴν ἔχοιεν
μήτε μάχεσθαι ἀφορμήν. Ἡ μὲν δὴ ἀρχὴ ἦν τὸ μὴ Πλα-
τωνικὰ λέγοντας αὐτοὺς ἐλέγξαι· τὸ δὲ μηδ' ἔχειν τινὰ
ἀφορμήν, εἴπερ μόνον ἕν τι μετέστρεψαν ἀπὸ τοῦ ὅρου
τοῦ περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἀφελόντες. Ὅπερ νῦν 9
μὲν οὐκ ἔστι μηνύειν μοι ἐν καιρῷ, μνησθήσομαι δ' αὐτοῦ
αὖθις, ἐπὰν κατὰ τοῦτο μάλιστα γενέσθαι μέλλω. Διαστάν-
τες δ' οὖν εἰς τὸ φανερὸν ἔβαλλον ἀλλήλους, οὐχ οἱ δύο,
ἀλλ' ὁ Ἀρκεσίλαος τὸν Ζήνωνα. Ὁ γὰρ Ζήνων εἶχε δή τι
τῇ μάχῃ σεμνὸν καὶ βαρὺ καὶ Κηφισοδώρου τοῦ ῥήτορος [1])
οὐκ ἄμεινον· ὃς δὴ ὁ Κηφισόδωρος, ἐπειδὴ ὑπ' Ἀριστο-
τέλους βαλλόμενον ἑαυτῷ τὸν διδάσκαλον Ἰσοκράτην ἑώρα,
αὐτοῦ μὲν Ἀριστοτέλους ἦν ἀμαθὴς καὶ ἄπειρος, ὑπὸ δὲ
τοῦ καθορᾶν ἔνδοξα τὰ Πλάτωνος ὑπάρχοντα, οἰηθεὶς κατὰ
Πλάτωνα τὸν Ἀριστοτέλην φιλοσοφεῖν, ἐπολέμει μὲν Ἀρι-
στοτέλει, ἔβαλλε δὲ Πλάτωνα, καὶ κατηγόρει ἀρξάμενος ἀπὸ
τῶν ἰδεῶν, τελευτῶν εἰς τὰ ἄλλα, ἃ οὐδ' αὐτὸς ᾔδει, ἀλλὰ
τὰ νομιζόμενα ἀμφ' αὐτῶν ᾗ λέγεται ὑπονοῶν. Πλὴν οὗτος 10
μὲν ὁ Κηφισόδωρος ᾧ ἐπολέμει μὴ μαχόμενος, ἐμάχετο ᾧ
μὴ πολεμεῖν ἐβούλετο. Ὁ μέντοι Ζήνων καὶ αὐτός, ἐπειδὴ

8. τὸ δὲ μηδ'] ἀλλὰ μετασχὼν τὸ μὴ B τὸ δὲ μηδὲν D. Locus lacunosus esse videtur. Quae secuntur usque ad § 9 aperte corrupta sunt. Equidem frustra ea sanare conatus sum, quam ob rem locum doctioribus me emendandum relinquo. | ἀφορμὴν ἦν libri: ἦν del. Vsener. | εἴπερ B: εἶπον cet. | 9. αὖθις om. B | δή τι] δὴ om. B | ἐπολέμει μὲν Ἀριστοτέλει] ἐμάχετο μὲν Ἀριστοτέλης B | καὶ κατηγόρει om. B | αὐτὸς] αὐτὰ B | ἀλλὰ τὰ] ἀλλὰ τὰ μὲν CFG. Hinc usque ad ὑπονοῶν om. B | αὐτῶν] αὐτὸν C.

1) De Cephisodoro cf. Ionsius de scr. h. phil. I, 13, 1 p. 78 sq. Luzac lectt. Att. p. 119. Müller fr. h. gr. II, p. 85.

*τοῦ Ἀρκεσιλάου μεθίετο, εἰ μὲν μηδὲ Πλάτωνι ἐπολέμει,
ἐφιλοσόφει δή που ἐμοὶ κριτῇ πλείστου ἀξίως, ἕνεκά γε
τῆς εἰρήνης ταύτης. εἰ δ' οὐκ ἀγνοῶν μὲν ἴσως τὰ Ἀρκε-
σιλάου, τὰ μέντοι Πλάτωνος ἀγνοῶν, ὡς ἐξ ὧν αὐτῷ ἀντέ-
γραψεν ἐλέγχεται, ὅτι ἐποίησεν ἐναντία καὐτός, μήτε ὃν
ᾔδει πλήττων, ὅν τε οὐκ ἐχρῆν ἀτιμότατα καὶ αἴσχιστα
περιυβρικώς, καὶ ταῦτα πολὺ κάκιον ἢ προσήκει κυνί.
11 πλὴν διέδειξέ γε μὴ μεγαλοφροσύνῃ ἀποσχόμενος τοῦ
Ἀρκεσιλάου. Ἤτοι γὰρ ἀγνοίᾳ τῶν ἐκείνου ἢ δέει τῶν
Στωικῶν 'πολέμοιο μέγα στόμα πευκεδανοῖο'* [1]) *ἀπετρέψατο
ἄλλῃ εἰς Πλάτωνα. Ἀλλὰ καὶ περὶ μὲν τῶν Ζήνωνι εἰς
Πλάτωνα κακῶς τε καὶ αἰδημόνως οὐδαμῶς νεωτερισθέντων
εἰρήσεταί μοι αὖθίς ποτε, ἐὰν φιλοσοφίας σχολὴν ἄγω·
μή ποτε μέντοι ἀγάγοιμι σχολὴν τοσαύτην, τούτου γοῦν ἕνε-
12 κεν, εἰ μὴ ὑπὸ παιδιᾶς. Τὸν δ' οὖν Ζήνωνα ὁ Ἀρκεσίλαος
ἀντίτεχνον καὶ ἀξιόνικον ὑπάρχοντα θεωρῶν, τοὺς παρ' ἐκεί-
13 νου ἀναφερομένους λόγους καθῄρει καὶ οὐδὲν ὤκνει. Καὶ
περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἃ ἐμεμάχητο ἐκείνῳ, οὔτ' ἴσως εἰπεῖν
ἔχω, εἴτε καὶ εἶχον, οὐδὲν ἔδει νῦν αὐτῶν μνησθῆναι· τὸ
δὲ δόγμα τοῦτο αὐτοῦ πρώτου εὑρομένου, καὐτὸ καὶ τὸ
ὄνομα βλέπων εὐδοκιμοῦν ἐν ταῖς Ἀθήναις, τὴν καταλη-
πτικὴν φαντασίαν, πάσῃ μηχανῇ ἐχρῆτο ἐπ' αὐτήν. Ὁ δ' ἐν
τῷ ἀσθενεστέρῳ ὤν, ἡσυχίαν ἄγων, οὐ δυνάμενος ἀδικεῖσθαι,*

10. *ἐμοὶ κριτῇ πλείστου* om. B, item *ἕνεκα — εἰ δ'* | *οὐκ ἀγνοῶν*] *οὐδ' ἀγ.* B | *ὡς ἐξ ὧν αὐτῷ ἀντέγρ.*] *ὡς ἐξ* et *αὐτῷ* om. C | *ἐποίησεν*] *ποιήσας* B qui om. *καὐτὸς* | *ἀτιμότατα*] *ἀτίμως* B qui om. *καὶ αἴσχιστα* et mox om. *καὶ ταῦτα — Πλάτωνα* | *προσήκει*] *προσῆκε* CFG | 11. *δ' ἔδειξε* CFG qui om. *μὴν*, quod Gaisf. inclusit. *μὴ* scripsi | *ἀπετρέψατο*] *ἀπεστρέψατο* DFG | *εἰς τὸν Πλάτ.* D | *κακῶς*] *καλῶς* Dind. | *ἄγω* B: *ἀγάγω* cet. | *σχολὴν τοσαύτην* B: *σχολήν ποτε τοσ.* cet. | *τούτου* — usque ad finem cap. om. B | *τούτου* DFGI *τούτων* cet. | *γοῦν*] *οὖν* CEFGI | *εἰ μὴ*] *εἰκῇ* CFG | 13. *Καὶ περὶ μὲν* CFG: *περὶ μὲν οὖν* cet. | *καὐτὸ καὶ τὸ ὄνομα* FGI: *καὶ* om. edd. ante Gaisf. | *ἡσυχίαν*] *καὶ ἡσυχ.* CFG.

1) Hom. Iliad. X, 8.

*Ἀρκεσιλάου μὲν ἀφίετο, πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχων, ἀλλ' οὐκ
ἤθελε, τάχα δὲ μᾶλλον ἄλλως, πρὸς δὲ τὸν οὐκέτι ἐν
ζῶσιν ὄντα Πλάτωνα ἐσκιαμάχει καὶ τὴν ἀπὸ ἁμάξης πομ-
πείαν*[1]) *πᾶσαν κατεθορύβει λέγων, ὡς οὔτ' ἂν τοῦ Πλάτωνος
ἀμυνομένου, ὑπερδικεῖν τε αὐτοῦ ἄλλῳ οὐδενὶ μέλον· εἴτε
μελήσειεν Ἀρκεσιλάῳ, αὐτός γε κερδανεῖν ᾤετο ἀποτρεψάμε-
νος ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν Ἀρκεσίλαον. Τοῦτο δὲ ᾔδει καὶ Ἀγα-
θοκλέα τὸν Συρακούσιον ποιήσαντα τὸ σόφισμα ἐπὶ τοὺς
Καρχηδονίους. Οἱ Στωικοὶ δὲ ὑπήκουον ἐκπεπληγμένοι.* 14
*Ἁ μοῖσα γὰρ αὐτοῖς οὐδὲ τότε ἦν φιλολόγος οὐδ' ἐργάτις
χαρίτων, ὑφ' ὧν ὁ Ἀρκεσίλαος τὰ μὲν περικρούων, τὰ δὲ
ὑποτέμνων, ἄλλα δ' ὑποσκελίζων κατεγλωττίζετο αὐτοὺς
καὶ πιθανὸς ἦν. Τοιγαροῦν πρὸς οὓς μὲν ἀντέλεγεν ἡττω-
μένων, ἐν οἷς δὲ λέγων ἦν καταπεπληγμένων, δεδειγμένον
πως τοῖς τότε ἀνθρώποις ὑπῆρχε μηδὲν εἶναι μήτ' οὖν
ἔπος μήτε πάθος μήτε ἔργον ἓν βραχύ, μηδὲ ἄχρηστον
τοὐναντίον ὀφθῆναί ποτ' ἄν, εἴ τι μὴ Ἀρκεσιλάῳ δοκεῖ
τῷ Πιταναίῳ*[2]). *Τῷ δ' ἄρα οὐδὲν ἐδόκει, οὐδ' ἀπεφαίνετο
οὐδὲν μᾶλλον ἢ ῥηματίσκια ταῦτ' εἶναι καὶ ψόφους.*

Περὶ δὲ Λακύδου βούλομαί τι διηγήσασθαι ἡδύ[3]). *Ἦν μὲν* III
*δὴ Λακύδης ὑπογλισχρότερος καί τινα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκο-
νομικός, οὗτος ὁ εὐδοκιμῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς, αὐτὸς μὲν*

Ἀρκεσιλάου Wyttenb. ad Plutarch. p. 190a: *Ἀρκεσιλάῳ* libri | *ἐσκιαμ.*] *ἐσκιομ.* CFGI | *ἀμυναμένου* CFGI | *ᾔδει*] *ᾖδε* libri | 14. *ὑπήκουον*] *ἐπήκουον* C | *ἁ μοῦσα* CFGI *ἄμουσα* D Locus adumbratus e Pindarico Isthm. 2, 10: *ἁ μοῖσα γὰρ οὐ φιλοκερδής πω τότ' ἦν οὐδ' ἐργάτις* | *περικρούων*] *περικρίνων* C | *ψόφους* Vsenerus: *φόβους* libri.

III. Euseb. Pr. ev. XIV, 7. *περὶ δὲ*] *δὲ* om. C | *ὑπογλισχρότερος*] *ὑπὸ γλισχρότητος* C *ὑπογλισχρότατος* F | *ὁ* ante *λεγ.* om. B.

1) Cf. Schol. ad Demosth. p. 229, 2: *ἐν ταῖς πομπαῖς προσωπεῖά τινες φοροῦντες ἀπέσκωπτον τοὺς ἄλλους, ὡς ἐν ἑορτῇ παίζοντες, ἐπὶ ἁμαξῶν φερόμενοι, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία· ἐξ ἁμάξης με ὕβριζεν.*

2) Diog. L. IV, 28: *Ἀρκεσίλαος — Πιταναῖος τῆς Αἰολίδος.*

3) Diog. L. IV, 59.

ἀνοιγνὺς τὸ ταμεῖον, αὐτὸς δ' ἀποκλείων. Καὶ προῃρεῖτο δὲ ὧν ἐδεῖτο καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐποίει πάντα δι' αὐτουργίας, οὔ τί που αὐτάρκειαν ἐπαινῶν, οὐδ' ἄλλως πενίᾳ χρώμενος, οὐδ' ἀπορίᾳ δούλων, ᾧ γε ὑπῆρχον δοῦλοι ὁπόσοι γοῦν·
2 τὴν δὲ αἰτίαν ἔξεστιν εἰκάζειν. Ἐγὼ δὲ ὃ ὑπεσχόμην [τὸ ἡδὺ] διηγήσομαι. Ταμιεύων γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ, τὴν μὲν κλεῖδα περιφέρειν ἐφ' ἑαυτοῦ οὐκ ᾤετο δεῖν, ἀποκλείσας δὲ κατετίθει μὲν ταύτην εἴς τι κοῖλον γραμματεῖον· σημηνάμενος δὲ δακτυλίῳ, τὸν δακτύλιον κατεκύλιε διὰ τοῦ κλείθρου ἔσω εἰς τὸν οἶκον μεθιείς, ὡς ὕστερον, ἐπειδὴ πάλιν ἐλθὼν ἀνοίξειε τῇ κλειδί, δυνησόμενος ἀνελὼν τὸν δακτύλιον αὖθις μὲν ἀποκλείειν, εἶτα δὲ σημαίνεσθαι, εἶτα δ' ἀναβάλλειν ὀπίσω πάλιν ἔσω τὸν δακτύλιον διὰ τοῦ κλείθρου.
3 Τοῦτο οὖν τὸ σοφὸν οἱ δοῦλοι κατανοήσαντες, ἐπειδὴ προΐοι Λακύδης εἰς περίπατον ἢ ὅποι ἄλλοσε, καὶ αὐτοὶ ἀνοίξαντες ἄν, κἄπειτα ὡς σφίσιν ἦν θυμός, τὰ μὲν φαγόντες, τὰ δ' ἐμπιόντες, ἄλλα δὲ ἀράμενοι, ἐκ περιόδου ταῦτα ἐποίουν· ἀπέκλειον μέν, ἐσημαίνοντο δὲ καὶ τὸν δακτύλιον πολλά γε αὐτοῦ καταγελάσαντες εἰς τὸν οἶκον διὰ
4 τοῦ κλείθρου ἠφίεσαν. Ὁ οὖν Λακύδης πλήρη μὲν καταλιπών, κενὰ δὲ εὑρισκόμενος τὰ σκεύη, ἀπορῶν τῷ γιγνομένῳ, ἐπειδὴ ἤκουσε φιλοσοφεῖσθαι παρὰ τῷ Ἀρκεσιλάῳ τὴν ἀκαταληψίαν, ᾤετο τοῦτο ἐκεῖνο αὐτῷ συμβαίνειν περὶ τὸ ταμεῖον. Ἀρξάμενός τε ἔνθεν ἐφιλοσόφει παρὰ τῷ Ἀρκεσιλάῳ, μηδὲν μήτε ὁρᾶν μήτε ἀκούειν ἐναργὲς ἢ ὑγιές· καί ποτε ἐπισπασάμενος τῶν προσομιλούντων αὐτῷ τινὰ εἰς τὴν οἰκίαν, ἰσχυρίζετο πρὸς αὐτὸν ὑπερφυῶς, ὡς

ἀποκλείων] ὑποκλείων B | τὴν δὲ — εἰκάζειν om. B | 2. τὸ ἡδὺ om. B. Ego uncis inclusi, nam glossemati sunt simillima. | γὰρ αὐτὸς] γὰρ om. B ἑαυτὸς CFG | ἐφ' ἑαυτοῦ] ὑφ' ἑαυτ. C | τὸν δακτύλ. B: τὸν μὲν δακτ. cet. | ὕστερον — ὕπάλιν om. B | ὡς (ante ὕστερον)] ὡς δ' BCFGI ὥσθ' cet. | 3. ὅποι] ὅπῃ CFG | ὡς σφίσιν] ὥσφιν BCF | ἀπέκλειον] καὶ ἀπ. B | δὲ καὶ] καὶ om. BCFGI δὲ καὶ om. D | πολλά τε BCDEFG | 4. εὑρισκόμενος] εὑρίσκων B εὑρισκόμενα CDFG | ἤκουσε] ἤκουε edd. ante Gaisf.

*ἐδόκει, τὴν ἐποχὴν, καὶ ἔφη· Τοῦτο μὲν ἀναμφίλεκτον ἐγώ
σοι ἔχω φράσαι, αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ μαθών, οὐκ ἄλλου πει-
ραθείς. Κἄπειτα ἀρξάμενος περιηγεῖτο τὴν ὅλην τοῦ* 5
*ταμείου συμβᾶσαν αὐτῷ πάθην. Τί οὖν ἄν, εἶπεν, ἔτι Ζή-
νων λέγοι πρὸς οὕτως ὁμολογουμένην διὰ πάντων φανεράν
μοι ἐν τοῖσδε ἀκαταληψίαν; Ὃς γὰρ ἀπέκλεισα μὲν ταῖς
ἐμαυτοῦ χερσίν, αὐτὸς δὲ ἐσημηνάμην, αὐτὸς δὲ ἀφῆκα
μὲν εἴσω τὸν δακτύλιον, αὖθις δ' ἐλθὼν ἀνοίξας, τὸν μὲν
δακτύλιον ὁρῶ ἔνδον, οὐ μέντοι καὶ τὰ ἄλλα, πῶς οὐ δικαίως
ἀπιστούντως τοῖς πράγμασιν ἔξω; Οὐ γὰρ τολμήσω εἰπεῖν
ἔγωγέ τοι ἐλθόντα τινὰ κλέψαι ταῦτα, ὑπάρχοντος ἔνδον τοῦ
δακτυλίου. Καὶ ὃς ἀκούων, ἦν γὰρ ὑβριστής, ἐκδεξάμενος* 6
*τὸ πᾶν ὡς ἔσχεν ἀκοῦσαι, μόλις καὶ πρότερον ἑαυτοῦ κρα-
τῶν, ἀπέῤῥηξε γέλωτα καὶ μάλα πλατύν, γελῶν τε ἔτι καὶ
καγχάζων διήλεγχεν ἅμα αὐτοῦ τὴν κενοδοξίαν. Ὥστε ἔκ-
τοτε Λακύδης ἀρξάμενος οὐκέτι μὲν τὸν δακτύλιον ἔσω
ἐνέβαλλεν, οὐκέτι δὲ τοῦ ταμείου ἐχρῆτο ἀκαταληψίᾳ,
ἀλλὰ κατελάμβανε τὰ ἀφειμένα, καὶ μάτην ἐπεφιλοσοφήκει.
Οὐ μέντοι ἀλλὰ οἵ γε παῖδες φόρτακες ἦσαν καὶ οὐ θατέρᾳ* 7
ληπτοί 1), *οἷοι δὲ οἱ κωμῳδικοί τε καὶ Γέται καὶ Δακοὶ
κἀκ τῆς Δακικῆς λαλεῖν στωμυλήθρας κατεγλωττισμένοι.
ἐπεί τε τοῖς Στωικοῖς τὰ σοφίσματα ἤκουσαν, εἴτε καὶ
ἄλλως ἐκμαθόντες, εὐθὺ τοῦ τολμήματος ᾔεσαν καὶ παρ-
ελύοντο αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα, καὶ τοτὲ μὲν ἑτέραν ἀντ' ἐκεί-*

\ *ἐγώ σοι* om. B | *ἐπ' ἐμαυτοῦ* BCDFG: *ἀπ' ἐμ.* cet. | 5. *Κἄπειτα*] *καὶ* B | *περιηγεῖτο*] *διηγεῖται* B | *συμβᾶσαν*] *πᾶσαν* ÇDFGI | *τί οὖν* — 6 *κενοδοξίαν* om. B | *ἐλθὼν*] *ἀνελθὼν* D | *τολμήσω*] *που φήσω* CDFG *πω φήσω* I | *ἔγωγέ τοι* CFG *ἐγ. τι* DI *ἔγωγε* cet. | 6. *μάλα* CFGI: *μάλιστα* cet. | 7. *οὐ μέντοι* — 12 *καὶ ὁ Λακ.* om. B | *οἵ γε*] *οἵ τε* CDFGI | *τε καὶ* ante *Γέται* del. Mein. com. IV, p. 333 | *Γέται τε καὶ* FGI | *ἐπεί τε τοῖς Στωικοῖς* DEI: *ἐπί τε τοῖς Στ.* CFG | *ἤκουσαν* CEFGI: *ἤκουσεν* D; *ἀκούσαντες* cet. | *εὐθὺ τοῦ*] *εὐθὺς τοῦτο* D *εὐθὺς τοῦ* FGI.

1) Cf. Plat. Sophist. p. 266 A. Wyttenb. ad Eunap. t. II p. 57 sq.

νης ὑπετίθεσαν, τοτὲ δὲ οὐδὲ ἄλλην, διὰ τὸ οἴεσθαι
8 ἐκείνῳ γε ἀκατάληπτα ἔσεσθαι καὶ οὕτω καὶ ἄλλως. Ὁ δὲ
εἰσελθὼν ἐσκοπεῖτο· ἀσήμαντον δὲ τὸ γραμματεῖον θεωρῶν,
ἢ σεσημασμένον μέν, σφραγῖδι δ' ἄλλῃ, ἠγανάκτει· τῶν δὲ
σεσημάνθαι λεγόντων, αὐτοῖς γοῦν τὴν σφραγῖδα ὁρᾶσθαι
τὴν αὐτοῦ, ἠκριβολογεῖτο ἂν καὶ ἀπεδείκνυε· τῶν δ' ἡττω-
μένων τῇ ἀποδείξει καὶ φαμένων, εἴ μή τι ἔπεστιν ἡ σφρα-
γίς, αὐτὸν ἴσως ἐπιλελῆσθαι καὶ μὴ σημήνασθαι· καὶ μὴν
αὐτός γε ἔφη σημηνάμενος μνημονεύειν καὶ ἀπεδείκνυε καὶ
περιήει τῷ λόγῳ καὶ ἐδεινολογεῖτο πρὸς αὐτοὺς οἰόμενος
9 παίζεσθαι καὶ προσώμνυεν. Οἱ δὲ ὑπολαβόντες τὰς προσ-
βολὰς ἐκείνου, αὐτοί γε ᾤοντο ὑπ' αὐτοῦ παίζεσθαι· ἐπεὶ
σοφῷ γε ὄντι δεδόχθαι τῷ Λακύδῃ εἶναι ἀδοξάστῳ, ὥστε
καὶ ἀμνημονεύτῳ· μνήμην γὰρ εἶναι δόξαν· ἔναγχος γοῦν
τοῦ χρόνου ἔφασαν ἀκοῦσαι ταῦτα αὐτοῦ πρὸς τοὺς φίλους.
10 Τοῦ δὲ ἀναστρέφοντος αὐτοῖς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ λέγοντος
οὐκ Ἀκαδημαϊκά, αὐτοὶ φοιτῶντες εἴς Στωικῶν τινος
τὰ λεκτέα ἑαυτοῖς ἀνεμάνθανον κἀκεῖθεν ἀρξάμενοι ἀντε-
σοφίστευον καὶ ἦσαν ἀντίτεχνοι κλέπται Ἀκαδημαϊκοί. Ὁ δὲ
Στωικοῖς ἐνεκάλει· οἱ παῖδες δὲ τὰ ἐγκλήματα παρέλυον
11 αὐτῷ ὑπὸ ἀκαταληψίας, οὐκ ἄνευ τωθασμῶν τινῶν. Δια-
τριβαὶ οὖν ἦσαν πάντων ἐκεῖ καὶ λόγοι καὶ ἀντιλογίαι, καὶ
ἓν οὐδὲν ἐν τῷ μέσῳ κατελείπετο, οὐκ ἀγγεῖον, οὐ τῶν ἐν
ἀγγείῳ τιθεμένων, οὐχ ὅσα εἰς οἰκίας κατασκευὴν ἀλλ' ἔστι
12 συντελῆ. Καὶ ὁ Λακύδης τέως μὲν ἠπόρει, μήτε λυσιτε-
λοῦσαν ἑαυτῷ θεωρῶν τὴν τοῖς ἑαυτοῦ δόγμασι βοήθειαν,
εἴτε μὴ ἐξελέγχοι, πάντα ἀνατρέψεσθαι ἑαυτῷ δοκῶν, πε-

καὶ ἄλλως CFGI: καὶ οὐκ ἄλλως cet. καὶ οὐκ om. D | 8. ἀσή-
μαντον CI Viger.: ἀπήμαντον cet. | τὴν αὐτοῦ] τὴν αὐτὴν DFG | καὶ
φαμένων] καὶ om. FGI | καὶ μὴν αὐτός γε CFG καὶ item I. ναὶ — τε
cet. | 9. μνήμην γὰρ] μν. δὲ D | 10. Στωικοῖς] Στωικὸς EFGI | 11.
πάντων] πάντ' CFG | ἔστι CDEGI: ἔτι cet. | 12. τέως] καὶ τέως B | μή-
τε BCDEFI: μή τι cet. | τὴν τοῖς — δόγμασι FG: τοῖς — δόγμασι BCD
τὴν τοῦς I τὴν τοῦ δόγματος cet. | ἀνατρέψεσθαι CEFGI: ἀνατρέψασθαι
B ἀνιαστρέψασθαι F.

*σιὼν εἰς τὰμήχανον, τοὺς γείτονας ἐκεκράγει καὶ τοὺς θεούς·
καὶ ἰού ἰού, καὶ φεῦ φεῦ, καὶ νὴ τοὺς θεοὺς καὶ νὴ τὰς
θεάς, ἄλλαι τε ὅσαι ἐν ἀπιστίαις δεινολογουμένων εἰσὶν
ἄτεχνοι πίστεις, ταῦτα πάντα ἐλέγετο βοῇ καὶ ἀξιοπιστίᾳ.
Τελευτῶν δὲ ἐπεὶ μάχην εἶχεν ἀντιλεγομένην ἐπὶ τῆς* 13
*οἰκίας, αὐτὸς μὲν ἂν δήπουθεν ἐστωικεύετο πρὸς τοὺς παῖ-
δας, τῶν παίδων δὲ τὰ Ἀκαδημαϊκὰ ἰσχυριζομένων, ἵνα μη-
κέτι πράγματα ἔχοι, οἰκουρὸς ἦν φίλος τοῦ ταμείου προκα-
θήμενος. Οὐδὲν δὲ εἰς οὐδὲν ὠφελῶν, ὑπιδόμενος οἷ τὸ
σοφὸν αὐτῷ ἔρχεται, ἀπεκαλύψατο. Ἄλλως, ἔφη, ταῦτα,
ὦ παῖδες, ἐν ταῖς διατριβαῖς λέγεται ἡμῖν, ἄλλως δὲ ζῶμεν.*
(Ταῦτα μὲν καὶ περὶ Λακύδου [1]*). Τούτου δὲ γίνονται ἀκου-* 14
*σταὶ πολλοί, ὧν εἷς ἦν διαφανὴς ὁ Κυρηναῖος Ἀρίστιππος.
Ἐκ πάντων δ' αὐτοῦ γνωρίμων τὴν σχολὴν αὐτοῦ διεδέξατο
Εὔανδρος καὶ οἱ μετὰ τοῦτον. Μεθ' οὓς Καρνεάδης ὑπο-* 15
*δεξάμενος τὴν διατριβὴν τρίτην συνεστήσατο Ἀκαδημίαν.
Λόγων μὲν οὖν ἀγωγῇ ἐχρήσατο ᾗ καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος· καὶ
γὰρ αὐτὸς ἐπετήδευε τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν, καὶ πάντα
ἀνεσκεύαζε τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων λεγόμενα· μόνῳ δὲ ἐν τῷ
περὶ τῆς ἐποχῆς λόγῳ πρὸς αὐτὸν διέστη, φὰς ἀδύνατον
εἶναι ἄνθρωπον ὄντα περὶ ἁπάντων ἐπέχειν· διαφορὰν δὲ
εἶναι ἀδήλου καὶ ἀκαταλήπτου, καὶ πάντα μὲν εἶναι ἀκατά-
ληπτα, οὐ πάντα δὲ ἄδηλα. Μετεῖχε δὲ οὗτος καὶ τῶν Στωι-
κῶν λόγων, πρὸς οὓς καὶ ἐριστικῶς ἱστάμενος ἐπὶ πλέον
ηὐξήθη, τοῦ φαινομένου τοῖς πολλοῖς πιθανοῦ, ἀλλ' οὐ τῆς
ἀληθείας στοχαζόμενος. Ὅθεν καὶ πολλὴν παρέσχε τοῖς
Στωικοῖς ἀηδίαν. Γράφει δ' οὖν καὶ ὁ Νουμήνιος περὶ
αὐτοῦ ταῦτα.)*

ταῦτα πάντα — 14 *Λακύδου* om. B | *καὶ ἀξ.*] *ἅμα καὶ ἀξ.* FG | 13. *ἀντιλεγομένην*] *ἀντιλεγομένους* CFG | *ἔχοι οἰκουρὸς*] *ἔχοιεν οὐκηρὸς* CFG *ἔχοιεν ὀκ.* DEI | *προκαθήμενος*] *προσκαθημένους* FG *προσκαθήμενος* G | 14. *Τούτου δὲ*] *τοῦ δὲ Λακύδου* B | *εἷς ἦν*] *ἦν* om. FG | *μετὰ τοῦτον*] *μετ' αὐτὸν* CF | 15. *ὑποδεξάμενος*] *διαδεξάμενος* C.

1) Cf. de his supra p. 6. Subsequitur fr. IV.

IV Καρνεάδης δὲ ἐκδεξάμενος παρ' Ἡγησίνου, χρεὼν
φυλάξαι ὅσα ἀκίνητα καὶ ὅσα κεκινημένα ἦν, τούτου μὲν
ἠμέλει, εἰς δ' Ἀρκεσίλαον, εἴτ' οὖν ἀμείνω εἴτε καὶ φαυλό-
τερα ἦν, ἐπανενεγκὼν διὰ μακροῦ τὴν μάχην ἀνενέαζε.
V Ἦγε δ' οὖν καὶ οὗτος καὶ ἀπέφερεν, ἀντιλογίας τε καὶ
στροφὰς λεπτολόγους συνέφερε τῇ μάχῃ ποικίλλων, ἐξαρνη-
τικός τε καὶ καταφατικός τε ἦν κἀμφοτέρωθεν ἀντιλογι-
κός· εἴτε που ἔδει τι καὶ θαῦμα ἐχόντων λόγων, ἐξηγείρετο
λάβρος οἷον ποταμὸς ῥοώδης [σφοδρῶς ῥέων], πάντα κατα-
πιμπλὰς τὰ τῇδε καὶ τἀκεῖθι, καὶ εἰσέπιπτε καὶ συνέσυρε
3 τοὺς ἀκούοντας διὰ θορύβου [1]. Τοιγαροῦν ἀπάγων τοὺς
ἄλλους αὐτὸς ἔμενεν ἀνεξαπάτητος, ὃ μὴ προσῆν τῷ Ἀρ-
κεσιλάῳ. Ἐκεῖνος γὰρ περιερχόμενος τῇ φαρμάξει τοὺς
συγκορυβαντιῶντας, ἔλαθεν ἑαυτὸν πρῶτον ἐξηπατηκὼς μὴ
ᾐσθῆσθαι, πεπεῖσθαι δ' ἀληθῆ εἶναι ἃ λέγει διὰ τῆς ἀπα-
4 ξαπάντων ἀναιρέσεως χρημάτων. Κακὸν δὲ ἦν ἂν κακῷ ἐπα-
νακείμενον, ὁ Καρνεάδης τῷ Ἀρκεσιλάῳ, μὴ χαλάσας τι
σμικρόν, ὑφ' οὗ οὐκ ἄπρακτοι ἔμελλον ἔσεσθαι, κατὰ τὰς
ἀπὸ τοῦ πιθανοῦ λεγομένας αὐτῷ θετικάς τε καὶ ἀρνητι-
κὰς φαντασίας, τοῦ εἶναι τόδε τι ζῶον, ἢ μὴ ζῶον εἶναι.
5 Τοῦτο οὖν ὑπανείς, ὥσπερ οἱ ἀναχάζοντες θῆρες βιαιότε-
ρον καὶ μᾶλλον ἑαυτοὺς ἱεῖσιν εἰς τὰς αἰχμάς, καὐτὸς ἐνδοὺς

IV. Euseb. Pr. ev. XIV cap. 8. | *Καρνεάδης* — V, 9 *κακὰ καὶ πλείω* om. B | *παρ' Ἡγησίνου, οὗ* Dind. *παρήγησιν οὗ* libri | *διὰ μακροῦ*] *δι' ἃ μικροῦ* CFG.

V. Euseb. ibidem § 2: *καὶ ἑξῆς ἐπιλέγει· Ἦγε δ' οὖν κτλ.* | *συνέφερε*] *ἐπέφερε* F *ἀπέφερε* G | *καταφατικὸς* Wyttenb. ad Plut. p. 19d: *καταφρονητικὸς* FG *καταφαντικός* cet. | *σφοδρῶς ῥέων*: 'haec glossemati simillima, cum praecedat *ῥοώδης*' Viger. inclusit Gaisf., om. Dind. recte, cf. *περὶ τἀγ.* I fr. IX | *καταπιμπλὰς* C Viger.: *καταπιπλὰς* cet. | *διὰ*] *δίχα* FG | 3. *ἐκεῖνος γὰρ*] *ἐκ. μέν γε* CFG *γε* DI | *περιερχόμενος* FG Wyttenb. ad Plutarch. p. 16e: *περιέχομ.* vulg. | 4. *τε καὶ ἀρνητικὰς* om. D | *τόδε τι*] *τόδε* om. C *τόδε τὸ* D.

1) Cf. Diog. L. IV, 63.

δυνατώτερον ἐπελθεῖν. Ἐπεί τε ὑποσταίη τε καὶ εὖ τύχοι,
τηνικαῦτα ἤδη καὶ οὐ προὐδέδεκτο ἑκὼν ἠμέλει καὶ οὐκ
ἐμέμνητο. Τὸ γὰρ ἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς πράγ- 6
μασιν ἐνεῖναι συγχωρῶν, ὥσπερ ξυνεργαζόμενος τῆς ζητή-
σεως, τρόπῳ παλαιστοῦ δεινοῦ λαβὴν δοὺς περιεγίγνετο
ἔνθεν. κατὰ γὰρ τὴν τοῦ πιθανοῦ ῥοπὴν ἑκάτερον πα-
ρασχὼν, οὐδέτερον εἶπε βεβαίως καταλαμβάνεσθαι. Ἦν
γοῦν λῃστὴς καὶ γόης σοφώτερος. παραλαβὼν γὰρ ἀληθεῖ 7
μὲν ὅμοιον ψεῦδος, καταληπτικῇ δὲ φαντασίᾳ καταληπτὸν
ὅμοιον, καὶ ἀγαγὼν εἰς τὰς ἴσας, οὐκ εἴασεν οὔτε τὸ ἀλη-
θὲς εἶναι οὔτε τὸ ψεῦδος, ἢ οὐ μᾶλλον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέ-
ρου, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πιθανοῦ. Ἦν οὖν ὀνείρατα ἀντὶ 8
ὀνειράτων, διὰ τὸ ὁμοίας φαντασίας ἀληθέσιν εἶναι τὰς ψευ-
δεῖς, ὡς ἀπὸ ᾠοῦ κηρίνου πρὸς τὸ ἀληθινὸν ᾠόν. Συνέ- 9
βαινεν οὖν τὰ κακὰ καὶ πλείω. Καὶ μέντοι λέγων ὁ Καρνεά-
δης ἐψυχαγώγει καὶ ἠνδραποδίζετο. Ἦν δὲ κλέπτων μὲν
ἀφανής, φαινόμενος δὲ λῃστής, αἱρῶν καὶ δόλῳ καὶ βίᾳ τοὺς
καὶ πάνυ σφόδρα παρεσκευασμένους. Πᾶσα γοῦν Καρνεάδου 10
διάνοια ἐνίκα, καὶ οὐδεμία ἡτισοῦν ἄλλως· ἐπεὶ καὶ οἷς
προσεπολέμει ἦσαν εἰπεῖν ἀδυνατώτεροι. Ἀντίπατρος[1]) 11
γοῦν ὁ κατ' αὐτὸν γενόμενος ἔμελλε μὲν ἀγωνιῶν τι γρά-
φειν, πρὸς δ' οὖν τοὺς ἀπὸ Καρνεάδου καθ' ἡμέραν ἀπο-

5. *ἐπελθεῖν* CDFGI vulg. *ἐπῆλθεν*: intercidit verbum *ἐδόκει* vel sim. | *τύχοι* DI et ex *τύχῃ* corr. CFG: *ἔχοι* vulg. | *προυδέδεκτο* CFG: *προδέδεκτο* D *προδέδοκτο* cet. | *καὶ οὐκ ἐμέμνητο* DFGI: *οὐκ* om. cet. | 6. *τρόπῳ* cum non ad *τῆς ζητ.*, ut vulgo faciunt, sed tantum ad *παλαιστοῦ* referri possit, verbum *ξυνεργαζόμενος* apparet vitiosum esse, fort. interpolatum pro nomine v. c. *ξυνεργάτης*. | *περιεγίγνετο*] *περιεγένετο* F | *ἦν γοῦν*] *ἦν οὖν* CFG | *λῃστὴς*] *λῶστος* DFGI | 7. *καταληπτὸν*] *καταληπτικὸν* FG | 9. *λέγων* om. B | *ἠνδραποδίζετο*] *ἠνδραποδίσατο* BDFG *ἠνδραποδίστο* I | *καὶ πάνυ*] *καὶ* om. BCFG | 10. *Πᾶσα γοῦν — ἀδυνατώτεροι* om. B | 11. *ἔμελλε μὲν*] *ἔμ. μὲν καὶ* DFGI. | *δ' οὖν*] *γοῦν* B.

1) Intellegitur Antipater Stoicus, qui permulta contra Carneadem scripsit. Cf. Zeller t. IV, 41, 3. Cicero Acad. pr. II, 6, 17.

φερόμενος λόγους οὔ ποτε ἐδημοσίευσεν οὐκ ἐν ταῖς διατριβαῖς, οὐκ ἐν τοῖς περιπάτοις, οὐδὲ εἶπεν οὐδὲ ἐφθέγξατο, οὐδ' ἤκουσέ τις αὐτοῦ, φασίν, οὐδὲ γρῦ· ἀντιγραφὰς δὲ ἐπανετείνετο καὶ γωνίαν λαβὼν βιβλία κατέλιπε γράψας τοῖς ὕστερον, οὔτε νῦν δυνάμενα, καὶ τότε ἦν ἀδυνατώτερα πρὸς οὕτως ἄνδρα ὑπέρμεγαν φανέντα καὶ καταδόξαντα
12 εἶναι τοῖς τότε ἀνθρώποις τὸν Καρνεάδην. Ὅμως δέ, καίτοι καὐτὸς ὑπὸ τῆς Στωικῆς φιλονεικίας εἰς τὸ φανερὸν κυκῶν, πρός γε τοὺς ἑαυτοῦ ἑταίρους δι' ἀποῤῥήτων ὡμολόγει τε καὶ ἠλήθευε καὶ ἀπεφαίνετο ἃ κἂν ἄλλος τῶν ἐπιτυχόντων.

VI Καρνεάδου δὲ γίνεται γνώριμος Μέντωρ 1) μὲν πρῶτον, οὐ μὴν διάδοχος· ἀλλ' ἔτι ζῶν Καρνεάδης ἐπὶ παλλακῇ μοιχὸν εὑρών, οὐχ ὑπὸ πιθανῆς φαντασίας, οὐδ' ὡς μὴ κατειληφώς, ὡς δὲ μάλιστα πιστεύων τῇ ὄψει καὶ καταλαβὼν παρῃτήσατο τῆς διατριβῆς. Ὁ δὲ ἀποστὰς ἀντεσοφίστευε καὶ ἀντίτεχνος ἦν, ἐλέγχων αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀκαταληψίαν.

VII Ὁ δὲ Καρνεάδης οἷον ἀντεστραμμένα φιλοσοφῶν τοῖς ψεύσμασιν ἐκαλλωπίζετο καὶ ὑπ' αὐτοῖς τὰ ἀληθῆ ἠφάνιζε. Παραπετάσμασιν οὖν ἐχρῆτο τοῖς ψεύσμασι καὶ ἠλήθευεν ἔνδον λανθάνων καπηλικώτερον. Ἔπασχεν οὖν πάθημα ὀσπρίων, ὧν τὰ μὲν κενὰ ἐπιπολάζει τε τῷ ὕδατι καὶ ὑπερέχει, τὰ χρηστὰ δὲ αὐτῶν ἐστι κάτω καὶ ἐν ἀφανεῖ.

οὐδὲ εἶπεν] οὐδὲν εἶπεν FG | ἦν ἀδυνατώτερα] ἦν δυν. B | 12. ὅμως δὲ — 13 om. B | ὑπὸ τῆς Στωικῆς CDFGI: τῆς om. cet.

VI. Euseb. ibidem § 13: Εἶτα ἑξῆς φησι· Καρνεάδου δὲ κτλ. Καρνεάδου δὲ] οὗ Καρνεάδου B qui om. Μέντωρ — κατειληφώς.

VII. Euseb. ibidem § 14: Καὶ πάλιν ἐπιφέρει λέγων· Ὁ δὲ Καρνεάδης κτλ. | παραπετάσμασιν — ψεύσμασι om. B. Mox B: καπηλικώτερον λανθάνων παθ. οὖν ἐπέσχεν. | ὑπερέχει] ὑπερνεῖ B.

1) Eadem de Mentore narrat Diog. L. IV, 63. 64.

Ὁ δὲ Φίλων ἄρα οὗτος, ἄρτι μὲν ἐκδεξάμενος τὴν VIII
διατριβὴν ὑπὸ χαρμονῆς ἐξεπέπληκτο, καὶ χάριν ἀποδιδοὺς
ἐθεράπευε, καὶ τὰ δεδογμένα τῷ Κλειτομάχῳ ηὖξε καὶ τοῖς
Στωικοῖς 'ἐκορύσσετο νώροπι χαλκῷ'. Ὡς δὲ προϊόντος 2
μὲν τοῦ χρόνου, ἐξιτήλου δ' ὑπὸ συνηθείας οὔσης αὐτῶν
τῆς ἐποχῆς, οὐδὲν μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ ἐνόει, ἡ δὲ τῶν
παθημάτων αὐτὸν ἀνέστρεφεν ἐνάργειά τε καὶ ὁμολογία,
πολλὴν δῆτ' ἔχων ἤδη τὴν διαίσθησιν ὑπερεπεθύμει εὖ
ἴσθ' ὅτι τῶν ἐλεγξόντων τυχεῖν, ἵνα μὴ ἐδόκει μετὰ νῶτα
βαλὼν αὐτὸς ἑκὼν φεύγειν. Φίλωνος δὲ γίνεται ἀκουστὴς 3
Ἀντίοχος, ἑτέρας ἄρξας Ἀκαδημίας. Μνησάρχῳ γοῦν τῷ
Στωικῷ σχολάσας ἐναντία Φίλωνι τῷ καθηγητῇ ἐφρόνησε,
μυρία τε ξένα προσῆψε τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Περὶ τἀγαθοῦ.

Liber I.

A. Εἰς δὲ τοῦτο δεήσει εἰπόντα καὶ σημηνάμενον ταῖς IX
μαρτυρίαις ταῖς Πλάτωνος ἀναχωρήσασθαι καὶ ξυνδήσασθαι
τοῖς λόγοις τοῦ Πυθαγόρου, ἐπικαλέσασθαι δὲ τὰ ἔθνη τὰ
εὐδοκιμοῦντα, προσφερόμενον αὐτῶν τὰς τελετὰς καὶ τὰ
δόγματα τάς τε ἰδέας συντελουμένας Πλάτωνι ὁμολογου-

VIII. Euseb. ibidem § 15: *ταῦτα καὶ περὶ Καρνεάδου λέγεται. Διάδοχος δ' αὐτοῦ τῆς διατριβῆς καθίσταται Κλειτόμαχος, μεθ' ὃν Φίλων, οὗ πέρι ὁ Νουμήνιος μνημονεύει ταῦτα·* cap. 9: *Ὁ δὲ Φίλων κτλ.* | *Φιλίων* libri hic et infra | *Κλειτομάχῳ*] *κλειτάρχῳ* CG *κατάρχῳ* F | *ἐκορ. ν. χ.* Hom. Il. XVI, 130. VII, 206 | 2. *ἑαυτῷ* om. B | *δῆτ'*] *δὲ* B | *ἤδη* om. BC | *ἴσθ'* FG: *οἶσθ'* cet.

Litteris A et B significavimus dialogi personas, ita quidem, ut A Numenii, B hospitis partes suscipiat.

IX. Euseb. Pr. ev. IX, 7, § 1: *Καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Πυθαγορικοῦ φιλοσόφου, τοῦ Νουμηνίου λέγω, ἀπὸ τοῦ πρώτου περὶ τἀγαθοῦ τάδε παραθήσομαι· Εἰς δὲ τοῦτο κτλ.* *εἰς δὲ*] *εἰ δὲ* B | *ταῖς Πλάτωνος* DE: *τοῦ Πλ.* cet. | *τὰ ἔθνη τὰ εὐδ.*] *τὰ εὐδ. ἔθνη* B | *ἰδέας* ex B recepi: *ἱδρύσεις* cet. et edd.

μένως, ὁπόσας Βραχμᾶνες καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Μάγοι καὶ Αἰγύπτιοι διέθεντο.

IXa *Πόσῳ δὲ βελτίων Κέλσου καὶ διὰ πολλῶν δείξας εἶναι ἐλλογιμώτατος καὶ πλείονα βασανίσας δόγματα καὶ ἀπὸ πλειόνων συναγαγὼν ἃ ἐφαντάσθη εἶναι ἀληθῆ ὁ Πυθαγόρειος Νουμήνιος; ὅστις ἐν τῷ* π ρ ώ τ ῳ π ε ρ ὶ τ ἀ γ α θ ο ῦ *λέγων περὶ τῶν ἐθνῶν, ὅσα περὶ τοῦ θεοῦ ὡς ἀσωμάτου διείληφεν, ἐγκατέταξεν αὐτοῖς καὶ Ἰουδαίους, οὐκ ὀκνήσας ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ χρήσασθαι καὶ λόγοις προφητικοῖς καὶ τροπολογῆσαι αὐτούς.*

X *Α. Τὰ μὲν οὖν σώματα λαβεῖν ἡμῖν ἔξεστι σημαινομένοις ἔκ τε ὁμοίων ἀπό τε τῶν ἐν τοῖς παρακειμένοις γνωρισμάτων ἐνόντων· τἀγαθὸν δὲ οὐδενὸς ἐκ παρακειμένου οὐδ' αὖ ἀπὸ ὁμοίου αἰσθητοῦ ἐστὶ λαβεῖν μηχανή τις οὐδεμία· ἀλλὰ δεήσει, οἷον εἴ τις ἐπὶ σκοπῇ καθήμενος ναῦν ἁλιάδα, βραχεῖάν τινα τούτων τῶν ἐπακτρίδων τῶν μόνων, μίαν, μόνην, ἔρημον, μετακυμίοις ἐχομένην ὀξὺ δεδορκὼς μιᾷ βολῇ κατεῖδε τὴν ναῦν, οὕτω δή τινα ἀπελθόντα πόῤῥω ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ὁμιλῆσαι τῷ ἀγαθῷ μόνῳ μόνον, ἔνθα μήτε τις ἄνθρωπος μήτε τι ζῷον ἕτερον, μηδὲ σῶμα μέγα μηδὲ σμικρόν, ἀλλά τις ἄφατος καὶ ἀδιήγητος ἀτεχνῶς ἐρημία θεσπέσιος, ἔνθα τοῦ ἀγαθοῦ ἤθη διατριβαί τε καὶ ἀγλαΐαι, αὐτὸ δὲ ἐν εἰρήνῃ, ἐν εὐμενείᾳ, τὸ ἤρεμον, τὸ*

IXa. Origenes contra Celsum I, 15. p. 13 H.

X. Euseb. Pr. ev. XI, 21 extr. p. 543b: *Πάλιν δὲ καὶ ὁ Νουμήνιος ἐν τοῖς Περὶ τἀγαθοῦ τὴν τοῦ Πλάτωνος διάνοιαν ἑρμηνεύων, τοῦτον διέξεισι τὸν τρόπον· τὰ μὲν οὖν κτλ.* . . . . c. 22, § 3: *Ταῦτα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ.* | 1. *ἐνόντων*] *ὑπόντων* B | *οὐδ' αὖ*] *οὐδὲ αὖ* CDGI *οὐδὲ ἂν* F *οὐδ' οὖν* ante Gaisf. Hinc usque ad *θεσπέσιος* om. B | *μετακυμίοις* CDFG: *μετακυμίαις* cet. | *δή*] *δ' εἰ* CDFG *δεῖ* EI | *αὐτὸ*] *αὐτὴ* B | *εὐμενείᾳ*] *εὐνομία* B | *ἤρεμον*] Moellerus l. l. p. 100 adn. 1 mavult *ἔρημον* aut *ἠρεμοῦν*. Sed non opus est mutatione; *ἤρεμον* Hesych. interpretatur: *ἥσυχον, πρᾶον, ἥμερον*, quod hoc loco aptissime dictum est.

ἡγεμονικόν, ἵλεων ἐποχούμενον ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ. Εἰ δέ τις 2
πρὸς τοῖς αἰσθητοῖς λιπαρῶν τὸ ἀγαθὸν ἐφιπτάμενον φαν-
τάζεται, κἄπειτα τρυφῶν οἴοιτο τῷ ἀγαθῷ ἐντετυχηκέναι,
τοῦ παντὸς ἁμαρτάνει. Τῷ γὰρ ὄντι οὐ ῥᾳδίας, θείας δὲ
πρὸς αὐτὸ δεῖ μεθόδου· καὶ ἔστι κράτιστον τῶν αἰσθητῶν
ἀμελήσαντι, νεανιευσαμένῳ πρὸς τὰ μαθήματα, τοὺς ἀριθ-
μοὺς θεασαμένῳ οὕτως ἐκμελετῆσαι μάθημα, τί ἐστι
τὸ ἕν.

B. Ἀλλὰ τί δή ἐστι τὸ ὄν; ἆρα ταυτὶ τὰ στοιχεῖα τὰ XI
τέτταρα, ἡ γῆ καὶ τὸ πῦρ καὶ αἱ ἄλλαι δύο μεταξὺ φύσεις;
Ἆρα οὖν δὴ τὰ ὄντα ταῦτά ἐστιν, ἤτοι ξυλλήβδην ἢ καθ'
ἕν γέ τι αὐτῶν;

A. Καὶ πῶς, ἅ γέ ἐστι καὶ γεννητὰ καὶ παλινάγρετα,
εἴ γε ἔστιν ὁρᾶν αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων γινόμενα καὶ ἐπαλλασσό-
μενα καὶ μήτε στοιχεῖα ὑπάρχοντα μήτε συλλαβάς[1]);

B. Σῶμα μὲν ταυτὶ οὕτως οὐκ ἂν εἴη τὸ ὄν. Ἀλλ' ἆρα 2
ταυτὶ μὲν οὔ, ἡ δ' ὕλη δύναται εἶναι ὄν;

A. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ παντὸς μᾶλλον ἀδύνατον, ἀρρωστίᾳ
τοῦ μένειν· ποταμὸς γὰρ ἡ ὕλη ῥοώδης καὶ ὀξύρροπος,
βάθος καὶ πλάτος καὶ μῆκος ἀόριστος καὶ ἀνήνυτος.

ἵλεων] ἵλεω BFGI ἵλεον C | 2. τῷ γὰρ ὄντι — το ἕν om. B | ἕν] ὄν DGI ὅν C. Perperam Gaisf. et Dind. illud ὄν receperunt; ut enim taceam quod hic de numerorum contemplatione loquitur philosophus, τὸ ἀγαθὸν secundum ipsius sententiam idem est ac τὸ ἕν cf. lib. VI fr. XXXIII.

XI. Euseb. Pr. ev. XV. 17 § 1. 2. Index capitulorum Eusebianus: ιζ ὅτι οὐκ ἂν εἴη σῶμα τὸ ὂν κατὰ τοὺς Στωικούς. Ἀπὸ τοῦ α' περὶ τἀγαθοῦ Νουμηνίου. 2. σῶμα μὲν — XII, 5 διαλέγομενοι om. B | αὐτὴ CDEFG: ταύτην cet. | ἀνήνυτος C: ἀκίνητος cet.

1) Cf. Plat. Tim. 48B: Τὴν δὴ πρὸ τῆς οὐρανοῦ γενέσεως πυρὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς φύσιν θεατέον αὐτὴν καὶ τὰ πρὸ τούτου πάθη· νῦν γὰρ οὐδεὶς πω γένεσιν αὐτῶν μεμήνυκεν, ἀλλ' ὡς εἰδόσι πῦρ ὅ τί ποτε ἔστι καὶ ἕκαστον αὐτῶν, λέγομεν ἀρχὰς αὐτὰ τιθέμενοι, στοιχεῖα τοῦ παντός, προσῆκον αὐτοῖς οὐδ' ἂν ὡς ἐν συλλαβῆς εἴδεσι μόνον εἰκότως ὑπὸ τοῦ καὶ βραχὺ φρονοῦντος ἀπεικασθῆναι.

XII *Α.* Ὥστε καλῶς ὁ λόγος εἴρηκε φάς, εἰ ἔστιν ἄπειρος
ἡ ὕλη, ἀόριστον εἶναι αὐτήν· εἰ δὲ ἀόριστος, ἄλογος, εἰ δὲ
ἄλογος, ἄγνωστος. Ἄγνωστον δέ γε οὖσαν αὐτὴν ἀναγκαῖον
εἶναι ἄτακτον· ὡς τεταγμένα γνωσθῆναι πάνυ δήπουθεν
ἂν εἴη ῥᾴδια· τὸ δὲ ἄτακτον οὐχ ἕστηκεν, ὅ τι δὲ μὴ ἕστηκεν,
4 οὐκ ἂν εἴη ὄν. Τοῦτο δὲ ἦν ὅπερ ἡμῖν αὐτοῖς ὡμολογη-
σάμεθα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ταυτὶ πάντα συνενεχθῆναι τῷ
ὄντι ἀθέμιστον εἶναι.

Β. Δοξάτω μάλιστα μὲν πᾶσιν· εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἐμοί.

Α. Οὐκοῦν φημὶ τὴν ὕλην οὔτε αὐτὴν οὔτε τὰ σώματα
εἶναι ὄν.

5 *Β.* Τί οὖν δή; ἢ ἔχομεν παρὰ ταῦτα ἄλλο τι ἐν τῇ
φύσει τῇ τῶν ὅλων;

Α. Ναί· τοῦτο οὐδὲν εἰπεῖν ποικίλον, εἰ τόδε πρῶτον
6 μὲν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἅμα πειραθείημεν διαλεγόμενοι. Ἐπεὶ
δὲ τὰ σώματά ἐστι φύσει τεθνηκότα καὶ νεκρὰ καὶ πεφορη-
μένα καὶ οὐδ' ἐν ταὐτῷ μένοντα, ἆρ' οὐχὶ τοῦ καθέξοντος
αὐτοῖς ἔδει;

Β. Παντὸς μᾶλλον.

Α. Εἰ μὴ τύχοι δὲ τούτου, ἆρα μείνειεν ἄν;

7 *Β.* Παντὸς ἧττον.

Α. Τί οὖν ἐστὶ τὸ κατασχῆσον;

Β. Εἰ μὲν δὴ καὶ τοῦτο εἴη σῶμα, Διὸς σωτῆρος δοκεῖ
ἂν ἐμοὶ δεηθῆναι αὐτὸ παραλυόμενον καὶ σκιδνάμενον.

8 *Α.* Εἰ μέντοι χρὴ αὐτὸ ἀπηλλάχθαι τῆς τῶν σωμάτων
πάθης, ἵνα κἀκείνοις κεχυημένοις τὴν φθορὰν ἀμύνειν
δύνηται καὶ κατέχῃ, ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ ἄλλο τι εἶναι, ἢ μό-

XII. Euseb. ib. § 3: *Καὶ μετὰ βραχέα ἐπιλέγει· Ὥστε καλῶς κτλ.*
3. *εἴ ἐστιν*] *οὐκ ἔστιν* C | *ἄλογος — ἄγνωστος* CDFG: *ἄλογον — ἄγνωστον* cet. | *ῥᾴδια* CDFG fort. et E *ῥάδιον* cet. | *ἕστηκεν* Dind. *ἕστηκε* libri | 4. *οὐκοῦν φημὶ*] *οὐκ. φαμὲν* ci. Vsener | 5. *ἢ* Gaisf. *ἦ* CFG *εἰ* cet. | 6. *ἔδει* BDFGI: *δεῖ* vulg. | *τύχοι*] *τύχῃ* B | 7. *σῶμα*] *τὸ σῶμα* C qui om. *Διὸς σωτῆρος* cum I | *δοκεῖ*] *δοκῇ* BF | 8. *εἰ μέντοι*] *ἦ μέντ.* BCDFG | *τῶν σωμάτων*] *τῶν* om. BI | *πάθης* om. E | *κεχυημένοις* om. BI |

νον γε τὸ ἀσώματον· αὕτη γὰρ δὴ φύσεων πασῶν μόνη ἕστηκε καὶ ἔστιν ἀραρυῖα καὶ οὐδὲν σωματική. Οὔτε γοῦν γίνεται οὔτε αὔξεται οὔτε κίνησιν κινεῖται ἄλλην οὐδεμίαν, καὶ διὰ ταῦτα καλῶς δίκαιον ἐφάνη πρεσβεῦσαι τὸ ἀσώματον.

Νουμήνιος δὲ ὁ Πυθαγορικὸς φιλόσοφος ἄντικρυς XIII
γράφει· τί γάρ ἐστι Πλάτων ἢ Μωσῆς Ἀττικίζων [1]);

CCXCIII. Numenius ex Pythagorae magisterio Stoi- XIV
corum hoc de initiis dogma refellens Pythagorae dogmate, cui concinere dicit dogma Platonicum, ait Pythagoram deum quidem singularitatis nomine nominasse, silvam vero duitatis. Quam duitatem interminatam quidem minime genitam, limitatam vero generatam esse dicere. hoc est, antequam exornaretur quidem formamque et ordinem nancisceretur, sine ortu et generatione; exornatam vero atque illustratam a digestore deo esse generatam [2]). atque ita, quia generationis sit fortuna posterior, inornatum illud, minime generatum, aequaevum deo a quo est ordinatum intelligi debeat. Sed nonnullos Pythagoreos vim sententiae non recte assecutos putasse, dici etiam illam indetermina-

XIII. Clemens Alexandrinus Strom. I p. 411. Pott. = Euseb. Pr. ev. IX, 6, 9 p. 411a. σωματική] σωματικόν F.

XIV—XVIII. Chalcidius commentarii in Platonis Timaeum cap. 293—297, p. 393 sqq. Meurs. 'Nunc iam Pythagoricum dogma recenseatur. Numenius eqs.'

1) Haec verba ex libro I περὶ τἀγαθοῦ desumpta esse testatur codex B Eusebii l. l. (Gaisf. tom. II p. 357). Cf. Suidas: Νουμήνιος Ἀπαμεὺς ἀπὸ Συρίας. οὗτός ἐστιν ὁ τὴν τοῦ Πλάτωνος ἐξελέγξας διάνοιαν, ὡς ἐκ τῶν Μωσαϊκῶν τὰ περὶ θεοῦ καὶ κόσμου γενέσεως ἀποσυλήσασαν, καὶ διὰ τοῦτό φησιν· Τί γὰρ κτλ. Euseb. Pr. ev. XI, 10 p. 527a. Theodoret. Gr. aff. cur. II, p. 37, 50. I, p. 6. 7.

2) Non pauca Chalcidius e Numenii libro ad verbum vertisse videtur; statim initium capitis 293 nullo negotio in sermonem Graecum retro vertas.

tam et immensam duitatem ab una singularitate institutam, recedente a natura sua singularitate et in duitatis habitum migrante. Non recte; ut quae erat singularitas, esse desineret, quae non erat duitas subsisteret atque ex deo silva et ex singularitate immensa et indeterminata duitas converteretur. Quae opinio ne mediocriter quidem institutis hominibus competit. Denique Stoicos definitam et limitatam silvam esse natura propria, Pythagoram vero infinitam et sine limite dicere. Cumque illi, quod natura sit immensum, non posse ad modum naturae atque ordinem redigi censeant, Pythagoram solius hanc dei esse virtutem ac potentiam asserere, ut quod natura efficere nequeat, deus facile possit, ut qui sit omni virtute potentior ac praestantior, et a quo natura ipsa vires mutuetur.

XV CCXCIV. Igitur Pythagoras quoque, inquit Numenius, fluidam et sine qualitate silvam esse censet, nec tamen, ut Stoici, naturae mediae interque malorum bonorumque viciniam, quod genus illi appellant indifferens, sed plane noxiam. Deum quippe esse (ut etiam Platoni videtur) initium et causam bonorum, silvam malorum [1]. At vero, quod ex specie silvaque sit, indifferens. Non ergo silvam, sed mundum, ex speciei bonitate silvaeque malitia temperatum, denique ex providentia et necessitate progenitum, veterum theologorum scitis haberi indifferentem [2].

XVI CCXCV. Silvam igitur informem et carentem qualitate tam Stoici quam Pythgoras consentiunt, sed Pythagoras malignam quoque, Stoici nec bonam nec malam: dehinc tamquam in processu viae malum aliquod obvium, perrogati, unde igitur mala, perversitatem seminarium esse malorum causati sunt, nec expediunt adhuc, unde ipsa perversitas, cum iuxta

1) Idem Plato docuerat, teste Aristotele, Met. *A*. 6 p. 988, a, 14: *ἔτι δὲ τὴν τοῦ εὖ καὶ τοῦ κακῶς αἰτίαν τοῖς στοιχείοις ἀπέδωκεν (Πλάτων) ἑκατέροις ἑκατέραν κτλ.*

2) *Indifferentem* adieci.

ipsos duo sint initia rerum, deus et silva: deus summum et praecellens bonum, silva, ut censent, nec bonum nec malum.

Scd Pythagoras assistere veritati miris licet et contra opinionem hominum operantibus asseverationibus non veretur. Qui ait, existente providentia mala quoque necessario substitisse, propterea quod silva sit et eadem sit malitia praedita. Quodsi mundus ex silva, certe factus est de existente olim natura maligna. Propterea que Numenius laudat Heraclitum reprehendentem Homerum, qui optaverit interitum ac vastitatem malis vitae [1]), quod non intelligeret mundum sibi deleri placere, siquidem silva, quae malorum fons est, exterminaretur. Platonemque idem Numenius laudat, quod duas mundi animas autumet, unam beneficentissimam, malignam alteram, scilicet silvam. quae licet modice fluctuet, tamen quia intimo proprioque motu movetur, vivat et anima convegetetur necesse est, lege eorum omnium, quae genuino motu moventur. Quae quidem etiam patibilis animae partis, in qua est aliquid corpulentum mortaleque et corporis simile, auctrix est et patrona, sicut rationabilis animae pars auctore utitur ratione ac deo. Porro ex deo et silva factus est iste mundus.

CCXCVI. Igitur iuxta Platonem mundo bona sua dei, XVII
tamquam patris, liberalitate collata sunt, mala vero matris silvae vitio cohaeserunt. Qua ratione intelligi datur, Stoicos frustra causari nescio quam perversitatem, cum quae proveniunt, ex motu stellaram provenire dicantur. Stellae porro corpora sunt ignesque caelites. Omnium quippe cor-

1) Hom. Odyss. XIII, 45 sq.:

θεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπάσειαν
παντοίην, καὶ μή τι κακὸν μεταδήμιον εἴη.

Hoc de Heraclito testimonium adhuc desideratur inter fragmenta Heracliti a Schleiermacher, Lassalle, Schuster collecta. Adhibendum vero erat ad fr. 76 Schust. (acta soc. phil. Lips. III p. 197).

porum silva nutrix est [1]), ut etiam quae sidereus motus minus utiliter et improspere turbat, originem trahere videantur ex silva, in qua est multa et intemperies et improvidus impetus et casus atque ut libet exagitata praesumptio. Itaque si deus eam correxit, ut in Timaeo loquitur Plato [2]), redegitque in ordinem ex incondita et turbulenta iactatione, certe confusa haec intemperies eius casu quodam et improspera sorte habebatur, nec ex providentiae consultis salubribus. Ergo iuxta Pythagoram silvae anima neque sine ulla est substantia, ut plerique arbitrantur, et adversatur providentiae, consulta eius impugnare gestiens malitiae suae viribus. Sed providentia quidem est dei opus et officium, caeca vero fortuitaque temeritas ex prosapia silvae, ut sit evidens, iuxta Pythagoram dei silvaeque, item providentiae fortunaeque coetu cunctae rei molem esse constructam. Sed postquam silvae ornatus accesserit, ipsam quidem matrem esse factam corporeorum et nativorum deorum, fortunam vero eius prosperam esse magna ex parte, non tamen usquequaque, quoniam naturale vitium eliminari [3]) omnino nequeat.

XVIII CCXCVII. Deus igitur silvam magnifica virtute exornabat vitiaque eius omnifariam corrigebat, non interficiens, ne natura silvestris funditus interiret, nec vero permittens porrigi dilatarique passim, sed ut manente natura, quae ex incommodo habitu ad prosperitatem devocari commutarique possit, ordinem inordinatae confusioni, modum immoderationi et cultum foeditati coniungens totum statum eius illu-

1) Plato, Tim. 49 A. 88 D.

2) Respicitur, nisi fallor, ad Plat. Tim. p. 53 A—C.

3) 'Vitium eliminari' Fabricius: 'vitium limari' Meursius: 'in vitium limari' Mullach. Quod nescio utrum codicum ope an suo Marte correxerit. Sed haec scriptura inepta est; nam Chalcidius sive Numenius dicere vult, materiam propterea quod natura sit mala, plane bonam fieri non posse, quamquam a deo sit exornata.

strando atque exornando convertit. Denique negat inveniri Numenius, et recte negat, immunem a vitiis usquequaque fortunam, non in artibus hominum, non in natura, non in corporibus animalium, nec vero in arboribus aut stirpibus, non in frugibus, non in aeris serie nec in aquae tractu, ne in ipso quidem caelo: ubique miscente se providentiae deterioris natura, quasi quodam piaculo. Idemque nudam silvae imaginem demonstrare et velut in lucem destituere studens, detractis omnibus singillatim corporibus, quae gremio eius formas invicem mutuantur et invicem mutant, illud ipsum, quod ex egestione vacuatum est, animo considerari iubet, eamque silvam et necessitatem cognominat. Ex qua et deo mundi machinam constitisse, deo persuadente, necessitate obsecundante [1]. Haec est Pythagorae de originibus asseveratio.

Liber II.

A. Φέρε οὖν ὅση δύναμις ἐγγύτατα πρὸς τὸ ὂν ἀνα- XIX
γώμεθα καὶ λέγωμεν· τὸ ὂν οὔτε ποτὲ ἦν, οὔτε ποτὲ μὴ
γένηται· ἀλλ' ἔστιν [ἀεὶ] ἐν χρόνῳ ὡρισμένῳ, τῷ ἐνεστῶτι 2
μόνῳ. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐνεστῶτα εἴ τις ἐθέλει ἀνακαλεῖν

XIX. Euseb. Pr. ev. XI, 9 p. 525 b: *ἐμοὶ δ' ἐξαρκεῖ τανῦν ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς Νουμηνίου τοῦ Πυθαγορείου παραθέσθαι λέξεις, ἃς ἐν τῷ Περὶ τἀγαθοῦ δευτέρῳ συγγράμματι ὧδέ πη διέξεισιν·* (cap. 10) *Φέρε οὖν κτλ.*

1. *ἀεὶ* om. BCFG inclusit Gaisf. | *μόνῳ*] *μόνον* BD | 2. *ἀνακαλεῖν*] *καλεῖν* E edd. ante Gaisf.

1) Haec doctrina prorsus Platonica, cf. Plato. Tim. 48 A. *Μεμιγμένη γὰρ οὖν ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης τε καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη· νοῦ δὲ ἀνάγκης ἄρχοντος τῷ πείθειν αὐτὴν τῶν γιγνομένων τὰ πλεῖστα ἐπὶ τὸ βέλτιστον ἄγειν, ταύτῃ κατὰ ταὐτά τε δι' ἀνάγκης ἡττωμένης ὑπὸ πειθοῦς ἔμφρονος, οὕτω κατ' ἀρχὰς ξυνίστατο τόδε τὸ πᾶν.*

*αἰῶνα, κἀγὼ συμβούλομαι· τὸν δὲ παρελθόντα χρόνον οἴε-
σθαι χρὴ ἡμᾶς [διαπεφευγότα] ἤδη διαπεφευγέναι ἀποδεδρα-
κέναι τε εἰς τὸ εἶναι μηκέτι· ὅ τε αὖ μέλλων ἔστι μὲν οὐδέ-
πω, ἐπαγγέλλεται δὲ οἷός τε ἔσεσθαι ἥξειν εἰς τὸ εἶναι.*
3 *Οὐκ οὖν εἰκός ἐστιν ἑνί γε τρόπῳ νομίζειν τὸ ὂν ἤτοι μὴ
εἶναι ἢ μηκέτι ἢ μηδέπω. Ὡς τούτου γε οὕτως λεγομένου
ἐγγίνεταί τι ἐν τῷ λόγῳ μέγα ἀδύνατον, εἶναί τε ὁμοῦ ταὐ-
τὸν καὶ μὴ εἶναι.*
4 *B. Εἰ δὲ οὕτως ἔχοι, σχολῇ γ' ἂν ἄλλο τι εἶναι δύναιτο,
τοῦ ὄντος αὐτοῦ μὴ ὄντος κατὰ αὐτὸ τὸ ὄν.*
*A. Τὸ ἄρα ὂν ἀΐδιόν τε βέβαιόν τέ ἐστιν, αἰεὶ κατὰ
ταὐτόν· καὶ ταὐτὸν οὐδὲ γέγονε μέν, ἐφθάρη δέ, οὐδ' ἐμε-
γεθύνατο μέν, ἐμειώθη δέ· οὐδὲ μὴν ἐγένετό πω πλεῖον ἢ
ἔλασσον. καὶ μὲν δὴ τά τε ἄλλα καὶ οὐδὲ τοπικῶς κινη-*
5 *θήσεται. Οὐδὲ γὰρ θέμις αὐτῷ κινηθῆναι, οὐδὲ μὲν ὀπίσω
οὐδὲ πρόσω, οὔτε ἄνω ποτὲ οὔτε κάτω, οὐδ' εἰς δεξιὰ
οὐδ' εἰς ἀριστερὰ μεσαβήσεταί ποτε τὸ ὄν· οὔτε περὶ τὸ
μέσον ποτὲ ἑαυτοῦ κινηθήσεται· ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἑστήξεται
καὶ ἀραρός τε καὶ ἑστηκὸς ἔσται, κατὰ ταὐτὰ ἔχον ἀεὶ καὶ
ὡσαύτως.*
XX *A. Τοσαῦτα μὲν οὖν μοι πρὸ ὁδοῦ. Αὐτὸς δὲ οὐκέτι*

συμβούλομαι CFGI Viger. *συμβουλεύομαι* E *συμβουλεύω* cet. | *διαπεφευγότα* uncis inclusi | *ἤδη*] *ἢ* B. qui mox om. *ὅτε αὖ μέλλων — οὕτως ἔχει·* | 3. *ἑνί γε*] *ἐνίοτε* E | *ὡς τούτου* CDFG *ὥστε τούτου* cet. | *ἐγγίνεται* Vsenerus: *ἓν γίνεται* libri | 4. *ἔχοι* scripsi. *ἔχει* libri | *ἄρα* BCFG *γὰρ* cet. | *αἰεὶ* CG *ἀεὶ* cet. | *καὶ ταυτὸν καὶ* om. BCFG post *κατὰ ταὐτόν.* ante *οὐδὲ* DEI om. *καί.* Gaisf. *καὶ ταὐτὸν καὶ* inclusit, Dind. om. Recepi codd. DEI lectionem, nam Numenius hunc in modum argumentatur: Quod est, semper est idem; quod semper idem est, neque gignitur, neque exstinguitur etc. | *μὴν* scripsi, codd. *μὴ* | 5. *αὐτῷ*] *αὐτὸ* B *αὖθις* F | *οὔτε κάτω*] *οὐδὲ κάτω* BCDFG | *μεταβήσεται* CFG: *μεταχεθεύσεται* D *μεταθεύσεται* EI *μετατεθήσεται* edd. ante Gaisf. *μ. π. τ. ὄν* om. B | *μᾶλλον καὶ*] *καὶ* om. FG | *καὶ ἀραρὸς — ἔσται* om. B | *καὶ ὡσαύτως*] *καὶ* om. BD.

XX. Euseb. ib. § 6: *Καὶ ἑξῆς μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει· Τοσαῦτα μὲν κτλ.* 6. *μοι* om. B | *καὶ γὰρ* | 7. *φθαρήσεσθαι* om. B.

σχηματισθήσομαι, οὐδ' ἀγνοεῖν φήσω τὸ ὄνομα τοῦ ἀσω-
μάτου.

B. Καὶ γὰρ κινδυνεύει νῦν ἤδη ἥδιον εἶναι εἰπεῖν
μᾶλλον ἢ μὴ εἰπεῖν.

A. Καὶ δῆτα λέγω τὸ ὄνομα αὐτῷ εἶναι τοῦτο τὸ
πάλαι ζητούμενον. Ἀλλὰ μὴ γελασάτω τις, ἐὰν φῶ τοῦ 7
ἀσωμάτου εἶναι ὄνομα οὐσίαν καὶ ὄν. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ
ὄντος ὀνόματός ἐστι τὸ μὴ γεγονέναι μηδὲ φθαρήσεσθαι
μηδ' ἄλλην μήτε κίνησιν μηδεμίαν δέχεσθαι, μήτε μεταβολὴν
κρείττω ἢ φαύλην· εἶναι δὲ ἁπλοῦν καὶ ἀναλλοίωτον καὶ
ἐν ἰδέᾳ τῇ αὐτῇ, καὶ μήτε ἐθελούσιον ἐξίστασθαι τῆς ταὐ-
τότητος, μήθ' ὑφ' ἑτέρου προσαναγκάζεσθαι. Ἔφη δὲ καὶ 8
ὁ Πλάτων ἐν Κρατύλῳ[1]) τὰ ὀνόματα ὁμοιώσει τῶν πραγ-
μάτων εἶναι αὐτὰ ἐπίθετα.

B. Ἔστω οὖν καὶ δεδόχθω, εἶναι τὸ ὂν τὸ ἀσώματον.

A. Τὸ ὂν εἶπον ἀσώματον, τοῦτο δὲ εἶναι τὸ νοητόν. XXI 9

B. Τὰ μὲν λεχθέντα, ὅσα μνημονεύειν ἐστί μοι, τοι-
αῦτα γοῦν ἦν.

A. Τὸν δ' ἐπιζητοῦντα λόγον ἐθέλω παραμυθήσασθαι,
τοσόνδε ὑπειπών, ὅτι ταῦτα τοῖς δόγμασι τοῖς Πλάτωνος
εἰ μὴ συμβαίνει, ἀλλ' ἑτέρου γ' ἐχρῆν οἴεσθαί τινος ἀνδρὸς
μεγάλου, μέγα δυναμένου, οἷον Πυθαγόρου. Λέγει γοῦν Πλά- 10

ἥδιον FG qui pergunt εἶναι μᾶλλον εἰπεῖν ἢ μή, Vigerus: ἴδιον cet. | 7. ὄντος] ὄντως C | δέχεσθαι μήτε BCDFG: ἐνδέχεσθαι μήτε I ἐνδ. μηδὲ cet. | φαύλην] fort. φαυλοτέραν | 8. δεδόχθω CEFGI δεδόσθω cet. | τὸ ἀσώματον] τὸ om. Dindorfius. Non recte, nam philosophus in superioribus demonstravit, αὐτὸ τοῦτο, ὅ ἐστιν ἀσώματον, εἶναι τὸ ὄν.

XXI. Euseb. ibidem § 9: Εἶθ' ὑποκαταβὰς ἐπιλέγει· Τὸ ὂν εἶπον κτλ. 9. τὸν δ'] δ' om. F | τοῖς Πλ. CFG: τοῦ Πλ. cet. | ἑτέρου γ' ἐχρῆν] ἑτερόν γε χρῆν CFG.

1) Plato. Cratyl. p. 387 D. Οὐκοῦν καὶ ὀνομαστέον ᾗ πέφυκε τὰ πράγματα ὀνομάζειν καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ ᾧ, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἂν ἡμεῖς βουληθῶμεν, εἴπερ τι τοῖς ἔμπροσθεν μέλλει ὁμολογούμενον εἶναι;

των[1]), *φέρ' ἀναμνησθῶ πῶς λέγει· ‛Τί τὸ ὂν ἀεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γινόμενον μὲν*[2]), *ὂν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτὸν, ἀεὶ κατὰ ταὐτὸν ὄν, τὸ δ' αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστὸν, γινόμενον*
11 *καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν;' Ἤρετο γάρ· τί ἐστι τὸ ὄν, φὰς αὐτὸ ἀγέννητον ἀναμφιλέκτως. Γένεσιν γὰρ οὐκ ἔφη εἶναι τῷ ὄντι, ἐτρέπετο γὰρ ἄν· τρεπόμενον δὲ οὐκ ἂν εἴη ὄν.*

XXII *Α. Εἰ μὲν δὴ τὸ ὂν πάντως πάντῃ ἀΐδιόν τέ ἐστι*
12 *καὶ ἄτρεπτον καὶ οὐδαμῶς οὐδαμῇ ἐξιστάμενον* [*ἐξ*] *ἑαυτοῦ, μένει δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἕστηκε, τοῦτο δήπου*
13 *ἂν εἴη τὸ τῇ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτόν. Εἰ δὲ τὸ σῶμα ῥεῖ καὶ φέρεται ὑπὸ τῆς εὐθὺ μεταβολῆς, ἀποδιδράσκει καὶ οὐκ ἔστιν· ὅθεν οὐ πολλὴ μανία, μὴ οὐ τοῦτο εἶναι ἀόριστον, δόξῃ δὲ μόνῃ δοξαστόν, καὶ ὥς φησι Πλάτων, γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν.*

---

10. *ἔχον*] *ἔχει* CFG | *ἀεὶ κατὰ ταὐτὸν ὂν* adicci, quae non potuit Numenius neglegere testanturque cum libri Plat. omnes tum Proclus p. 73 sqq. cett. | 11. *τρεπόμενον δὲ*] *εἰ τρεπόμενον* B.

XXII. Euseb. ibidem § 12: *Εἶτα ὑποβάς φησιν· Εἰ μὲν δὲ κτλ.* 12. *τέ ἐστι*] *ἐστι* om. B | *ἐξ ἑαυτοῦ*] *ἐξ* om. BD, ego inclusi | *περιληπτὸν*] *ληπτὸν* CG *λεπτὸν* F | 13. *φέρεται*] *φθείρεται* B | *εὐθὺ* CDFGI *εὐθὺς* cet. | *ὅθεν οὐ* usque ad finem fr. om. B.

1) Pl. Tim. p. 27 D.

2) Igitur Numenius cum plerisque libris Platonis om. *ἀεί*, quod ex optimo Par. A (praeterea F O) recepit Bekkerus; neque Proclum *ἀεὶ* nosse apparet ex comm. p. 71 extr., neque Syrianum in Aristot. met. p. 839a 8.

Liber III.

A. Τὰ δ' ἑξῆς Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς [1]), Αἰγύπτιοι XXIII
ἱερογραμματεῖς, ἄνδρες οὐδενὸς ἥττους μαγεῦσαι κριθέντες
εἶναι, ἐπὶ Ἰουδαίων ἐξελαυνομένων ἐξ Αἰγύπτου. Μουσαίῳ 2
γοῦν τῷ Ἰουδαίων ἐξηγησαμένῳ, ἀνδρὶ γενομένῳ θεῷ εὔ-
ξασθαι δυνατωτάτῳ, οἱ παραστῆναι ἀξιωθέντες ὑπὸ τοῦ
πλήθους τοῦ τῶν Αἰγυπτίων οὗτοι ἦσαν, τῶν τε συμφο-
ρῶν, ἃς ὁ Μουσαῖος ἐπῆγε τῇ Αἰγύπτῳ, τὰς νεανικωτάτας
[αὐτῶν] ἐπιλύεσθαι ὤφθησαν δυνατοί.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ τἀγαθοῦ ἐκτίθεται καὶ XXIV
περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἱστορίαν τινά, τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ λέγων, καὶ
τροπολογεῖ αὐτήν· πότερον δ' ἐπιτετευγμένως ἢ ἀποτετευγ-
μένως, ἄλλου καιροῦ ἐστὶν εἰπεῖν. Ἐκτίθεται καὶ τὴν περὶ
Μωυσέως καὶ Ἰαννοῦ καὶ Ἰαμβροῦ ἱστορίαν.

Liber quartus totus desideratur.

Liber V.

A. Εἰ δ' ἐστὶ μὲν νοητὸν ἡ οὐσία καὶ ἡ ἰδέα, ταύτης δ' XXV
ὡμολογήθη πρεσβύτερον καὶ αἴτιον εἶναι ὁ νοῦς, αὐτὸς οὗτος
μόνος εὕρηται ὢν τὸ ἀγαθόν. Καὶ γάρ, εἰ ὁ μὲν δημιουργὸς

XXIII. Euseb. Pr. ev. IX, 8: *Καὶ ἐν τῇ τρίτῃ δὲ βίβλῳ Μωσέως ὁ αὐτὸς τάδε λέγων μνημονεύει· τὰ δ' ἑξῆς κτλ. . . . . διὰ δὴ τούτων ὁ Νουμήνιος καὶ τοῖς ὑπὸ Μωσέως ἐπιτελεσθεῖσι παραδόξοις θαύμασι καὶ αὐτῷ δὲ ὡς θεοφιλεῖ γενομένῳ μαρτυρεῖ.* 2. *πλήθους τοῦ*] *τοῦ* om. CFG | *αὐτῶν* inclusi, fort. *αὐτοί*.

XXIV. Origines contra Cels. IV, 51 p. 204 sq. H.

XXV. Euseb. Pr. ev. XI, 22, § 3: *Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ* (*δευτέρῳ* BE) *ταῦτά φησιν· Εἰ δ' ἐστὶ μὲν κτλ.*

1) Cf. Fabricius, cod. pseudepigr. Vet. Test. p. 813. II epist. Pauli ad Timoth. 3, 8. Freudenthal, de Alexandr. Polyhist. (Jahresbericht des jüdisch-theol. Seminars, Bresl. 1875) p. 173.

θεός ἐστι γενέσεως ἀρχή, ἀρκεῖ τὸ ἀγαθὸν οὐσίας εἶναι
ἀρχή. Ἀνάλογον δὲ τούτῳ μὲν ὁ δημιουργὸς θεός, ὢν
αὐτοῦ μιμητής, τῇ δὲ οὐσίᾳ ἡ γένεσις, ἣ εἰκὼν αὐτῆς ἐστι
4 καὶ μίμημα [1]. Εἴπερ δὲ ὁ δημιουργὸς ὁ τῆς γενέσεώς
ἐστιν ἀγαθός, ἦ που ἔσται καὶ ὁ τῆς οὐσίας δημιουργὸς
αὐτοαγαθόν, σύμφυτον τῇ οὐσίᾳ. Ὁ γὰρ δεύτερος, διττὸς
ὤν, αὐτοποιεῖ τήν τε ἰδέαν ἑαυτοῦ καὶ τὸν κόσμον, δημιουρ-
5 γὸς ὤν· ἔπειτα θεωρητικὸς ὅλως. Συλλελογισμένων δ'
ἡμῶν ὀνόματα τεττάρων πραγμάτων, τέτταρα ἔστω ταῦτα·
ὁ μὲν πρῶτος θεὸς αὐτοαγαθόν, ὁ δὲ τούτου μιμητὴς δη-
μιουργὸς ἀγαθός· ἡ δὲ οὐσία μία μὲν ἡ τοῦ πρώτου, ἑτέρα δὲ
ἡ τοῦ δευτέρου, ἧς μίμημα ὁ καλὸς κόσμος, κεκαλλωπισμένος
μετουσίᾳ τοῦ καλοῦ.

XXVI A. Τὸν μέλλοντα δὲ συνήσειν θεοῦ πέρι πρώτου

γενέσεως, ἀρκεῖ τὸ ἀγαθὸν EI: ceteri γενέσεως ἀρχὴ τὸ ἀγ., pergunt omnes οὐσίας εἶναι (ante Gaisf. volgabatur ἐστὶν) ἀρχή. Ex quo infinitivo perspicuum fit, illud ἀρκεῖ esse necessarium. Gaisf. libr. EI lectionem recepit, Trapezuntii secutus versionem: 'Nam si creator deus generationis est, satis est, ut ipsum bonum substantiae principium sit.' Sed ego puto, ἀρχὴ quoque a Numenio esse scriptum et post hanc vocem ἀρκεῖ scribarum neglegentia excidisse. Nam aperte ipsum bonum tamquam principium substantiae deo creatori tamquam principio generationis opponitur. | ἣ εἰκὼν Vsenerus: εἰκὼν γὰρ Gaisf. Trapezuntium secutus, εἰκὼν libri | ἐστὶ libri: οὖσα volg. | 4. Εἴπερ δὲ CDFG: εἴπερ. EI εἰ γὰρ volg. Hinc usque ad αὐτοαγαθὸν om. B | αὐτοποιεῖ CD: αὐτὸ ποιεῖ E αὐτοποιεῖν G αὐτὸς ποιεῖ cet. | ἑαυτοῦ] αὐτοῦ C | θεωρητικὸς C: θεωρητικῶς cet. | ὅλος D | 5. ἡμῶν] ἡμῖν F | τεττάρων] τεσσ. C bis. | μετουσίᾳ τοῦ καλοῦ] τ. κ. μ. B.

XXVI. Euseb. Pr. ev. XI, 17, 11 p. 536d: ὁ δὲ Νουμήνιος τὰ Πλάτωνος πρεσβεύων ἐν τοῖς Περὶ τἀγαθοῦ τάδε καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ δευτέρου αἰτίου λέγων διερμηνεύει· (18) τὸν μέλλοντα κτλ.

1) Plat. de rep. VII p. 534 A: καὶ δόξαν μὲν περὶ γένεσιν, νόησιν δὲ περὶ οὐσίαν· καὶ ὅ τι οὐσία πρὸς γένεσιν, νόησιν πρὸς δόξαν. Plutarch. de Iside 53: Εἰκὼν γάρ ἐστιν οὐσίας ἐν ὕλῃ ἡ γένεσις καὶ μίμημα του ὄντος τὸ γινόμενον.

*καὶ δευτέρου χρὴ πρότερον διελέσθαι ἕκαστα ἐν τάξει καὶ
ἐν εὐθημοσύνῃ τινί· κἄπειτα, ἐπειδὰν δοκῇ ἤδη εὖ ἔχειν,
τότε καὶ δεῖ ἐπιχειρεῖν εἰπεῖν κοσμίως, ἄλλως δὲ μή· ἢ
τῷ πρωϊαίτερον, πρὶν τὰ πρῶτα γενέσθαι, ἁπτομένῳ σποδὸς
ὁ θησαυρὸς γίνεσθαι λέγεται. Μὴ δὴ πάθωμεν ἡμεῖς ταὐ-* 2
*τόν· θεὸν δὲ προσκαλεσάμενοι, ἑαυτοῦ γνώμονα γενόμενον τῷ
λόγῳ δεῖξαι θησαυρὸν φροντίδων, ἀρχώμεθα οὕτως.*

Β. *Εὐκτέον μὲν ἤδη, διελέσθαι δὲ δεῖ* [1]).

Α. *Ὁ θεὸς ὁ μὲν πρῶτος ἐν ἑαυτῷ ὢν ἐστιν ἁπλοῦς,* 3
*διὰ τὸ ἑαυτῷ συγγιγνόμενος διόλου μή ποτε εἶναι διαιρετός· ὁ
θεὸς μέντοι ὁ δεύτερος καὶ τρίτος ἐστὶν εἷς· συμφερόμενος δὲ
τῇ ὕλῃ δυάδι οὔσῃ ἑνοῖ μὲν αὐτήν, σχίζεται δὲ ὑπ' αὐτῆς,
ἐπιθυμητικὸν ἦθος ἐχούσης καὶ ῥεούσης. Τῷ οὖν μὴ εἶναι* 4
*πρὸς τῷ νοητῷ (ἦν γὰρ ἂν πρὸς ἑαυτῷ), διὰ τὸ τὴν ὕλην βλέ-
πειν ταύτης ἐπιμελούμενος ἀπερίοπτος ἑαυτοῦ γίνεται, καὶ* 5
*ἅπτεται τοῦ αἰσθητοῦ καὶ περιέπει, ἀνάγει τε ἔτι εἰς τὸ
ἴδιον ἦθος, ἐπορεξάμενος τῆς ὕλης.*

Α. *Καὶ γὰρ οὔτε δημιουργεῖν ἐστι χρεὼν τὸν πρῶτον,* XXVII
καὶ τοῦ δημιουργοῦντος θεοῦ χρὴ εἶναι νομίζεσθαι πατέρα

1. *πρότερον*] *πρῶτον* FG | *ἐπειδὰν* CFG: *ἐπ' ἂν* cet. | *εἰπεῖν* om. CFG | *σποδὸς*] *ποδὸς* CFG | 2. *ἀρχώμεθα*] *ἀρχόμεθα* CD | *ἐστὶν εἷς*] *ἐστὶν ὁ εἷς* Cyrill. contra Iul. VIII, p. 272. Quem articulum pia fraude ab illo ecclesiastico appositum esse puto, quo magis fieret verisimile, dogma de trinitate dei iam apud Numenium inveniri. | *ἦθος* CFGI: *εἶδος* cet. | 5. *ἐπορεξάμενος* CFGI: *ἀπορεξάμενος* D prob. Moellerus l. l. p. 96, 1.

XXVII. Euseb. ib. § 6: *καὶ μεθ' ἕτερά φησι· καὶ γὰρ οὔτε κτλ.* 6. Verba *οὔτε δημιουργεῖν — πρῶτον θεὸν* affert Theodoret. Gr. aff. cur. II p. 33, 9 | *τὸν πρ.*] *τὸ πρ.* B | *δημιουργοῦντος* Cyrill.: *δημ. δὲ* Eusebii codd. | *θεοῦ* Cyrill.: *περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ* Eus. libri, ex margine inlatum.

1) Talis deorum invocatio, ineunte quaestione perdifficili, saepe a Platone et a Plotino adhibetur. Cf. Plat. Phileb. p. 25 B: *ΠΡ. Σὺ καὶ ἐμοὶ φράσεις, ὡς οἶμαι. ΣΩ. Θεὸς μὲν οὖν, ἄν πέρ γε ἐμαῖς εὐχαῖς ἐπήκοος γίγνηταί τις θεῶν. ΠΡ. Εὔχου δὴ καὶ σκόπει.* Phileb. 61 B. Tim. 27 C. Plotin. Enn. IV, 9, 479 A Creuz.

7 τὸν πρῶτον θεόν. Εἰ μὲν οὖν περὶ τοῦ δημιουργικοῦ ζητοῖμεν, φάσκοντες δεῖν τὸν πρότερον ὑπάρξαντα οὕτως ἂν ποιεῖν ἔχειν διαφερόντως, ἐοικυῖα ἡ πρόσοδος αὕτη γεγονυῖα ἂν εἴη τοῦ λόγου· εἰ δὲ περὶ τοῦ δημιουργοῦ μή ἐστιν ὁ λόγος, ζητοῦμεν δὲ περὶ τοῦ πρώτου, ἀφοσιοῦμαί τε τὰ λεχθέντα, καὶ ἔστω μὲν ἐκεῖνα ἄῤῥητα, μέτειμι δὲ
8 ἑλεῖν τὸν λόγον ἑτέρωθεν θηράσας. Πρὸ μέντοι τοῦ λόγου τῆς ἁλώσεως διομολογησώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμολογίαν οὐκ ἀμφισβητήσιμον ἀκοῦσαι, τὸν μὲν πρῶτον θεὸν ἀργὸν εἶναι ἔργων ξυμπάντων καὶ βασιλέα, τὸν δημιουργὸν δὲ θεὸν ἡγε-
9 μονεῖν δι' οὐρανοῦ ἰόντα. Διὰ δὲ τούτου καὶ ὁ στόλος ἡμῖν ἐστι, κάτω τοῦ νοῦ πεμπομένου ἐν διεξόδῳ πᾶσι τοῖς κοινω-
10 νῆσαι συντεταγμένοις. Βλέποντος μὲν οὖν καὶ ἐπεστραμμένου πρὸς ἡμῶν ἕκαστον τοῦ θεοῦ συμβαίνει ζῆν τε καὶ βιώσκεσθαι τότε τὰ σώματα, κηδεύοντος τοῦ θεοῦ τοῖς ἀκροβολισμοῖς· μεταστρέφοντος δὲ εἰς τὴν ἑαυτοῦ περιωπὴν τοῦ θεοῦ ταῦτα μὲν ἀποσβέννυσθαι, τὸν δὲ νοῦν ζῆν βίου ἐπαυρόμενον εὐδαίμονος.

XXVIII A. Ὥσπερ δὲ πάλιν λόγος ἐστὶ γεωργῷ πρὸς τὸν φυτεύοντα ἀναφερόμενος, τὸν αὐτὸν λόγον μάλιστά ἐστιν ὁ πρῶτος θεὸς πρὸς τὸν δημιουργόν. Ὁ μέν γε ὢν σπέρμα πάσης ψυχῆς σπείρει εἰς τὰ μεταλαγχάνοντα αὐτοῦ χρήματα ξύμπαντα· ὁ νομοθέτης δὲ φυτεύει καὶ διανέμει καὶ μεταφυτεύει εἰς ἡμᾶς ἑκάστους τὰ ἐκεῖθεν προκαταβεβλημένα.

XXIX A. Ὁπόσα δὲ δοθέντα μέτεισι πρὸς τὸν λαμβάνοντα,

7. δημιουργικοῦ CFGI: δημιουργοῦ cet. | δεῖν] δὴ CFG | ἐοικυῖα DI Vigerus: ἐοικυία CFG: οἰκεῖα cet. | 10. verba βλέποντος — ἀκροβολισμοῖς ab Euseb. § 12 iterantur, ubi libri CFG exhibent κηδεύοντος, cet. κηδεύοντα. Nostro loco κηδεύονται CFG κηδεύοντα cet. κηδευόμενα Vigerus.

XXVIII. Euseb. ib. § 13: πάλιν δ' αὖ τοῦ σωτηρίου λόγου παρ' ἡμῖν φάντος 'Ἐγώ εἰμι ὁ ἄμπελος, ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός, ὑμεῖς τὰ κλήματα', ὁ Νουμήνιος ἐπάκουσον οἷα περὶ τοῦ δευτέρου αἰτίου θεολογεῖ· Ὥσπερ δὲ κτλ. 14. τὸν φυτεύοντα DFG Vigerus: τὰ φυτ. cet. | ἀναφερόμενος] ἀνὰ CFG | ξύμπαντα CF: σύμπ. cet.

XXIX. Euseb. ib. 15: Καὶ ἑξῆς δὲ πάλιν περὶ τοῦ πῶς ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰτίου τὸ δεύτερον ὑπέστη τοιάδε φησίν· Ὁπόσα δὲ κτλ. 15. ὁπόσα] πόσα CEI.

ἀπελθόντα ἐκ τοῦ δεδωκότος, ἐστὶ θεραπεία, χρήματα, νόμισμα
κοῖλον, ἐπίσημον· ταυτὶ μὲν οὖν ἐστι θνητὰ καὶ ἀνθρώ-
πινα· τὰ δὲ θεῖά ἐστιν, οἷα μεταδοθέντα, ἐνθένδ' ἐκεῖθι
γεγενημένα, ἐνθένδε τε οὐκ ἀπελήλυθε, κἀκεῖθι γενόμενα
τὸν μὲν ὤνησε, τὸν δ' οὐκ ἔβλαψε καὶ προσώνησε τῇ περὶ
ὧν ἠπίστατο ἀναμνήσει. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ καλὸν χρῆμα ἐπι- 16
στήμη ἡ καλή, ἧς ὤνατο μὲν ὁ λαβών, οὐκ ἀπολείπεται δ'
αὐτῆς ὁ δεδωκώς. Οἷον ἂν ἴδοις ἐξαφθέντα ἀφ' ἑτέρου λύχνου
λύχνον φῶς ἔχοντα, ὃ μὴ τὸν πρότερον ἀφείλατο, ἀλλὰ τῆς
ἐν αὐτῷ ὕλης πρὸς τὸ ἐκείνου πῦρ ἐξαφθείσης· τοιοῦτον 17
τὸ χρῆμά ἐστι τὸ τῆς ἐπιστήμης, ἣ δοθεῖσα καὶ ληφθεῖσα
παραμένει μὲν τῷ δεδωκότι, σύνεστι δὲ τῷ λαβόντι ἡ αὐτή.
Τούτου δὲ τὸ αἴτιον, ὦ ξένε, οὐδέν ἐστιν ἀνθρώπινον, ἀλλ' 18
ὅτι ἕξις τε καὶ οὐσία ἡ ἔχουσα τὴν ἐπιστήμην ἡ αὐτή ἐστι
παρά τε τῷ δεδωκότι θεῷ καὶ παρὰ τῷ εἰληφότι ἐμοὶ καὶ
σοί. Διὸ καὶ ὁ Πλάτων τὴν σοφίαν ὑπὸ Προμηθέως ἐλθεῖν 19
εἰς ἀνθρώπους μετὰ φανοτάτου τινὸς πυρὸς ἔφη [1]).

A. Εἰσὶ δ' οὗτοι βίοι ὁ μὲν πρώτου, ὁ δὲ δευτέρου XXX 20
θεοῦ. Δηλονότι ὁ μὲν πρῶτος θεὸς ἔσται ἑστώς, ὁ δὲ δεύ-
τερος ἔμπαλίν ἐστι κινούμενος. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος περὶ τὰ
νοητά, ὁ δὲ δεύτερος περὶ τὰ νοητὰ καὶ αἰσθητά. Μὴ θαυ- 21
μάσῃς δ' εἰ τοῦτ' ἔφην, πολὺ γὰρ ἔτι θαυμαστότερον ἀκούσῃ.
Ἀντὶ γὰρ τῆς προσούσης τῷ δευτέρῳ κινήσεως, τὴν προσοῦ-
σαν τῷ πρώτῳ στάσιν φημὶ εἶναι κίνησιν σύμφυτον· ἀφ' ἧς

ἐνθένδ'] ἔνθεν CFG ἔνθεν τε D | ἐκεῖθι] ἐκεῖθεν D | κἀκεῖθι] κἀκεῖθεν CFG | 16. τὸν πρότ. CD Vig.: τὸ πρότ. cet. | ἀφείλατο BFG: ἀφείλετο cet. | 18. ἀνθρώπινον] ἀνθρώπου D | παρά τε CFG: τε om. cet. | τινὸς πυρὸς] πυρ. τιν. FG πυρὸς om. C.

XXX. Euseb. ib. § 19: Καὶ πάλιν ὑποβὰς ἑξῆς φησίν· Εἰσὶ δ' οὗτοι κτλ. 21. γὰρ post ἀντὶ om. FG.

1) Plat. Phileb. p. 16 C: Θεῶν μὲν εἰς ἀνθρώπους δόσις, ὥς γε καταφαίνεται ἐμοί, ποθὲν ἐκ θεῶν ἐῤῥίφη διά τινος Προμηθέως ἅμα φανοτάτῳ τινὶ πυρί.

ἥ τε τάξις τοῦ κόσμου καὶ ἡ μονὴ ἡ αἴδιος καὶ ἡ σωτηρία ἀναχεῖται εἰς τὰ ὅλα.

Liber VI.

XXXI *A.* Ἐπειδὴ ᾔδει ὁ Πλάτων παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸν μὲν δημιουργὸν γιγνωσκόμενον μόνον, τὸν μέντοι πρῶτον νοῦν, ὅστις καλεῖται αὐτὸ ὄν, παντάπασιν ἀγνοούμενον παρ' αὐτοῖς, διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν, ὥσπερ ἄν τις οὕτω
23 λέγοι· Ὦ ἄνθρωποι, ὃν τοπάζετε ὑμεῖς νοῦν, οὐκ ἔστι πρῶτος, ἀλλὰ ἕτερος πρὸ τούτου νοῦς πρεσβύτερος καὶ θειότερος.

XXXII *A.* Κυβερνήτης μέν που ἐν μέσῳ πελάγει φορούμενος ὑπὲρ πηδαλίων ὑψίζυγος τοῖς οἴαξι διϊθύνει τὴν ναῦν ἐφεζόμενος, ὄμματα δὲ αὐτοῦ καὶ νοῦς εὐθὺ τοῦ αἰθέρος ξυντέταται πρὸς τὰ μετάρσια, καὶ ἡ ὁδὸς αὐτῷ ἄνω δι' οὐρανοῦ ἄπεισι, πλέοντι κάτω κατὰ τὴν θάλατταν· οὕτω καὶ ὁ δημιουργὸς τὴν ὕλην, τοῦ μήτε διακροῦσαι, μήτε ἀποπλαγχθῆναι αὐτήν, ἁρμονίᾳ ξυνδησάμενος, αὐτὸς μὲν ὑπὲρ ταύτης ἵδρυται, οἷον ὑπὲρ νεὼς ἐπὶ θαλάττης, τῆς ὕλης· τὴν ἁρμονίαν δὲ ἰθύνει ταῖς ἰδέαις οἰακίζων, βλέπει τε ἀντὶ

XXXI. Euseb. XI, 18 § 22: *Ἐπὶ τούτοις καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ προστίθησι ταῦτα· Ἐπειδὴ ᾔδει κτλ.* 22. *μόνον* om. F | *αὐτὸ ὄν — ἀγνοούμ.*] *αὐτοὸν — ἀνο.* C *αὐτοὸν* item EI | 23. *ἔστι*] *ἔτι* G.

XXXII. Euseb. ib. § 24: *Καὶ μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει· κυβερνήτης μέν κτλ.* 24. Haec illustrantur loco Porphyrii de antro nymph. cap. X (fr. XXXV.). *πηδαλίων* DFGI: *πηδαλίου* cet. | *αὐτοῦ*] *αὖ* C | *ξυντέταται*] *ξυντέτακται* E | *αὐτῷ*] *αὐτοῦ* CFG | *κάτω κατὰ* om. D | *κατὰ* om. FG | *διακροῦσαι*] *ἀποκροῦσαι* CFG | *ἀποπλαγχθῆναι* DFG: *ἀποπλαχ.* C *ἀποπλεχ.* cet. | *τῆς ὕλης*] 'Perspicuum glossema est, cum praecedat *ὑπὲρ ταύτης.*' Viger. Non recte. Nam verbis *ὑπὲρ ταύτης* significatur navis dei, quae est *ὕλη ἁρμονίᾳ ξυνδεθεῖσα;* mare vero est ipsa materia. Cf. Moeller l. l. p. 96, 3 supra p. 26. | *προσαγόμενον*] *προσαγόμενα* CDFGH.

τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν ἄνω θεὸν προσαγόμενον αὐτοῦ τὰ ὄμματα, λαμβάνει τε τὸ μὲν κριτικὸν ἀπὸ τῆς θεωρίας, τὸ δὲ ὁρμητικὸν ἀπὸ τῆς ἐφέσεως.

Α. Μετέχει δὲ αὐτοῦ τὰ μετίσχοντα ἐν ἄλλῳ μὲν οὐ- XXXIII
δενί, ἐν δὲ μόνῳ τῷ φρονεῖν· ταύτῃ ἄρα καὶ τῆς ἀγαθοῦ συμ- 6
βάσεως ὀνίναιτ' ἄν, ἄλλως δ' οὔ. Καὶ μὲν δὴ τὸ φρονεῖν τοῦτο δὲ συντετύχηκε μόνῳ τῷ πρώτῳ. Ὑφ' οὗ οὖν τὰ ἄλλα ἀποχραίνεται καὶ ἀγαθοῦται, ἐὰν τοῦτο ἐκείνῳ μόνον μόνῳ προσῇ, ἀβελτέρας ἂν εἴη ψυχῆς ἔτι ἀμφιλογεῖν. Εἰ 7
γὰρ ἀγαθός ἐστιν ὁ δεύτερος οὐ παρ' ἑαυτοῦ, παρὰ δὲ τοῦ πρώτου, πῶς οἷόν τε ὑφ' οὗ μετουσίας ἐστὶν οὗτος ἀγαθός, μὴ ἀγαθὸν εἶναι, ἄλλως τε κἂν τύχῃ αὐτοῦ ὡς ἀγαθοῦ μεταλαχὼν ὁ δεύτερος; Οὕτω τοι ὁ Πλάτων ἐκ συλλογισμοῦ 8
τῷ ὀξὺ βλέποντι ἀπέδωκε, τὸ ἀγαθὸν ὅτι ἐστὶν ἕν.

Α. Ταῦτα δὲ οὕτως ἔχοντα ἔθηκεν ὁ Πλάτων ἄλλῃ XXXIV
καὶ ἄλλῃ χωρίσας· ἰδίᾳ μὲν γὰρ τὸν κυκλικὸν ἐπὶ τοῦ δη- 9
μιουργοῦ ἐγράψατο ἐν Τιμαίῳ εἰπών· Ἀγαθὸς ἦν [1]. *ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ τὸ ἀγαθὸν εἶπεν ἀγαθοῦ ἰδέαν* [2], *ὡς δὴ τοῦ*

XXXIII. Euseb. XI, 22 § 6 p. 544 b: *Καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ δὲ ἐπιλέγει· Μετέχει δὲ κτλ.* | *μετίσχοντα* BCDFG: *μετέχοντα καὶ* cet. *καὶ* om. I | *καὶ μὲν δὴ — ἀμφιλογεῖν* om. B | *μόνον μόνῳ*] *μόνῳ μόνον* CFG | *μετουσίας*] *μετουσία* F | 7. *οὗτος ἀγαθὸς*] *ἀγαθὸς οὗτος* B | *εἶναι* om. libri | 8. *τοι* post *οὕτω* om. CFG | *συλλογισμοῦ*] *συλλογῆς* B | *ἔθηκεν* BCDFGI: *ἔθη μὲν* cet.

XXXIV. Euseb. ib. § 8: *Καὶ πάλιν ἑξῆς φησί· Ταῦτα δὲ κτλ.* 9. *χωρίσας*] *χωρήσας* BCFG *χορήσας* D | *ἐν δὲ — ἰδέαν* om. B.

1) Plat. Tim. p. 29 E: *λέγωμεν δή, δι' ἥντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς ξυνέστησεν· ἀγαθὸς ἦν κτλ.*

2) Plat. de rep. VII p. 517 B: *Ἐν τῷ γνωστῷ τελευταία ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα καὶ μόγις ὁρᾶσθαι, ὀφθεῖσα δὲ συλλογιστέα εἶναι ὡς ἄρα πᾶσι πάντων αὕτη ὀρθῶν τε καὶ καλῶν αἰτία, ἔν τε ὁρατῷ φῶς καὶ τὸν τούτου κύριον τεκοῦσα ἔν τε νοητῷ αὐτὴ κυρία ἀλήθειαν καὶ νοῦν παρασχομένη, καὶ ὅτι δεῖ ταύτην ἰδεῖν τὸν μέλλοντα ἐμφρόνως πράξειν ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ.*

δημιουργοῦ ἰδέαν οὖσαν τὸ ἀγαθόν, ὅτι πέφανται ἡμῖν ἀγαθὸς μετουσίᾳ τοῦ πρώτου τε καὶ μόνου. Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωποι μὲν λέγονται τυπωθέντες ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου ἰδέας, βόες δ' ὑπὸ τῆς βοός, ἵπποι δ' ὑπὸ τῆς ἵππου ἰδέας· οὕτω καὶ εἰκότως ὁ δημιουργός· οὗ, εἴπερ ἐστὶ μετουσίᾳ τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ ἀγαθός, ἰδέα ἂν εἴη ὁ πρῶτος νοῦς, ὢν αὐτοαγαθόν.

XXXV Ἡγοῦντο γὰρ προσιζάνειν τῷ ὕδατι τὰς ψυχὰς θεοπνόῳ ὄντι, ὥς φησιν ὁ Νουμήνιος, διὰ τοῦτο λέγων καὶ τὸν προφήτην εἰρηκέναι, ἐπιφέρεσθαι ἐπάνω τοῦ ὕδατος θεοῦ πνεῦμα· τούς τε Αἰγυπτίους διὰ τοῦτο τοὺς δαίμονας ἅπαντας οὐχ ἑστάναι ἐπὶ στερεοῦ, ἀλλὰ πάντας ἐπὶ πλοίου, καὶ τὸν ἥλιον καὶ ἁπλῶς πάντας, οὕςτινας εἰδέναι χρὴ τὰς ψυχὰς ἐπιποτωμένας τῷ ὑγρῷ, τὰς εἰς γένεσιν κατιούσας· ὅθεν καὶ Ἡράκλειτον ψυχῇσι φάναι τέρψιν, μὴ θάνατον, ὑγρῇσι γενέσθαι[1]· τέρψιν δὲ εἶναι αὐταῖς τὴν εἰς τὴν γένεσιν πτῶσιν· ἀλλαχοῦ δὲ φάναι, ζῆν ἡμᾶς τὸν ἐκείνων θάνατον καὶ ζῆν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον[2]). παρὸ καὶ διεροὺς τοὺς ἐν γενέσει ὄντας καλεῖν τὸν ποιητήν, τοὺς διύγρους τὰς ψυχὰς ἔχοντας· ταῖς δὲ τῶν φυτῶν τροφὴ τὸ ὕδωρ.

Cap. 34: Οὐ γὰρ ἀπὸ σκοποῦ οἶμαι καὶ τοῖς περὶ Νουμήνιον ἐδόκει Ὀδυσσεὺς εἰκόνα φέρειν Ὁμήρῳ κατὰ τὴν Ὀδύσσειαν τοῦ διὰ τῆς ἐφεξῆς γενέσεως διερχομένου καὶ οὕτως ἀποκαθισταμένου εἰς τοὺς ἔξω παντὸς κλύδωνος καὶ θαλάσσης ἀπείρους,

ὅτι BD: ὅσα CFG ὥς τις cet. | 10. ὥσπερ CFG: ὅπως cet. | οὗ inseruit Buechelerus | ἰδέα ἂν] ἰδέαν BEI.

XXXV. Porphyrius, de antro nymph. cap. 10. 34. ἐπιφέρεσθαι scripsi pro volg. ἐμφέρεσθαι. cf. Philo LXX (I, 265 Mang.) | Ἡράκλειτον: vid. Schuster, acta soc. phil. Lips. III p. 191, 1.

1) Cf. Schuster l. l. p. 191.

2) Cf. Schleierm. Heracl. p. 122. Lassalle, Her. I. p. 155.

εἰσόκε τοὺς ἀφίκηαι, οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν
ἀνέρες οὐδέ θ' ἅλεσσι μεμιγμένον εἶδαρ ἔδουσιν[1]).
Πόντος δὲ καὶ θάλασσα καὶ κλύδων καὶ παρὰ Πλάτωνι ἡ ὑλικὴ σύστασις.

Νουμήνιος μὲν γὰρ τρεῖς ἀνυμνήσας θεοὺς πατέρα XXXVI
μὲν καλεῖ τὸν πρῶτον, ποιητὴν δὲ τὸν δεύτερον, ποίημα δὲ τὸν τρίτον· ὁ γὰρ κόσμος κατ' αὐτὸν ὁ τρίτος ἐστὶ θεός· ὥστε ὁ κατ' αὐτὸν δημιουργὸς διττός, ὅ τε πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος θεός, τὸ δὲ δημιουργούμενον ὁ τρίτος· ἄμεινον γὰρ τοῦτο λέγειν ἢ ὡς ἐκεῖνός φησιν τραγῳδῶν, πάππον, ἔγγονον, ἀπόγονον.

Νουμηνίῳ μὲν οὖν καὶ Κρονίῳ καὶ Ἀμελίῳ καὶ τὰ XXXVII
νοητὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ πάντα μετέχειν ἀρέσκει τῶν ἰδεῶν, Πορφυρίῳ δὲ μόνα τὰ αἰσθητά.

Περὶ δὲ ἁπάντων τῶν κατευθυνόντων τὴν γένεσιν XXXVIII
θεῶν λέγωμεν, ὡς οὔτε τὴν οὐσίαν ἔχουσι τῇ ὕλῃ συμμεμιγμένην, καθάπερ φασὶν οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς...... οὔτε τὴν μὲν οὐσίαν ἔχουσιν ἀμιγῆ πρὸς τὴν ὕλην, τὰς δὲ δυνάμεις καὶ τὰς ἐνεργείας ἀναμεμιγμένας πρὸς αὐτήν, ὡς οἱ περὶ Νουμήνιον λέγουσιν.

Νουμήνιος δὲ τὸν μὲν πρῶτον (sc. *νοῦν*) *κατὰ τὸ ὅ* XXXIX
ἔστι ζῷον τάττει καί φησιν ἐν προσχρήσει τοῦ δευτέρου νοεῖν, τὸν δὲ δεύτερον κατὰ τὸν πρῶτον νοῦν καὶ τοῦτον αὖ ἐν

XXXVI. Proclus in Tim. p. 93.

XXXVII. Syrian. in Ar. met. p. 894b, 24. cf. Procl. l. l. p. 249: *Εἰ μὲν οὖν, ὡς ᾤετο Πορφύριος καί τινες ἄλλοι Πλατωνικοί, μόνα μετεῖχε τῶν ὄντως ὄντων τὰ αἰσθητά, ἐν αὐτοῖς μόνοις ἂν ἐζητοῦμεν τὰς εἰκόνας· εἰ δ' ὡς Ἀμέλιος γράφει καὶ πρὸ Ἀμελίου Νουμήνιος, μέθεξίς ἐστι κἀν τοῖς νοητοῖς, εἶεν ἂν εἰκόνες καὶ ἐν αὐτοῖς.*

XXXVIII. Procl. l. l. p. 299.

XXXIX. Idem p. 268. *κατὰ τὸν πρῶτον νοῦν*] *μετὰ τὸν νοῦν* ed. Basil., ego *πρῶτον* adieci | *τὸν διαν.*] *τὸ διανούμενον* ed. Basil.

1) Hom. Odyss. XI, 122. 123.

προσχρήσει τοῦ τρίτου δημιουργεῖν, τὸν δὲ τρίτον κατὰ τὸν διανοούμενον.

XL *Νουμήνιος μὲν οὖν πάντα μεμίχθαι οἰόμενος οὐδὲν οἴεται εἶναι ἁπλοῦν.*

Περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀποῤῥήτων.

XLI *Εἰ μὲν γράφειν ὑποτεινάμενος ὁ Πλάτων περὶ τῆς θεολογίας τῆς τῶν Ἀθηναίων εἶτα ἐδυσχέραινεν αὐτῇ καὶ κατηγόρει ἐχούσῃ στάσεις μὲν πρὸς ἀλλήλους, τέκνων δὲ τῶν μὲν μίξεις, τῶν δὲ ἐδωδάς, τῶν δὲ ἀντὶ τούτων πατράσι τιμωρίας ἀδελφῶν τε ἀδελφοῖς ὑμνούσῃ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· εἴπερ ὁ Πλάτων ταυτὶ λαβὼν εἰς τὸ φανερὸν κατηγόρει, παρασχεῖν ἂν δοκεῖ μοι τοῖς Ἀθηναίοις αἰτίαν πάλιν κακοῖς γενέσθαι ἀποκτείνασι καὶ αὐτὸν ὥσπερ τὸν*
2 *Σωκράτην. Ἐπεὶ δὲ ζῆν μὲν οὐκ ἂν προείλετο μᾶλλον ἢ ἀληθεύειν, ἑώρα δὲ ζῆν τε καὶ ἀληθεύειν ἀσφαλῶς δυνησόμενος, ἔθηκεν ἐν μὲν τῷ σχήματι τῶν Ἀθηναίων τὸν Εὐθύφρονα, ὄντα ἄνδρα ἀλαζόνα καὶ κοάλεμον*[1]*, καὶ εἴ τις ἄλλος θεολογεῖ κακῶς, αὐτὸν δὲ τὸν Σωκράτην ἐπ' αὐτοῦ τε καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ σχηματισμῷ, ἐν ᾧπερ εἰωθότως ἤλεγχεν ἑκάστῳ προσομιλῶν.*

XL. Procl. l. l. p. 141.

XLI. Euseb. Pr. ev. XIII, 4 extr. p. 650c: ***Διασαφεῖ δὲ τὴν διάνοιαν ὁ Νουμήνιος ἐν τῷ περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀποῤῥήτων, ὧδέ πη λέγων· Εἰ μὲν γράφειν κτλ.***

1. *γράφειν*] *γραφὴν* CDFG | *θεολ. τῆς τῶν Ἀθ.*] *τῶν Ἀ. θεολ.* B | *ἀδελφοῖς*] *ἀδελφοὺς* BCDFGI | *ὑμνούσῃ*] *ὑμνοῦσι* BD | *δοκεῖ*] *δοκῇ* BCFG et D e corr. | 2. *μὲν* post *ζῆν* om. CFG | *κοάλεμον* om. B | *τε* post *αὐτοῦ* om. B | *ᾧπερ εἰωθότως* BCDF: *ὦ περὶ εἰωθότως* cet.

1) Timaeus, lex. Plat. p. 160 ed. Ruhnken: *κοάλεμος· ματαιόφρων· κοεῖν γὰρ τὸ αἰσθάνεσθαι.*

Ἔποψ.

Ἀπόλλωνα δέλφιον vocant, quod quae obscura sunt claritudine lucis ostendit, *ἐκ τοῦ δηλοῦν ἀφανῆ*, aut, ut Numenio placet, quasi unum et solum. Ait enim prisca Graecorum lingua *δέλφον* 'unum' vocari, 'unde et frater, inquit, *ἀδελφὸς* dicitur, quasi iam non unus.' XLII

Ὅτι τούτοις χρώμενοι τοῖς κανόσι ῥᾳδίως διελέγξομεν, ὡς οὔτε τἀγαθόν ἐστιν ἡ φρουρά, ὥς τινες, οὔτε ἡ ἡδονή, ὡς Νουμήνιος. XLIII

Περὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς.

Τὰ σώματα τῇ οἰκείᾳ φύσει τρεπτά τε ὄντα καὶ σκεδαστὰ διόλου καὶ εἰς ἄπειρον τμητά, μηδενὸς ἐν αὐτοῖς ἀμεταβλήτου ὑπολειπομένου, δεῖται τοῦ συνέχοντος καὶ συνάγοντος καὶ ὥσπερ συσφίγγοντος καὶ συγκρατοῦντος αὐτά[1]*, ὅπερ ψυχὴν λέγομεν. Εἰ τοίνυν σῶμά ἐστιν ἡ ψυχὴ οἷον δή ποτε, εἰ καὶ λεπτομερέστατον, τί πάλιν ἐστὶ τὸ συνέχον ἐκείνην; ἐδείχθη γὰρ πᾶν σῶμα δεῖσθαι τοῦ συνέχοντος, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον, ἕως ἂν καταντήσωμεν εἰς ἀσώματον. Εἰ δὲ λέγοιεν καθάπερ οἱ Στωικοί, τονικήν*[2]*) τινα εἶναι κίνησιν περὶ τὰ σώματα εἰς τὸ εἴσω ἅμα κινουμένην καὶ εἰς τὸ ἔξω, καὶ τὴν μὲν εἰς τὸ ἔξω μεγεθῶν καὶ ποιοτήτων ἀποτελεστικὴν εἶναι, τὴν δὲ εἰς τὸ εἴσω ἑνώσεως καὶ οὐσίας, ἐρωτητέον αὐτούς, ἐπειδὴ πᾶσα κίνησις ἀπό τινός ἐστι δυνάμεως, τίς ἡ δύνα-* XLIV

XLII. Macrob. Saturn. I, 17, 65.

XLIII. Olympiodor. in Phaedonem p. 66, 23 Finckh.

XLIV. Nemesius *περὶ φύσεως ἀνθρώπου* p. 29 Antv. (69 Matth.): *κοινῇ μὲν οὖν πρὸς πάντας τοὺς λέγοντας σῶμα τὴν ψυχὴν ἀρκέσει τὰ παρὰ Ἀμμωνίου τοῦ διδασκάλου Πλωτίνου καὶ Νουμηνίου τοῦ Πυθαγορικοῦ εἰρημένα. εἰσὶ δὲ ταῦτα· τὰ σώματα κτλ.*

1) cf. Numen. *περὶ τἀγαθοῦ* I, fr. XII.

2) cf. Zeller, Phil. der Gr. IV, p. 108, 4.

μις αὕτη καὶ ἐν τίνι οὐσίωται; Εἰ μὲν οὖν καὶ ἡ δύναμις αὕτη ὕλη τίς ἐστι, τοῖς αὐτοῖς πάλιν χρησόμεθα λόγοις· εἰ δὲ οὐχ ὕλη, ἀλλ' ἔνυλον (ἕτερον δέ ἐστι τὸ ἔνυλον παρὰ τὴν ὕλην· τὸ γὰρ μετέχον ὕλης ἔνυλον λέγεται), τί ποτε ἄρα ἐστὶ τὸ μετέχον τῆς ὕλης; πότερον ὕλη καὶ αὐτὸ ἢ ἄυλον; εἰ μὲν οὖν ὕλη, πῶς ἔνυλον καὶ οὐχ ὕλη; εἰ δὲ οὐχ ὕλη, ἄυλον ἄρα, εἰ δὲ ἄυλον, οὐ σῶμα· πᾶν γὰρ σῶμα ἔνυλον. Εἰ δὲ λέγοιεν, ὅτι τὰ σώματα τριχῇ διαστατά ἐστι, καὶ ἡ ψυχὴ δὲ δι' ὅλου διήκουσα τοῦ σώματος, τριχῇ διαστατή ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο πάντως καὶ σῶμα, ἐροῦμεν, ὅτι πᾶν μὲν σῶμα τριχῇ διαστατόν, οὐ πᾶν δὲ τὸ τριχῇ διαστατὸν σῶμα. καὶ γὰρ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, ἀσώματα ὄντα καθ' ἑαυτά, κατὰ συμβεβηκὸς ἐν ὄγκῳ ποσοῦται. οὕτως οὖν καὶ τῇ ψυχῇ καθ' ἑαυτὴν μὲν πρόσεστι τὸ ἀδιάστατον, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τῷ ἐν ᾧ ἐστὶ τριχῇ διαστατῷ ὄντι συνθεωρεῖται καὶ αὐτὴ τριχῇ διαστατή. Ἔτι πᾶν σῶμα ἢ ἔξωθεν κινεῖται ἢ ἔνδοθεν· ἀλλ' εἰ μὲν ἔξωθεν, ἀναγκαίως ἄψυχον ἔσται, εἰ δὲ ἔνδοθεν, ἔμψυχον. Εἰ δὲ σῶμα ἡ ψυχή, εἰ μὲν ἔξωθεν κινοῖτο, ἄψυχός ἐστιν· εἰ δὲ ἔνδοθεν, ἔμψυχος. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ ἄψυχον λέγειν τὴν ψυχήν· οὐκ ἄρα σῶμα ἡ ψυχή. Ἔτι ἡ ψυχὴ εἰ μὲν τρέφεται, ὑπὸ ἀσωμάτου τρέφεται, τὰ γὰρ μαθήματα τρέφει αὐτήν· οὐδὲν δὲ σῶμα ὑπὸ ἀσωμάτου τρέφεται· οὐκ ἄρα σῶμα ἡ ψυχή· (Ξενοκράτης οὕτω συνῆγεν)· εἰ δὲ μὴ τρέφεται, πᾶν δὲ σῶμα ζώου τρέφεται, οὐ σῶμα ἡ ψυχή.

XLV Παράδοξα δὲ πράγματα τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφαίνεσθαί ποτε καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱστόρησαν οὐ μόνον οἱ ὑπονοηθέντες ἂν ὡς μυθοποιοῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ πολὺ ἐπιδειξάμενοι γνησίως φιλοσοφεῖν καὶ φιλαλήθως ἐκτίθεσθαι τὰ εἰς αὐτοὺς φθάσαντα. Τοιαῦτα δ' ἀνέγνωμεν παρὰ τῷ Σολεῖ Χρυσίππῳ .... καὶ τῷ Πυθαγορείῳ Νουμηνίῳ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς.

XLVI Τῶν δὲ πρὸ ἡμῶν οἱ μὲν μαθηματικὴν ποιοῦντες τὴν

XLV. Origen. contra Cels. V, p. 276 H. *οἱ πολὺ*] *οἷον π.* libri.
XLVI. Proclus in Tim. p. 187. *οἱ μὲν*] *καὶ οἱ* ed. Basil.

οὐσίαν τῆς ψυχῆς ὡς μέσην τῶν τε φυσικῶν καὶ τῶν ὑπερφυῶν, οἱ μὲν ἀριθμὸν αὐτὴν εἰπόντες ἐκ μονάδος ποιοῦσιν ὡς ἀμερίστου καὶ ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος ὡς μεριστῆς· οἱ δὲ ὡς γεωμετρικὴν ὑπόστασιν οὖσαν ἐκ σημείου καὶ διαστάσεως, τοῦ μὲν ἀμεροῦς, τῆς δὲ μεριστῆς· τῆς μὲν προτέρας εἰσὶ δόξης οἱ περὶ Ἀρίστανδρον καὶ Νουμήνιον καὶ ἄλλοι πλεῖστοι τῶν ἐξηγητῶν, τῆς δὲ δευτέρας Σεβῆρος.

Οἱ δὲ (τὴν περὶ Ἀτλαντίνων καὶ Ἀθηναίων ἱστορίαν XLVII *ἀναπέμπουσιν) εἰς ψυχῶν διάστασιν καλλιόνων καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τροφίμων καὶ γενεσιουργῶν ἄλλων, αἳ καὶ τῷ τῆς γενέσεως ἐφόρῳ θεῷ προσήκουσι· καὶ ἔστι τῆς ἐξηγήσεως ταύτης Νουμήνιος.*

p. 26: *Ὠριγένης δὲ πεπλάσθαι μὲν ἔλεγε τὸ διήγημα καὶ τοσοῦτόν γε συνεχώρει τοῖς ἀμφὶ τὸν Νουμήνιον* (ad Plat. Tim. p. 21 A).

Οἵτινες καὶ ἐν τῇ μεριστῇ ψυχῇ τὸν νοητὸν κόσμον καὶ XLVIII *θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ τἀγαθὸν καὶ πάντα τὰ πρεσβύτερα ἐν αὐτῇ ἐνιδρύουσι, καὶ ἐν πᾶσιν ὡσαύτως πάντα εἶναι ἀποφαίνονται, οἰκείως μέντοι κατὰ τὴν αὐτῶν οὐσίαν ἐν ἑκάστοις. Καὶ ταύτης τῆς δόξης ἀναμφισβητήτως μέν ἐστι Νουμήνιος.*

Ἤδη τοίνυν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Πλατωνικοῖς πολλοὶ XLIX *διαστασιάζουσιν, οἱ μὲν εἰς μίαν σύνταξιν καὶ μίαν ἰδέαν τὰ εἴδη καὶ τὰ μόρια τῆς ζωῆς καὶ τὰ ἐνεργήματα συνάγοντες, ὥσπερ Πλωτῖνός τε καὶ Πορφύριος· οἱ δὲ εἰς μάχην ταῦτα κατατείνοντες, ὥσπερ Νουμήνιος . . . . .* p. 896: *Τῶν δ' αὖ διϊσταμένων πρὸς τούτους καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσφυομένων προστιθέντων ὁπωσοῦν τῇ ψυχῇ τὸ κακόν, ἀπὸ μὲν τῆς ὕλης Νουμηνίου καὶ Κρονίου πολλάκις. . . .*

XLVII. Idem p. 24 et p. 26.

XLVIII. Iamblichus ap. Stob. ecl. I, 41, 32 p. 866: *Εἰσὶ δή τινες, οἳ πᾶσαν τὴν τοιαύτην* (sc. *ἀσώματον τῆς ψυχῆς*) *οὐσίαν ὁμοιομερῆ καὶ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἀποφαίνονται, ὡς καὶ ἐν ὁτῳοῦν αὐτῆς μέρει εἶναι τὰ ὅλα· οἵτινες κτλ.*

XLIX. Idem, ibidem fr. 37 p. 894.

L *Τινὲς δὲ τῶν νεωτέρων οὐχ οὕτως διακρίνουσιν. Οὐκ ἔχοντες δὲ σκοπὸν τῆς διαφορότητος εἰς ταὐτὸ συγχέουσι τὰς ἐνσωματώσεις τῶν ὅλων, κακὰς δ' εἶναι πάσας διϊσχυρίζονται, καὶ διαφερόντως οἱ περὶ Κρόνιόν τε καὶ Νουμήνιον καὶ Ἁρποκρατίωνα.*

LI *Ἕνωσιν μὲν οὖν καὶ ταὐτότητα ἀδιάκριτον τῆς ψυχῆς πρὸς τὰς ἑαυτῆς ἀρχὰς πρεσβεύειν φαίνεται Νουμήνιος.*

LII *Νουμήνιος δὲ τὴν συγκαταθετικὴν δύναμιν παραδεκτικὴν ἐνεργειῶν φήσας εἶναι, σύμπτωμα αὐτῆς φησιν εἶναι τὸ φανταστικόν, οὐ μὴν ἔργον τε καὶ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ παρακολούθημα.*

LIII *Ἄλλοι δὲ, ὧν καὶ Νουμήνιος, οὐ τρία μέρη ψυχῆς μιᾶς ἢ δύο γε, τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἀλλὰ δύο ψυχὰς ἔχειν ἡμᾶς οἴονται [ὥσπερ καὶ ἄλλοι], τὴν μὲν λογικήν, τὴν δὲ ἄλογον· ὧν πάλιν οἱ μὲν ἄμφω ἀθανάτους, οἱ δὲ τὴν λογικὴν ἀθάνατον κτλ.*

LIV *Τοῦ δὲ ἄντρου εἰκόνα καὶ σύμβολόν φησι τοῦ κόσμου φέροντος Νουμήνιος καὶ ὁ τούτου ἑταῖρος Κρόνιος, δύο εἶναι ἐν οὐρανῷ ἄκρα· ὧν οὔτε νοτιώτερόν ἐστι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, οὔτε βορειότερον τοῦ θερινοῦ· ἔστι δ' ὁ μὲν θερινὸς κατὰ καρκίνον, ὁ δὲ χειμερινὸς κατ' αἰγόκερων. καὶ προσγειότατος μὲν ὢν ἡμῖν ὁ καρκίνος εὐλόγως τῇ προσγειοτάτῃ σελήνῃ ἀπεδόθη· ἀφανοῦς δ' ἔτι ὄντος τοῦ νοτίου πόλου τῷ μακρὰν ἔτι ἀφεστηκότι καὶ ἀνωτάτῳ τῶν πλανωμένων πάντων ὁ αἰγόκερως ἀπεδόθη [ἤγουν τῷ Κρόνῳ]* . . . . . cap. 22 [1]): *δύο οὖν ταύτας ἔθεντο πύλας*

L. Idem, ibidem fr. 40 p. 910. Verba *τινὲς — οὕτως* supplevit Heeren.

LI. Idem, ibidem fr. 69 p. 1066.

LII. Porphyrius ap. Stob. ecl. I, 41, 25 p. 832.

LIII. Idem, ibidem p. 836.

LIV. Porphyrius, de antro nymph. cap. 21. 22.

1) Quae initio cap. 22 leguntur verba *καὶ ἔχουσι — λοιπὸν καρκίνον* glossema esse vel a Porphyrio alienissimum docuit me Vsenerus.

καρκίνον καὶ αἰγόκερων οἱ θεολόγοι· Πλάτων δὲ δύο στόμια ἔφη [1]*· τούτων δὲ καρκίνον μὲν εἶναι, δι' οὗ κατίασιν αἱ ψυχαί, αἰγόκερων δὲ, δι' οὗ ἀνίασιν· ἀλλὰ καρκίνος μὲν βόρειος καὶ καταβατικός, αἰγόκερως δὲ νότιος καὶ ἀναβατικός· ἔστι δὲ τὰ μὲν βόρεια ψυχῶν εἰς γένεσιν κατιουσῶν.*

Ὅτι οἱ μὲν ἀπὸ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἄχρι τῆς ἀψύχου ἕξεως ἀπαθανατίζουσιν, ὡς Νουμήνιος. LV

Τῶν δὲ χωριστὴν εἰρηκότων οἱ μὲν πᾶσαν ψυχὴν χωριστὴν σώματος εἰρήκασι, καὶ τὴν λογικὴν καὶ τὴν ἄλογον καὶ τὴν φυτικήν· οἷος ἦν Νουμήνιος πλανηθεὶς ἀπό τινων ῥησειδίων Πλάτωνος, εἰπόντος ἐν Φαίδρῳ· πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος [2]. LVI

Πλωτῖνος γοῦν καὶ Ἁρποκρατίων, Ἀμέλιος καὶ Βοηθὸς καὶ Νουμήνιος τὸν τοῦ Πλάτωνος ἰκτῖνον παραλαβόντες ἰκτῖνον παραδιδόασι, καὶ τὸν λύκον λύκον καὶ ὄνον τὸν ὄνον, καὶ ὁ πίθηκος αὐτοῖς οὐκ ἄλλο ἢ τοῦτο καὶ ὁ κύκνος οὐκ ἄλλο ἢ κύκνος νομίζεται· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος κακίας ἐμπίπλασθαι τὴν ψυχὴν δυνατὸν εἶναι λέγουσι καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐξεικάζεσθαι· ᾧ γοῦν ὡμοιώθη, κατὰ τοῦτο φέρεται, ἄλλη ἄλλο ζῷον ὑποδῦσα. LVII

LV. Olympiodor. in Phaed. p. 98, 10 Finckh. *ἐμψύχου* libri: em. Bernays, cf. p. 39 sq.

LVI. Ioh. Philoponus in Arist. de anima ed. Venet. 1535 quat. A f. 3r v. 8.

LVII. Aeneas Gazaeus, Theophr. p. 12 Boiss. *Ἀμέλιος* Barthius: *ἀμέλει* libri | *καὶ γὰρ ἀπὸ* Vsenerus: *καὶ πρὸ* volg.

1) Cf. Plat. de rep. VII p. 614 C.

2) Plato Phaedr. p. 245 C.